

Masteroppgave

Psykisk helsearbeid

Mai 2020

«Det var som en flytur med konstant turbulens»

En kvalitativ studie om minoritetsmenn
utsatt for vold i nære relasjoner

Kandidatnavn: Berit Eggebø Næss og Renate Iversen

Emnekode: MAPSD 5900

Antall studiepoeng: 30

Fakultet for helsevitenskap

Institutt for sykepleie og helsefremmende arbeid

Forord

Denne oppgaven er resultatet av avslutningen vår på studiet i psykisk helsearbeid på OsloMet. Å skrive masteroppgave har vært en krevende og lærerik prosess. Vi har heldigvis ikke vært alene om prosjektet.

Først og fremst vil vi rette en stor takk til mennene som sa ja til å la seg intervju i forbindelse med oppgaven! Dette ville aldri vært mulig uten dere. Vi er glade for at Reform, Mannsforum og krisesentrene tok seg tid til å hjelpe oss med å komme i kontakt med informantene våre.

Vi vil rette en stor takk til vår veileder Svein Mossige. Du har utfordret oss til å bli stadig bedre gjennom ditt engasjement i oppgaven vår og kunnskapen du innehar. Innspillene dine og støtten din har vært uvurderlige for oss.

Vi har tatt studiet ved siden av full jobb og ville aldri fått det til hvis ikke ledere og arbeidsplass hadde vist så stor vilje for å legge til rette. Støtte, oppmuntrende ord, korrekturlesning og gode drøftinger med kollegaene har vi satt stor pris på.

Henrik og Kristian - våre flotte samboere. Vi gleder oss til å være hyggeligere, mer oppmerksomme og mer sammen med dere. Takk for at både dere og familie har holdt ut med oss i denne perioden.

Tusen hjertelig takk!

Berit Eggebø Næss og Renate Iversen

SAMMENDRAG

Tittel: «Det var som en flytur med konstant turbulens.»

En kvalitativ studie av minoritetsmenn utsatt for vold i nære relasjoner.

Tema for oppgaven er menn med minoritetsbakgrunn som er utsatt for vold fra sin kvinnelige partner. Bakgrunnen for studien er en erkjennelse av at menn som voldsutsatte er lite utforsket i litteratur og forskning. Særlig gjelder dette menn med minoritetsbakgrunn. Ønsket vårt er på ingen måte å fjerne oppmerksomheten fra andre grupper voldsutsatte, men vi ønsker å tilføre kunnskap på en gruppe voldsutsatte vi har liten kunnskap om. Gjennom studien ønsker vi å åpne øynene for at de særlige utfordringene minoritetsmenn har når de utsettes for vold av partneren.

Problemstillingen vår er *Hvordan opplever minoritetsmenn vold i nære relasjoner, og hvilke konsekvenser opplever de at voldserfaringene har for helsen deres?*

Dette har vi gjort ved å gjennomføre en kvalitativ studie. Fire menn er intervjuet. Intervjuene ble transkribert, omgjort til narrative tekster og deretter analysert tematisk. Funnene er drøftet i lys av blant annet Bronfenbrenners økologisk modell, Antonovskys helsebegrep og teori på vold og traumer.

Studiet har vist oss at mennene har blitt utsatt for mange typer vold over lang tid. Volden har vært til dels alvorlig og har involvert drapstrusler og drapsforsøk. Det er flere involverte i volden, både som utøvere og utsatte. Offentlige instanser og nettverket rundt familiene opprettholder volden gjennom holdninger de gir uttrykk for og ved at kjønnsstereotyper om vold kommer til uttrykk. Det fremkommer tydelig at både det norske samfunnet og kulturene mennene kommer fra først og fremst ser på menn som voldsutøvere og at det krever en bevissthet i hvordan man møter situasjoner hvor disse rollene er annerledes.

Emneord: Vold i nære relasjoner, Mannlige voldsutsatte, Minoritetsmenn, Helsekonsekvenser, Salutogenese, Utviklingsøkologisk modell

ABSTRACT

Title: "It was like a flight with constant turbulence."

A qualitative study of minority men subjected to intimate partner violence.

Our study is based upon a recognition that men who are subjected to intimate partner violence have been scarcely surveyed in literature and research. This especially applies to men of ethnic minorities. By no means do we wish to detract attention from other groups subjected to domestic violence, but we wish to increase knowledge about a group subjected to violence which we thus far have little knowledge about. With this study we wish to bring attention to the specific challenges minority men experience when subjected to violence by their partner.

Our research question is: How do minority men experience intimate partner violence, and which health consequences do they perceive result from these experiences?

We have explored our topic by carrying out a qualitative study. Four men have been interviewed. The interviews were transcribed, rewritten to narrative texts, and then analysed thematically. Our findings are discussed in light of among others the Bronfenbrenner's ecological model, Antonovskys concept of health, and theories of violence and trauma.

Our study shows that the men have been subjected to multiple forms of violence over a prolonged period of time. The violence has in part been severe and included death threats and attempted murder. Multiple people were involved in the violence, both as abusers and as abused. Public services and networks surrounding the families perpetuate the violence through attitudes expressed and through gender stereotypes being expressed. It is clear that both the Norwegian society and the cultures that the men come from first and foremost perceive the men as abusers, and that we need to raise awareness about how to approach situations where the roles are different.

Keywords: Intimate partner violence, Male victims, Minority men, Health consequences, Salutogenesis, Ecological framework

INNHOLDSFORTEGNELSE

1.0	INNLEDNING	1
1.1	Bakgrunn for valg av tema.	1
1.1.1	Mannen - den usynlige voldsutsatte?	1
1.1.2	Kvinner som utøver vold.	2
1.1.3	Menn med minoritetsbakgrunn som sårbar gruppe.	3
1.1.4	Voldens konsekvenser for liv og helse.	3
1.2	Temaets aktualitet og formål.	4
1.3	Valg av perspektiv.	4
1.4	Problemstilling og forskningsspørsmål.	5
1.5	Avgrensninger av oppgaven.	5
1.6	Begrepsavklaring.	6
1.6.1	Minoritetsbakgrunn.	6
1.6.2	Kollektivistiske samfunn.	7
1.6.3	Patriarkalsk familiestruktur.	7
1.6.4	Ære.	7
1.6.5	Helse.	8
1.7	Tidligere forskning.	8
1.8	Oppgavens oppbygning.	9
2.0	TEORI	11
2.1	Vold.	11
2.1.1	Vold i nære relasjoner.	11
2.1.2	Ulike typer vold.	13
2.2	Bronfenbrenners utviklingsøkologiske modell.	16
2.2.1	Vold som et folkehelseproblem i en økologisk modell.	18
2.2.2	Kvinner som utøver vold mot mannlige partnere i et økologisk perspektiv.	18
2.3	Aaron Antonovskys teori om salutogenese og patogenese.	19
2.3.1	Opplevelse av sammenheng – OAS.	19
2.3.2	Utfordringer ved mangel på OAS.	20
2.3.3	Stressorer og spenning.	21
2.3.4	Helsebringende ressurser.	21
2.3.5	Beslektede begreper med OAS.	22
2.4	Etterdønningene av volden.	22

2.4.1 Traumeteori.....	22
2.4.2 Menn og helse etter vold.....	24
2.4.3 Foreldrekompetanse når man er utsatt for vold.	25
3.0 METODE	26
3.1 Teoretiske perspektiver.....	26
3.1.1 Vitenskapsteoretisk aspekt.....	26
3.2 Design og metode.	27
3.3 Rekruttering.	28
3.4 Intervjuguide.....	29
3.5 Gjennomføring av intervjuene.....	30
3.6 Inklusjons- og eksklusjonskriterier i datasettet.	31
3.7 Transkribering.	32
3.8 Tematisk analyse.	32
3.8.1 Fase 1- Bli kjent med data.	33
3.8.2 Fase 2 - Generering av koder.	34
3.8.3 Fase 3 - Leting etter tema.....	34
3.8.4 Fase 4 - Revidering av tema.....	34
3.8.5 Fase 5 - Definerings og navngiving av tema.	35
3.8.6 Fase 6 – Rapportering.	35
3.9 Utvalget i vår studie.....	35
3.10 Etske hensyn og refleksjoner.....	36
3.11 NSD, REK og ivaretagelse av personvernet.....	38
3.12 Refleksjoner rundt intervjuene og forforståelse.	38
4.0 RESULTATER	40
4.1 Presentasjon av informantene.....	40
4.1.1 Hassan.....	40
4.1.3 Shakir.....	41
4.1.4 Jose.....	41
4.2 Voldens mange ansikter.....	42
4.2.1 Fysisk vold.....	42
4.2.2 Trusler og psykisk vold.....	43
4.2.3 Sosial kontroll.	45
4.2.4 Materiell vold.....	46
4.2.5 Økonomisk vold.....	46

4.2.6 Krenkelser og ydmykkelser av seksuell art.	47
4.2.7 Digital vold.	48
4.2.8 Latent vold.	48
4.2.9 Motvold.	50
4.2.10 Kompleks og sammensatt vold.	50
4.3 Betydningen av familien i volden.	52
4.3.1 Familiehierarki og rolleforventninger i familien.	52
4.3.2 Svigerfamilien som voldsutøvere.	54
4.3.3 Vold mot andre familiemedlemmer.	54
4.3.4 Støtte fra familien.	55
4.4 “Det er pappa som er snill med meg, mamma”.	56
4.4.1 Vold mot barna.	57
4.4.2 Å være far i en familie med vold.	58
4.5 Mannen i møte med systemet.	59
4.5.1 Møter med offentlige instanser.	60
4.5.2 Kvinners kjønnsfortrinn når familievolden møter offentlige instanser.	64
4.5.3 Skam og tabu ved å søke hjelp som voldsutsatt.	66
4.6 Forståelse av volden.	67
4.6.1 Hvordan forstår mennene volden?	67
4.6.2 Hvorfor blir de?	69
4.7 Konsekvenser av volden.	70
4.7.1 Helsekonsekvenser.	71
4.7.2 Følelser knyttet til voldserfaringene.	72
5.0 DRØFTING.	74
5.1 Hva slags vold utsettes de for?	74
5.1.1 Alvorlighet og omfang.	74
5.1.2 Makt.	77
5.2 Hvordan kultur og verdier påvirker mennenes handlingsrom.	77
5.2.1 Mannens sårbarhet i patriarkatet.	78
5.2.2 Volden rammer familien.	79
5.3 Hvordan påvirkes deres posisjon som fedre?	80
5.3.1 Utfordringen med å skape et trygt miljø i familien.	80
5.3.2 Hvordan påvirker konas foreldrefungering omsorgsrollen til far.	81
5.3.3 Når kulturer kolliderer.	82

5.3.4 Hvordan det å ha barn gir en grunner for å bli og for å gå.	83
5.4 Mennenes møter med det offentlige.	84
5.4.1 Å ikke bli forstått eller anerkjent.	84
5.4.2 De gode møtene.	86
5.4.3 Å ikke søke hjelp.	88
5.4.4 Omsnuing av volden og legitimitet - blir de faktisk trodd?	88
5.4.5 Skammens rolle i hjelpesøkingen.	90
5.5 Hvorfor blir de i volden og hvorfor er de så hjelpeløse?	91
5.5.1 Viktigheten av å være en familie.	92
5.5.2 Det å gå er en lang og vanskelig prosess.	93
5.5.3 Opplevelse av handlingsrom.	94
5.6 Hvilke konsekvenser har volden på helsen?	95
5.6.1 Faktorer ved volden som påvirker helsen.	96
5.6.2 Økonomi som begrensning.	97
5.7 Drøfting av oppgavens begrensninger.	98
5.7.1 Særtrekk hos mennene i denne studien opp mot resten av minoritetsbefolkningen.	98
5.7.2 Språkutfordringer og forståelse av meningsinnhold.	99
5.8 Avslutning/konklusjon.	100
5.8.1 Kliniske implikasjoner.	101
5.8.2 Anbefalinger til videre forskning.	101
LITTERATURLISTE	103
VEDLEGG 1: Informasjonsskriv	113
VEDLEGG 2: Intervjuguide	117
VEDLEGG 3: Tilbakemelding fra REK	118
VEDLEGG 4: Vedtak fra NSD	120
VEDLEGG 5: Dokumentasjon for bidrag til arbeidet	125
VEDLEGG 6: ROS-analyse	127

1.0 INNLEDNING

Studiet vårt i psykisk helsearbeid har hatt fokus på hvordan positive og negative erfaringer i nære relasjoner påvirker livskvalitet og helse. Dette har inspirert oss til å se på temaet vold i nære relasjoner, da begge forfatterne har bakgrunn fra praksisfeltet i arbeidet med voldsutsatte. Vi har også et ønske om å bidra til å videreutvikle kunnskapsgrunnet for praksisen rundt mennesker som opplever vold i nære relasjoner. Denne oppgaven handler om menn med minoritetsbakgrunn som er utsatt for vold fra sin kvinnelige ektefelle. Oppgaven utforsker deres beskrivelser av volden de har vært utsatt for og hvilke konsekvenser dette får for deres liv og helse.

1.1 Bakgrunn for valg av tema.

1.1.1 Mannen - den usynlige voldsutsatte?

Mye av forskning, faglitteratur og media hatt fokus på kvinner som voldsutsatte i parforhold (Skjørten, Bakketeig, Bjørnholt & Mossige, 2019). Skjørten et al. (2019) skriver at fagfeltet og fokusområdet vold i nære relasjoner har en historie som har vokst frem fra hjelpetilbud til ofre for kvinnemishandling i Storbritannia på tidlig 1970-tallet, via krisesenterbevegelsen til dagens kjønnsnøytrale krisesenterlov. Fagfeltet har lenge vært preget av en feministisk vinkling med fokus på fenomenet som en representasjon for kvinneundertrykkelse i samfunnet. Siden 1970-tallet er det gjennomført en rekke omfangsstudier på kvinner som ofre for vold i nære relasjoner (Pape & Stefansen, 2006), men langt færre studier av menn som utsatte for vold i nære relasjoner. I nyere tid har forskningen på vold i nære relasjoner utvidet forskningsfeltet for å gi bredere kunnskap om underliggende årsaker til vold som betydning av kjønn, alder, sosial klasse og etnisitet (Skjørten et al., 2019). *Vold i et livsløpsperspektiv* av Thoresen og Hjemdal (2014) viser at om lag en femtedel av menn som deltok i studien oppga at de hadde vært utsatt for noen slags vold eller seksuelle overgrep fra partner. Videre viser

undersøkelsen at når man skiller ut den alvorligste partnervolden, så er det fire ganger så mange kvinner som menn som er utsatt (ibid). Rapporten *Den mannlige smerte – menns erfaringer med vold i nære relasjoner* (Lien, Staalesen, Lorentzen & Ekenstam, 2017) viser at når det gjelder mindre alvorlig vold er kjønnsforskjellene små. Psykisk vold og kontrollerende adferd er volde begge kjønn oftest utsettes for. Rapporten påpeker at menn som møter hjelpeapparatet opplever det som udelt positivt, men at mange ikke vet om hjelpetilbudet for menn eller at menn er velkomne på krisesentrene. Menn føler ofte at det er vanskelig å bli trodd, da samfunnet ser på kvinner som det naturlige ofre for partnervold (ibid). Til tross for overnevnte funn, er menn som utsatte for vold i nære relasjoner ikke et fenomen som er synlig i media eller i samfunnsdebatten på samme måte og med samme anerkjennelse som kvinner som voldsutsatte. Fjell (2014) trekker frem at kvinners partnervold mot menn fremstilles med et innslag av humor i blant annet tv-serier, tegneserier osv. Et sosialt eksperiment gjennomført av den britiske organisasjonen ManKind initiativ (2014), viser at befolkningen responderer veldig ulikt på at kvinner og menn utsettes for vold av partner i det offentlige rom. I lys av regjeringens handlingsplan *Et liv uten vold* (2013), som påpeker at befolkningen skal ha likeverdige tjenester uavhengig av blant annet kjønn, blir det viktig å innhente og formidle kunnskap om de delene av voldsfeltet man har lite kunnskap om. I hjelpetilbudet skal man kunne gi differensierte, men likeverdige, tjenester til voldsutsatte med forskjellige behov. Videre skal innsatsen styrkes mot utsatte i en særlig sårbar situasjon eller posisjon.

1.1.2 Kvinner som utøver vold.

I artikkelen *The “Great Taboo” and the Role of Patriarchy in Husband and Wife Abuse* skriver George (2007) om hvordan kvinners vold mot menn lenge har vært et tabuisert tema fordi det består av to forbudte myter i samfunnet. Mytene strider mot stereotypiske forestillinger om feminitet og er trekk som verken menn eller kvinner ønsker å erkjenne: At en mann kan bli slått av en kvinne og at kvinner kan være aggressive og voldelige. En del av det å se på menn i heterofile forhold som voldsutsatt, handler slik vi ser det også om det å erkjenne at kvinner kan utøve vold mot noen nærstående. Oppgaven vil ikke legge fokus på dette, men det har vært viktig i søken etter kunnskap på feltet.

1.1.3 Menn med minoritetsbakgrunn som sårbar gruppe.

Lien et al. (2017) retter fokus på at menn med minoritetsbakgrunn er en sårbar gruppe med et mer komplisert voldsbilde enn andre menn. De opplever å bli marginalisert, de er redde for å miste oppholdstillatelsen i Norge og for å bli returnert til hjemlandet, og føler seg generelt mer ensomme i sin situasjon (ibid). NKVTS utga i 2018 en elektronisk veileder om vold i nære relasjoner www.voldsveileder.nkvts.no, der de la frem forskjellige grupper som risikoutsatte. Både NKVTS-veilederen (2018c) og WHO (2020b) nevner bl.a. fysisk og psykisk syke og mennesker med minoritetsbakgrunn i disse gruppene. I innvandrerpulasjonen i Norge finner vi flere risikofaktorer knyttet til vold slik som sosioøkonomisk status og økonomi, helse, pårørendebelastninger, tidligere voldserfaringer og utfordringer i forhold til sosialt nettverk, bosituasjon, arbeidsliv og kontakt med/holdninger fra majoritetsbefolkningen (Abebe, 2010; Dalgard, 2018; Varvin, 2015). Flere av disse individuelle og samfunnsmessige faktorene er også indikatorer for risiko for å bli voldsutsatt, eller utføre vold mot andre (WHO, 2020b). I tillegg ser vi at for flere innvandregrupper med kollektivistiske- og patriarkalske maktstrukturer fra hjemlandet, kan norske samfunnsnormer og lovverk innvirke på maktstrukturer innad i familiene i forhold til kjønns- og foreldreroller (Bredal, 2011; Hoel, 2014).

1.1.4 Voldens konsekvenser for liv og helse.

Ifølge NKVTS (2018c) er det mange som utsettes for vold som oppsøker helse- og omsorgstjenestene for ulike fysiske og psykiske helseplager, men uten at en mulig sammenheng med eksponering for vold kommer frem. Regjeringens handlingsplan *Et liv uten vold* (2013) beskriver at vold i nære relasjoner kan skape helseskader og gir samfunnet utgifter til både psykisk og fysisk helsehjelp. Vold i nære relasjoner koster samfunnet 4,5-6 milliarder hvert år (*Ett liv uten vold - Handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2014–2017*, 2013; Rasmussen, Strøm, Sverdrup & Vennemo, 2012). Minoritetsfamilier hvor mannen er voldsutsatt er en særlig usynlig gruppe da de i liten grad oppsøker hjelpeapparatet med voldserfaringene sine (Lien et al., 2017) og det finnes særdeles lite kunnskap om denne gruppen i forskning og litteratur. Konsekvensene av mangel på hjelp kan antas å være særlig

store for disse familiene dersom vi kan generalisere antagelser basert på forskning gjort på andre voldsutsatte familier.

1.2 Temaets aktualitet og formål.

Kunnskapen om at det finnes et hjelpetilbud til menn utsatt for vold i nære relasjoner er lite kjent også i hjelpeapparatet (Lien et al., 2017). På krisesentrene er andelen menn med minoritetsbakgrunn lav. Krisesentrenes statistikk (Bufdir, 2019b) viser at det i 2018 bodde 1842 voksne på et av landets krisesenter. Kun 7% av disse var menn. 53% av mennene hadde minoritetsbakgrunn, det vil si 68 menn. Statistikken viser videre at 58% av mennene med minoritetsbakgrunn hadde blitt utsatt for vold av kvinnelig partner (ibid). Vi vet i liten grad hvordan vold i nære relasjoner arter seg for menn med minoritetsbakgrunn i Norge og vi vet også i liten grad hvordan det påvirker deres helsesituasjon. Dette har gjort oss nysgjerrige på hvordan mennene beskriver sine voldserfaringer og hvilke konsekvenser dette får for deres liv og helse. Vi er nysgjerrige på om våre funn er forenlige med tidligere gjennomført forskning på andre grupper av voldsutsatte, eller om de skiller seg fra disse på noen måte. Vår forståelse er at økt kunnskap på dette området vil gjøre vold mot menn til et mer synlig samfunnsproblem og gjennom dette bidra til forebygging av stigmatisering av de utsatte mennene. Det er således også et ønske om at det kan bidra til at menn som voldsutsatte får den samme anerkjennelsen og hjelpen som kvinnelige voldsutsatte. Vi ønsker å belyse en del av volden i nære relasjoner som har vært lite omtalt, og utfordre det ensidige bildet av minoritetsmannen som voldsutøver.

1.3 Valg av perspektiv.

Vold i nære relasjoner, og da særlig i parforhold, blir definert som et problem på mange områder både knyttet til likestilling, helse, rettslige forhold, i familierelasjoner og økonomi. Måten vi definerer problemet på vil bestemme hvordan vi forstår og handler i forhold til problemet (Bjørnholt, 2019). Verdens helseorganisasjon (WHO, 2020b) ser på vold som et folkehelseproblem og som et resultat av samspillet mellom faktorer på fire nivåer; individ, relasjonelt, fellesskap og samfunn. Disse faktorene på ulike nivåer er i tråd med

Bronfenbrenners utviklingsøkologiske modell, og trekker inn at institusjoner og systemer har en viktig rolle både når det kommer til årsakstenkning og mulighetene for forebygging (Bjørnholt, 2019). Vi har først og fremst valgt å se på vold i nære relasjoner og dens konsekvenser i Antonovskys helseperspektiv og i lys av Bronfenbrenners modell. Studien vår handler om de utsatte mennenes subjektive opplevelser av volden de er utsatt for, i form av deres beskrivelser av volden og dens konsekvenser for deres helse.

1.4 Problemstilling og forskningsspørsmål.

Problemstillingen for masteroppgaven er: Hvordan opplever minoritetsmenn vold i nære relasjoner, og hvilke konsekvenser opplever de at voldserfaringene har for helsen deres?

Forskningsspørsmålene vi har hatt er:

- Hvordan beskriver minoritetsmenn sine opplevelser av vold i nære relasjoner?
- Hvilke konsekvenser, både eksplisitte og mer indirekte, beskriver de utsatte at voldserfaringene får for deres livskvalitet og helse?
- Hvilke forklaringsmodeller kommer fram i mennenes beskrivelser?

1.5 Avgrensninger av oppgaven.

Menn utsatt for vold i nære relasjoner er et omfattende tema med mulighet for mange spennende retninger å undersøke nærmere. Det har derfor vært viktig for oss å avgrense tema godt allerede innledningsvis i arbeidet med oppgaven. Noen av avgrensningene har vært nødvendige for å skape en godt tematisert og konkret oppgave, mens andre avgrensninger måtte gjøres av mer praktiske grunner. Denne studien baserer seg på menn med minoritetsbakgrunn som bor i Norge, som har opplevd vold fra en kvinnelig ektefelle eller samboer. Vi har ikke spesifisert at kvinnen også må ha minoritetsbakgrunn. Vi har valgt å ikke differensiere på ulike typer voldserfaringer, verken med krav om at de må ha opplevd bestemte typer vold eller ekskluderes av deres erfaringer med andre typer vold.

Erfaringsmessig er voldserfaringene ofte svært sammensatte, og består også av vold som ikke

er så tydelig og synlig for verken den voldsutsatte eller de rundt. Volden står slik sett i motsetning til f.eks. slag og spark. Det oppstår endel gråsoner hvor de enkelte voldshendelsene ikke er så lett å skille fra hverandre, og det heller ikke er enkelt å skille hva som er vold og ikke. Vi hadde et ønske om å få tak i et utvalg av informanter med etnisk minoritetsbakgrunn og gjerne med representanter fra kollektivistisk orienterte kulturer hvor patriarkalske familiestrukturer sto sterkt, men ekskluderte deltagere fra Vest-Europa, USA og Australia. Det var interessant for oss å se på hvilke verdier og holdninger som informantene opplevde lå i deres nettverk og familie med betydning for det å være voldsutsatt, og om det her var risiko- og eller beskyttelsesfaktorer vi burde bli klar over. Vi har valgt å begrense utvalget til menn som allerede er i kontakt med hjelpeapparatet på grunn av volden de har opplevd. Dette da de både har anerkjent overfor seg selv at de har blitt utsatt for vold i nære relasjoner og at de allerede har erfaringer med å snakke med utenforstående om opplevelsene sine. Ikke minst har det vært en viktig etisk avveining at informantene da kan få oppfølging i etterkant av intervjuene dersom de får reaksjoner etter å ha fortalt oss historien sin.

1.6 Begrepsavklaring.

1.6.1 Minoritetsbakgrunn.

Begrepet minoritet er i denne oppgaven benyttet som betegnelse på innvandrere som er bosatt i Norge, men som er født i utlandet av to utenlandsfødte foreldre og har fire utenlandsfødte besteforeldre (Dzamarija, 2014). Minoritetsbegrepet brukes om en folkegruppe som utgjør et mindretall i en befolkning (Wæhle, 2018a). Vi anerkjenner at problemstillingen med å se på menn med minoritetsbakgrunn i seg selv har en problematisk og generaliserende ordlyd som kan insinuere at menn med minoritetsbakgrunn er en homogen gruppe eller har stereotypiske fellestrekk. Dette er verken vår intensjon eller vår holdning. Innvandrere i Norge kommer fra hele verden og bosetter seg i Norge av mange ulike årsaker, har stor variasjon av utdanningsgrad, livserfaring og sosiokulturell bakgrunn (Andreassen, Dzamarija & Slaastad, 2013; Dzamarija, 2014).

1.6.2 Kollektivistiske samfunn.

Med kollektivistiske samfunn menes kulturer der hensynet til felleskapets interesse går foran individenes særinteresser (Tranøy, 2018). Fellesskapet kan være slekt, klan, kaste, et religiøst eller et etnisk miljø eller storfamilien. Dette står i motsetning til individualistiske samfunn der enkeltmennesket har verdi fremfor kollektivet (Tranøy, 2017). I vår studie står kollektivistiske kulturer som anser familiens beste som viktigere enn individets beste sentralt. I Slike familier har familiemedlemmene ansvar for å sørge for at slekta og familien har et godt rykte. Familien gir omsorg, trygghet og beskyttelse, og tilhørigheten til familien står sentralt i den enkeltes personlige identitet (Bufdir, 2018).

1.6.3 Patriarkalsk familiestruktur.

Patriarkat regnes som samfunnsnormer med sterk mannsdominans i familie eller det økonomiske og politiske liv i samfunnet ellers (Wæhle, 2018b). I en patriarkalsk familiestruktur finner man et tydelig kjønns- og aldershierarki hvor menn er overordnet kvinner og eldre overordnet yngre. I et slikt hierarki vil far, eventuelt fars far eller fars eldre bror, være familiens overhode og døtre er nederst på rangstigen med minst innflytelse. Vanlige verdier som fokuseres på er respekt for eldre, lydighet og underdanighet (Bufdir, 2018).

1.6.4 Ære

Vi knytter begrepet ære i vår oppgave til samfunnsnormer og selvfølelse (Pitts-Rivers, 1961). Fosshagen (2018) skriver at i samfunn der familie og klan er viktige sosiale institusjoner og som i mindre grad har utviklet nasjonale og regionale institusjoner, som rettsvesen og politi, eller at disse er mindre fremtredende. Ære handler om at den enkelte og den enkelte familie må selv hevde og forsvare sin materielle og sosiale posisjon, om nødvendig med fysisk makt. Tradisjonelle æresbegreper er vanskelig forenlige med de mer generelle moralbegrepene som en moderne rettsstat bygger på, som rett, plikt, rimelighet og nytte. I juridiske stater er det ikke opp til den enkelte å avgjøre om det foreligger en æreskrenkelse og det er ikke akseptert for en person som mener seg krenket, å ta hevn. Å håndheve ære med voldelige midler er

derimot ofte moralsk akseptabel i samfunn der æreskulturen står sterkt og er normgivende. Dette kan forekomme selv om det er i strid med gjeldende offisiell rett i landet. Det er imidlertid viktig å presisere at æresdrap eller vold ikke er en automatisk reaksjon i slike samfunn, og at det alltid har fantes fredelige alternativer for å løse konflikter. Temaet ære knyttes ofte opp til tradisjonelle kjønnsroller. Vi har tidligere henvist til patriarkalske familiestrukturer i oppgaven. I grupper med en patriarkalsk familiestruktur er menns ære særlig forbundet med evnen til å forsørge og beskytte familie sin og dens rykte, samt å ha dydige kvinnelige familiemedlemmer. Kvinnens ære er knyttet opp til seksuell renhet (Bufdir, 2018). Kvinnens ære og mulighet for makt innenfor slike kulturer er et sterkt debattert tema (Fosshagen, 2018).

1.6.5 Helse.

Helse blir av WHO definert som en tilstand av fullstendig fysisk, mentalt og sosialt velvære og ikke bare fravær av sykdom og lyte (WHO, 2020a), men helsedefinisjonen kritiseres for å representere et uoppnåelig helseideal og gir en begrenset mulighet for drøfting av hva helse er (Braut, 2018). Vi har i denne oppgaven valgt å ta utgangspunkt i et helsebegrep som er i tråd med Aron Antonovskys (2012) begrep salutogenese og sense of coherence - opplevelse av sammenheng. Vi ser også på volden ut fra et folkehelseperspektiv (WHO, 2020b) som innbefatter å se på samspillet mellom faktorene i Uri Bronfenbrenner (1981) sin utviklingsøkologiske modell. Vi vil presentere teoriene til Antonovsky og Bronfenbrenner mer inngående i kapittel 2.

1.7 Tidligere forskning.

Oppgaven har hatt et eksplorativt design og det har derfor vært viktig for oss å stadig gjøre nye litteratursøk underveis i analyseprosessen og drøftingen. I forskningen og faglitteraturen benyttes det flere ulike begrep, både på norsk og engelsk, om selve voldsfenomenet og begrepene som brukes om det å være utsatt eller utøver av vold i nære relasjoner. Dette kompliserer søkene, da det skaper et stort antall mulige kombinasjonsmuligheter av begrepene. Vi har gjort databasesøk på forskning og litteratur rettet mot menn med

minoritetsbakgrunn som utsettes for vold i nære relasjoner. I databasesøk finner vi at det er lite tilgjengelig litteratur om voldsutsatte menn på norsk, og dette dreier seg i stor grad om masteroppgaver og øvrige skoleoppgaver. Det finnes noen unntak fra dette både med faglitteratur og forskning, blant annet fra Fjell (2013, 2014) og Proba-rapporten (Lien et al., 2017), IMDi-rapporten *Negativ sosial kontroll og tvangsekteskap* (2020) og NKVTS-veilederen (2018c), mens omfanget av internasjonal faglitteratur om voldsutsatte menn er betydelig større.

Alle søkene vi har gjort har vært med ulike kombinasjoner av søkeord, både på norsk og engelsk. Noen av søkeordene har vært; men, male, interpersonal violence, domestic violence, abuse, minority, imigrant, battered men. Veldig mange av treffene vi får omhandler kvinner som voldsutsatte eller menn som voldsutøvere, og det har derfor vært krevende å orientere seg i treffene. Som nevnt i avsnitt 1.1.2 har det vært relevant å også gjøre søk som omhandler kvinner som voldsutøvere, da denne litteraturen inneholder relevant kunnskap.

Når det gjelder forståelsesrammene for volden, beskrivelser av ulike former for vold i nære relasjoner og helsekonsekvenser av volden, så har tilfanget til litteratur og forskning vært større. Når vi har begrenset disse søkene til å spesifikt omhandle menn, ser vi dog det samme som ovenfor, at dette begrenser resultatene. Søkeordene vi har benyttet her har vært f.eks.; mental/physical health, effects, violence, consequences, men, domestic abuse, interpersonal violence. Gjennom disse søkene har vi funnet relevant og spennende kunnskap, men er ydmyke overfor muligheten for at relevant kunnskap har unnsloppet i søkeprosessene våre.

1.8 Oppgavens oppbygning.

Oppgaven er inndelt i seks kapitler. Dette første kapitlet legger blant annet fram bakgrunnen for valg av temaet for oppgaven og en presentasjon av problemstillingen og forskningsspørsmålene. Kapittel to presenterer oppgavens teoretiske referanseramme. Her går vi også grundigere inn på sentrale begrep, som presenteres og utdypes. I oppgavens tredje kapittel presenteres oppgavens vitenskapsteoretiske forankring, samt beskrivelse av metoden som er benyttet og etiske refleksjoner som er gjort i arbeidet med oppgaven. I kapittel fire presenteres resultatene av analysen vi har gjort. Kapittel fem er viet til en drøfting av resultatene våre opp mot teorien i kapittel 2. Oppgavens siste kapittel inneholder avsluttende

kommentarer knyttet til oppgaven. Som vedlegg til oppgaven har vi lagt ved relevante dokumenter for oppgaven i henhold til innholdsfortegnelsen.

2.0 TEORI

2.1 Vold.

Som kapittel 1 viser så er voldsfeltet preget av uklar begrepsbruk. Voldsbegrepet kan ha ulike språklige og kulturelle betydninger (Lien et al., 2017). I denne oppgaven bruker vi begrepet vold i tråd med Isdal sin definisjon «*Vold er enhver handling rettet mot en annen person, som gjennom at denne handlingen skader, smerter, skremmer eller krenker, får denne personen til å gjøre noe mot sin vilje eller slutter å gjøre noe den vil.*» (Isdal, 2018, s. 7). Denne definisjonen er ganske vid og inkluderende, og ivaretar den utsattes perspektiv i voldsopplevelsene. Definisjoner av vold ivaretar ofte intensjons-aspektet ved volden, sett fra utøverens perspektiv. Intensjonen voldsutøver har med voldsutøvelsen er ofte ikke i samsvar med den utsattes opplevelse av volden, og da vi i denne oppgaven utforsker den utsattes opplevelser er det naturlig for oss å dra veksler på en definisjon som ivaretar utsatt-perspektivet og plasserer definisjonsmakten hos den utsatte slik Isdal sin definisjon gjør.

2.1.1 Vold i nære relasjoner.

Krisesenterbevegelsen har lenge vært opptatt av at menn er utøverne og kvinner (og barn) er ofre for familievold (Jonassen, 2013). De har, med begrunnelse i omfangsstudier, vektlagt at det i hovedsak er kvinner som utsettes for vold, og da særlig den alvorligste volden, og at det derfor er denne volden som er viktigst å få kunnskap om og utvikle tiltak i forhold til. Jonassen (2013) skriver at nyere studier som viser at også kvinner utøver vold i nære relasjoner har bidratt til at norske myndigheter har valgt å bruke begrepet *vold i nære relasjoner*, et begrep som innebærer at begge kjønn både kan ha rollen som offer og som utøver av vold. Regjeringens handlingsplaner gir tydelige beskrivelser av at de anser at kvinner i langt større grad enn menn utsettes for fysisk vold i parforhold, og at dette er grunnen til at kvinner oftere oppsøker hjelpeapparatet (*Ett liv uten vold - Handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2014–2017*, 2013; Fjell, 2013). Det kjønnsnøytrale begrepet *vold i*

nære relasjoner er likevel i tråd med Verdens helseorganisasjons bilde av utøver- og offerrollen i partnervold (WHO, 2002).

Skjørten et al. (2019) skriver at fagfeltet har vokst frem fra hjelpetilbud til ofre for *kvinnemishandling* i Storbritannia på tidlig 1970-tallet og rettet fokus på fenomenet som et uttrykk for kvinneundertrykkelse i samfunnet. I nyere tid har forskningen på vold i nære relasjoner utvidet forskningsfeltet for å gi bredere kunnskap om underliggende årsaker til vold som betydning av kjønn, alder, sosial klasse og etnisitet. Dette har resultert i en mer pluralistisk forståelse av volden, noe som bedre fanger opp kompleksiteten og mangfoldet i det å være voldsutsatt (Skjørten et al., 2019). I Europeisk sammenheng ble temaet vold mot menn i parforhold første gang satt på dagsorden i 2005, da Europarådet tok initiativ til konferansen ”Violence within the family: the place and role of men” med hovedformål å bryte tabuer knyttet til temaet, og å identifisere karakteristika ved den volden menn utsettes for i nære relasjoner. Det ble klart gjennom denne konferansen at det var et behov for et realistisk bilde av volden menn utsettes for og at denne volden avviker fra de stereotype forestillingene om maskulinitet og mannlig usårbarhet som i stor grad dominerer den offentlige diskurs (Sogn & Hjemdal, 2009). Rogers (2020) skriver at usynligheten som voldsutsatte menn opplever, gjør at de utsettes for systematisk eksklusjon fra forskning og fra den offentlige oppmerksomheten. Hun påpeker at den sterke rollen patriarkalske forklaringer på makt og kvinners likestillingskamp har fått på voldsfeltet (ibid). Samtidig med den mer feministiske tilnærmingen til vold i nære relasjoner, har det også vært en mer kjønnsnøytral forskning (Pape & Stefansen, 2006). Her har fokuset i større grad vært rettet mot samspeillet og konfliktsituasjoner i parrelasjonen, og ikke mot den generelle kvinneundertrykkingen den feministiske tilnærmingen har hatt (ibid). Regjerings handlingsplan *Vendepunkt 2008-2011* er den første handlingsplanen om vold i nære relasjoner som tematiserer menns utsatthet for slik vold i Norge (Sogn & Hjemdal, 2009). Før dette ble menn i liten grad nevnt i offentlige dokumenter som omhandlet vold i nære relasjoner (Fjell, 2013). Et viktig poeng, slik vi ser det, er at det bør være rom for å utvikle kunnskap om og tjenestetilbud til menn utsatt for vold i nære relasjoner, uten at dette tar bort oppmerksomheten rettet mot vold mot kvinner.

Vold i nære relasjoner kan handle om en rekke ulike relasjoner mellom utsatt og utøver. Dette kan være for eksempel mellom foreldre og barn, mellom ektefeller, innenfor storfamilien og mellom søsken (*Ot.prp. (2008-2009) nr. 96 : Om lov om kommunale krisesentertilbud*, 2009). Denne oppgaven begrenses, slik vi beskriver det i kapittel 1, til å omhandle vold mellom

ektefeller eller samboere. Med bakgrunn i funnene i intervjuene har vi likevel inkludert vold fra andre, men den må ha sammenheng med volden fra ektefelle eller samboer.

2.1.2 Ulike typer vold.

Johnson (1995, 2005, 2010) mener at partnervold kan deles i to hovedkategorier, episodisk partnervold og intimterrorisme. Den episodiske partnervolden knytter han til konflikter som eskalerer til bruk av vold. Disse episodene er atskilte og lett å skille fra hverandre.

Intimterrorisme kommer av et behov for å kontrollere partneren sin, og består ikke av adskilte enkeltepisoder. Det er en alltid tilstedeværende vold, hvor den latente volden hele veien truer.

Sistnevnte kan dermed sees som et regime av vold hvor det er en større tendens til at volden eskalerer. Johnson (1995) skrev teorien i første omgang kun knyttet til kvinner som utsatt og menn som utøver, men har senere anerkjent at rollene også kan være motsatt (Johnson, 2005; Johnson, 2008). Hammerlin (2002) påpeker at vold er nært knyttet til makt og avmakt.

Volden er et ekstremt uttrykk for makt, og kan ikke eksistere uten at maktelementet er tilstede. Hvis man separat ser på de ulike elementene som volden består av, slik som fysisk vold og psykisk vold, mister man ifølge Hammerlin (2002) noe av det grunnleggende og vesentlige aspektet ved volden. Han beskriver volden som en altomfattende undertrykkelse med konstruerte maktstrukturer og offerets selvsensurerende væremåte og tenkemåte.

“Volden kan være et middel i et større prosjekt, men de kan også være et mål i seg selv” (Hammerlin, 2002 s. 189). Volden kan sånn sett være planlagte handlinger som er en del av den maktutøvelsen og maktstrukturen vold er, gjennom at man bruker frykt og smerte for å påvirke den man utsetter for vold. Det kan også gi voldsutøveren en følelse av kontroll og føles godt (ibid).

P. Ali, McGarry and Bradbury-Jones (2020) beskriver et typisk mønster på hvordan vold utøves i familier med gjentatt vold, et begrep de kaller *voldssirkelen*. Det beskriver en sirkulær kjede av handlinger voldsutøveren gjør. Handlingene er forutsigbare og består av tre faser som gjentar seg. Den første fasen innebærer at det bygger seg opp spenning i relasjonen og hvor voldsutøveren tar ut frustrasjonen sin på partneren. I den andre fasen er når volden skjer, og denne fasen kan vare i både kort tid og over lengre tidsperioder. Hva slags vold som utøves kan variere. Voldsutøveren løser da ut spenningen hun/han har i kroppen. Dette kan igjen lede til at hun/han kjenner på anger for volden de har utført og begynner å unnskyld

atferden sin på ulike måter. Denne siste fasen kalles gjerne for hvetebrødsdager, og gir ofte den voldsutsatte troen på at utøveren skal forandre seg og volden skal ta slutt (ibid).

Volden kan komme til uttrykk i form av ulike typer vold. Som beskrevet ovenfor må elementene sees i sammenheng hvor den ene voldsformen gjerne forekommer sammen med den andre. Men vi velger her for fremstillingens skyld, å gi en mer atskilt beskrivelse av ulike former for vold. Det er enkelte steder gitt eksempler på hvordan volden kan komme til uttrykk, men det er etter vår erfaring, kun fantasien som setter grenser for hvordan man kan utøve vold.

Fysisk vold er vold som utøves mot en annen persons kropp (Hammerlin, 2002).

Alvorlighetsgraden strekker seg fra fysisk ufarlig til dødelig, så det er et omfattende voldsuttrykk i form av for eksempel: slag, spark, bruk av våpen, holde fast, spytte, brenne med sigaretter og ta kvelertak.

Psykisk vold har som mål å ramme den utsattes psykiske tilstand, følelser eller kognitive virksomheter, ifølge Hammerlin (2002). Det kan være å snakke nedsettende til partneren, trusler, ekstrem sjalusi, kontrollere hvem man kan være sammen med, degraderende og ydmykende atferd, ignorering og emosjonell vold (Hammerlin, 2002; Isdal, 2018; Lynum, 2014)

Trusler er at man ved hjelp av bruk av verbale, strategiske eller kroppspråklige handlinger forsøker å tvinge noen til å gjøre eller ikke gjøre noe, med løfter om at noe alvorlig eller voldelig vil skje dersom de ikke etterfølger trusselen (Hjemdal, 2014).

Materiell vold er vold mot gjenstander, for eksempel ved å knuse eller kaste ting eller å ødelegge ting som har affeksjonsverdi eller er livsnødvendig for den voldsutsatte (Hammerlin, 2002; Isdal, 2018). Isdal (2018) skriver at det dreier seg om å skremme partneren gjennom å ødelegge eiendeler eller at man ødelegger eiendeler med stor verdi/affeksjonsverdi.

Økonomisk vold innebærer at partneren tar kontroll over økonomien til den voldsutsatte. Det kan for eksempel innebære at man nektes kontroll på egen eller felles økonomi (NKVTS, 2018b).

Seksuell vold omhandler handlinger som voldtekter, seksuell trakassering, å presse noen til seksuelle handlinger og å krenke noens seksualitet (Isdal, 2018). Det kan ifølge Hjemdal

(2014) skje enten ufrivillig eller under tvang. Hammerlin (2002) inkluderer dette i fysisk vold, da det rettes mot en annens kropp.

Digital vold er vold utført ved hjelp av digitale eller elektroniske hjelpemidler. Det kan handle om overvåkning av mobilen, kameraovervåkning, GPS-sporing av bil, trusler om deling av bilder/informasjon, truende meldinger, krav om å være tilgjengelig på mobil (Likestillings og Diskrimineringsombudet, 2020).

Latent vold beskrives som den kontrollerende og begrensende effekten tidligere vold har for framtidig atferd hos den utsatte. Det er vold i kraft av at man vet at det kan komme vold. Den utsatte utvikler strategier for hvordan man oppfører seg med den hensikt å unngå framtidig vold (Isdal, 2018).

Juridisk og systemisk misbruk (egen oversettelse) beskrives som en vold kvinner kan bruke mot partneren (Lee & Lincoln, 2017). Offentlig hjelpeapparat brukes som allierte i volden mot mannen, for eksempel gjennom falske anklager om vold eller barnemishandling eller å lyve om at de er voldsutsatt for å få fortrinn i familierettslige spørsmål.

Stalking handler om systematisk personforfølgelse som varer over tid og skaper frykt hos den utsatte. Stalkingen medfører gjerne uttalte eller stilletiende trusler fra voldsutøveren (Narud, 2014). Stalkingen kan også foregå elektronisk eller på internett (Hjemdal, 2014).

Æresrelatert vold er vold som utøves for å beskytte familiens ære og det er gjerne flere voldsutøvere involvert. Det er motivet for volden som beskrives, men innholdet knytter seg til de øvrige voldsformene som er beskrevet i dette avsnittet, i tillegg til tvangsekteskap (Lillevik, 2019).

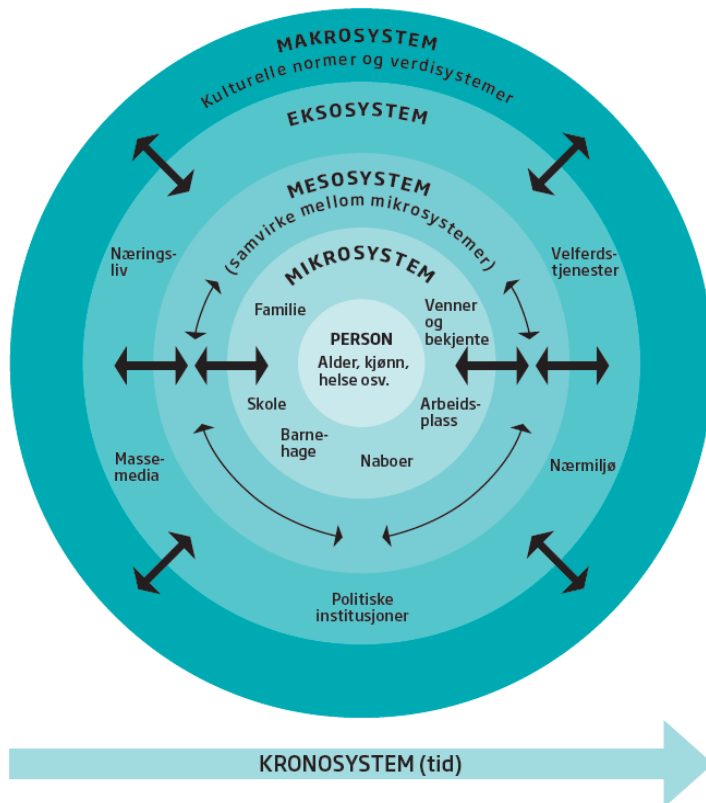
Negativ sosial kontroll beskrives som en måte å sikre at individet lever i tråd med familiens normer. Det foregår systematisk, blant annet ved å holde oppsyn med individet og ved bruk av press, trusler og tvang (NKVTS, 2018a).

Omsnuing av volden beskrives av Lien et al. (2017) som at den kvinnelige partneren truer med å fortelle andre at det er mennene som er voldsutøvere. De kan for eksempel bruke blåmerker fra andre hendelser eller andre hendelser som bevis til omverdenen på denne volden.

Mot-vold er den volden den utsatte utøver mot utøveren. Vesentlig her er det skjeve maktforholdet som er mellom utøver og utsatt, og dette betegner den «svakes» vold mot den «sterke» (Isdal, 2018). Johnson (2005) beskriver dette som den tredje typen partnervold, hvilket handler om vold som en respons på partnerens intimterrorisme.

2.2 Bronfenbrenners utviklingsøkologiske modell.

Mange forhold har betydning for hvordan det å bli utsatt for vold kan oppleves og virker inn på utsatte. I denne oppgaven vil vi trekke veksler på Bronfenbrenners utviklingsøkologiske modell for å beskrive og forstå samspillet mellom disse forholdene. Bronfenbrenner ga i 1979 ut boken *The Ecology of human development* og presenterte der sin utviklingsøkologiske modell. Modellen viser hvordan barn utvikler seg gjennom stadig påvirkning fra og i samhandling med deres mangfoldige og sammenkoblede miljø og kontekster (Bronfenbrenner, 1981; Bø, 2018; Gulbrandsen, 2017). Bronfenbrenners modell blir også brukt for å se på hvordan også voksne påvirkes av ulike forhold i de miljøene de lever i. Han delte miljøet inn følgende systemer: individuelle, mikro, meso, ekso og makro, se figur under.

(Helsedirektoratet, 2015)

Delene er gjensidig avhengig av hverandre og påvirker hverandre, så det er en systemisk modell. De individuelle faktorene omhandler biologiske, psykologiske og sosiale egenskaper hos personen. Mikrosystemet fokuserer på direkte mellommenneskelige samhandlinger mellom individet og medlemmer av deres umiddelbare miljø. Dette kan være familie, venner og arbeidsplass. Det er de små settingene hvor individet møter andre mennesker (Bronfenbrenner, 1981; Bø, 2018). Bø (2018) og Bronfenbrenner (1981) skriver at det er aktiviteten i disse settingene i mikrosystemet som skaper arena for læring, og sterkest påvirkning har de aktivitetene man engasjerer seg i sammen med andre. Samtidig filtrerer og modererer mikrosystemet hvor påvirket man blir av de andre systemene lenger ut i modellen. Mesosystemet ser på direkte og indirekte forbindelser og sammenhenger mellom mikronivåene til individet, altså nettet av mikrosystemer som individet pendler mellom. Det kan være ulike typer av forbindelser, og innebærer at individet møter ulike verdsett og forventninger som kan være motstridende. Disse møtene på tvers av mikrosystemer bidrar til at individet utvikler sosial kompetanse. Eksosystemet består av organisasjoner og sosiale systemer, som juridiske instanser, medisinske tjenester eller systemer knyttet til psykisk helse. Eksosystemet påvirker individet og dets mikrosystem gjennom tjenestene det kan tilby og muliggjør, men også gjennom det de eventuelt ikke tilbyr og gir muligheter for. Eksosystemet består dermed av organisasjoner og bestemmelser som individet ikke nødvendigvis deltar i og har styring over, men som likevel har betydning for det. Når det gjelder makrosystemet, så omfatter det samfunnsnormer, tradisjoner, økonomiske forhold, kultur og religion. Dette er de elementene som danner det bredere sosiale miljøet og som binder sammen og infiltrerer de øvrige systemene på ulike måter. Makrosystemet kommer til uttrykk i væremåter, begrunnelser og forklaringsmodeller i alle de andre systemene. Til slutt har vi kronsystemet som omfatter de endringene som oppstår over tid mellom personer og deres multiple miljøer, den tidsepoken man lever i og de påvirkninger tiden har på individets utvikling (Bø, 2018; Campbell, Dworkin & Cabral, 2009; Gulbrandsen, 2017). Kronsystemet blir således et bilde på prosessene mennesker går gjennom over tid, de veivalg man tar og de vendepunkt som oppstår. Bronfenbrenners modell illustrerer at institusjoner og systemer har en viktig rolle som både årsak og i forebygging av problemstillinger som vold (Bjørnholt, 2019). P. Ali et al. (2020) bruker Bronfenbrenners modell som et rammeverk for å forstå vold i nære relasjoner, og skriver at det er vesentlig å forstå interaksjonen mellom de ulike systemene for å kunne forstå fenomenet og for å kunne arbeide godt med mennesker som er utsatt for vold i nære relasjoner. Vi vil i vår oppgave se på funn i mennenes historier i lys av modellen til

Bronfenbrenner, for å se på hvilke faktorer som spiller inn på deres voldsopplevelser og sammen med den salutogene helsemodellen se på hvordan den får konsekvenser for deres liv og helse.

2.2.1 Vold som et folkehelseproblem i en økologisk modell.

Verdens helseorganisasjon (WHO, 2020b) ser på vold som et folkehelseproblem. Det er et resultat av samspillet mellom flere av faktorene i Bronfenbrenners modell (Bjørnholt, 2019). Individuelle faktorer som å være utsatt for barnemishandling, psykiske lidelser, personlighetsforstyrrelser, alkohol- og/eller rusmisbruk, å ha en historie med å oppføre seg aggressivt, eller å ha opplevd misbruk øker sannsynligheten for å bli utsatt for vold eller selv utøve vold mot andre. På *mikronivå* vil relasjonen til familie, venner, intime partnere og jevnaldrende påvirke risikoen for å bli et offer eller voldsutøver. Risikofaktorer på *eksonivå* kan omfatte arbeidsledighet, befolkningstetthet, mobilitet, tilgangen til våpen og rusmidler, samt holdninger til vold i det juridiske systemet og i helsetiltak. Makrofaktorer som påvirker om vold i samfunnet får eskalere eller begrenses kan være økonomisk og sosial politikk som opprettholder sosioøkonomiske ulikheter, tilgjengeligheten av våpen og sosiale og kulturelle normer til vold ved eks. oppdragelse, i ekteskapet eller konfliktløsning (ibid).

2.2.2 Kvinner som utøver vold mot mannlige partnere i et økologisk perspektiv.

Dasgupta (2002) bruker Bronfenbrenner sin modell i en studie på kvinners bruk av vold mot mannlige partnere, for å se på faktorer som påvirker kvinners utøvelse av vold. På individnivå skriver Dasgupta (2002) at kvinner bruker vold både som selvforsvar, for å få oppmerksomhet, uttrykke sinne og for å straffe mannen. På mikrosystem-nivå så hun at faktorer som kvinnes egen historie med vold og overgrep har betydning. Et ønske om å forsvare seg selv, eller å hindre vold mot barna er den vanligste motivasjonen for volden. På eksosystem-nivå skriver Dasgupta (2002) at tidligere møter med hjelpeapparatet eller holdninger som framkommer i samfunnsdebatten, kan medføre en manglende tillit til at de voldsutsatte kan få hjelp hvis de ber om det. Med manglende tillit øker sannsynligheten for at kvinnene bruker mot-vold. Hvordan samfunnet ser på, og gir uttrykk for synet sitt på vold kan således bidra til å legitimere voldsutøvelse. Interaksjonene mellom de andre systemene i modellen, altså mesosystemet, for eksempel mellom familie og arbeid eller trossamfunn

påvirker motivasjonen for å utøve vold og påvirker forventningene kvinnen har i situasjonen. Måten samfunnsinstitusjonene, spesielt rettssystemene, reagerer på vold i hjemmet har implikasjoner for hennes valg som igjen har implikasjoner for hennes motivasjon til å bruke vold. De kulturelle holdningene til vold og kjønn er eksempler på faktorer i makrosystemet som påvirker kvinnenes voldsutøvelse (ibid).

Breet, Seedat and Kagee (2016) sine studier på PTSD og depresjon hos menn og kvinner som utøver vold mot sin partner indikerer at dårlig psykiske helse er en risikofaktor for å utøve vold mot partneren. Symptomer forbundet med PTSD som irritabilitet og sinne kan øke sannsynligheten for vold mot partner. For kvinner kan egne barndomstraumer, å ha vært vitne til vold som barn, eller nåværende erfaringer med partnervold føre til utvikling av symptomer på depresjon eller PTSD, som igjen fungerer som en risiko for utøvelse av vold mot partner.

2.3 Aaron Antonovskys teori om salutogenese og patogenese.

Vi har i denne oppgaven valgt å utvide helsebegrepet i tråd med den israelsk-amerikanske sosiologen Aron Antonovskys begrep salutogenese. Antonovsky (1972) kritiserte forskning på helse for å ha hovedfokus på hva som gjorde folk syke, *patogenese*, heller enn å se problemstillingene i en større kontekst og se på hvilke faktorer som gjør at helse fremmes. Salutogenese er beskrevet som aktiviteter som fremmer helse, i motsetning til patogenese, forhold som utvikler sykdom (Antonovsky, 2012). Antonovsky har et mer dynamisk syn på helse enn det dikotome syk/frisk. Heller enn et skille mellom syk og frisk trekker Antonovsky frem at helse bør sees på ut fra et kontinuum der individets helse kan fremmes eller forverres av ulike faktorer (Antonovsky, 2012). Det er viktig å få med seg menneskers hele historie når man skal se på hvilke faktorer som har hatt betydning for deres plassering og bevegelse på helse-kontinuumet (ibid).

2.3.1 Opplevelse av sammenheng – OAS.

Antonovsky (2012) presenterer *opplevelse av sammenheng* (OAS) slik:

Opplevelsen av sammenheng er en global innstilling som uttrykker i hvilken grad man har en gjennomgående, varig, men også dynamisk følelse av tillit til at (1) stimuli som kommer fra ens indre og ytre miljø, er strukturerte, forutsigbare og forståelige, (2) man har

ressurser nok til rådighet til å kunne takle kravene som disse stimuliene stiller, og (3) disse kravene er utfordringer som det er verd å engasjere seg i (Antonovsky, 2012, s. 41).

Med andre ord består OAS-begrepet av komponenter som *begripelighet, håndterbarhet og meningsfullhet*. Forholdet mellom de tre komponentene er avgjørende. For å *håndtere* stress og vanskelige situasjoner er *begripelighet* en forutsetning for å oppleve at en har ressurser til rådighet. For å oppleve at man har ressurser til rådighet er det viktig å ha en formening om hvilke krav man står ovenfor. At en stressfaktor er begripelig er ikke nok alene til at man kan føle at man kan overkomme den. Dersom man *begriper* en problemstilling, men ikke ser hvordan man har mulighet til å håndtere den vil man være under et sterkt press for å finne ressurser til å håndtere den. En motivasjon eller *mening* med å finne løsninger på problemstillingen vil til slutt være avgjørende som drivkraft for å finne slike ressurser (ibid).

Antonovsky beskriver sammenhengen mellom OAS og bevegelsen på helsekontinuumet slik:

Jeg er overbevist om at opplevelse av sammenheng er avgjørende for at en person bevarer sin plassering på kontinuumet mellom helse og uhelse og eventuelt beveger seg i retning av helse-enden (Antonovsky, 2012, s 38).

2.3.2 Utfordringer ved mangel på OAS.

Opplevelsen av sammenheng (OAS) er vesentlig for at man skal leve best mulig med de utfordrende, stressende eller negative erfaringene man har i livet (Antonovsky, 2012). Mangelen på opplevelse av sammenheng vil skape hjelpeløshet og fremmedgjøring. Antonovsky (2012) forklarer det med at det vil være vanskelig å føle at man kommer til å klare seg fint dersom man lever i en verden som oppleves kaotisk og uforutsigbar. Det vil også være vanskelig å hente frem tilgjengelige ressurser dersom man ikke ser en mening med, eller kan hente frem motivasjon for å agere. Konsekvensen kan være at man slutter å reagere på stimuli og verden blir raskt ubegripelig (ibid).

2.3.3 Stressorer og spenning.

Et viktig komponent i salutogenese handler om stresshåndtering og balansen mellom motstandsressurser og motstandsunderskudd på helse-kontinuumet. Antonovsky beskriver at kjernen i den salutogene tilnærmingen er “*den filosofiske antakelsen om at normaltilstanden for den menneskelige organismen er heterostatisk ubalanse*” (2012, s. 141). Stressfaktorer defineres av Antonovsky som “*krav det ikke finnes noen umiddelbar eller adaptiv respons på*” (2012, s. 50). Hjernen opplever med andre ord at en har et problem som må løses ut fra instrumentelle og følelsesmessige aspekt og spenningen gjenspeiler at man har et behov å dekke, krav å oppfylle og at noe må gjøres for å oppnå en bestemt målsetting. *Stressfaktorer* kan ifølge Antonovsky (2012) være helsebringende dersom de er overkommelige, men en kilde til uhelse ved svak grad av OAS. Han skiller mellom *katastrofestressorer* som bringer med seg uforutsigbare erfaringer, og *kroniske stressfaktorer* hvor det er en livssituasjon som er vedvarende og kontinuerlig. I sistnevnte er det livsbegivenheter som i større grad kan tidfestes og daglige irritasjonsmomenter. Tidsaspekt, varighet, mestringsressurser og grad av OAS er dermed viktige aspekter når det gjelder stresshåndtering (ibid).

2.3.4 Helsebringende ressurser.

For å håndtere og takle stressorer trekker Antonovsky (2012) frem viktigheten av mestringsressurser. Mestringsressurser er trekk ved en person, gruppen eller omgivelsene som kan bidra til spenninger og stressfaktorer (Antonovsky, 1972, 2012). Han identifiserer flere mestringsressurser slik som *fysiske og biokjemiske ressurser* som god fysikk, gode gener og et sterkt immunsystem sammen med gode mestringsstrategier, *kognitive ressurser* som kunnskap og intelligens og *ressurser på det emosjonelle nivå* som egoidentitet er viktige individuelle mestringsressurser (Antonovsky 2012; Antonovsky, 1972; Lønne, 2019). I sin artikkel fra 1972 trekker Antonovsky frem en rekke mestringsressurser. *Materielle verdier* som nok og riktig ernæring, klær, økonomisk trygghet og bolig er stabilt rammeverk og regnes som mestringsressurser. Personer som har nære, emosjonelle bånd til andre og opplever at en eller flere bryr seg om dem har viktige mestringsressurser gjennom *sosial støtte*. Med sosial støtte løser spenninger seg ofte lettere, enn for de som ikke har slike kvaliteter i sine relasjoner. Bare at man vet at man har sosial støtte kan være nok til at det er en mestringsressurs og kan øke en persons styrke. *Religion og verdier* er mestringsressurser

som kan gi en forankring, retning og mening i livet (ibid). Antonovsky (1972) trekker frem at *kultur*, dersom den oppfordrer og muliggjør en persons sin deltagelse på ulike arenaer, vil skape en god kollektiv OAS, som igjen fremmer individets helse og velvære. I tillegg gir kultur mennesker en identitet og en plass i verden. Dersom kulturen bidrar til at det er mestringsressurser tilgjengelig på ulike nivåer, er den sunn og helsefremmende. *Kontinuitet, oversikt og kontroll* er mestringsressurser som bestemmes av kulturen og samfunnet personen er en del av, ifølge (ibid).

2.3.5 Beslektede begreper med OAS.

OAS har likhetstrekk med flere andre begreper, blant annet med begrepet resiliens. Shoon (2012) beskriver at resiliens handler bl.a om de faktorene som gjør at man kommer seg gjennom svært vanskelige erfaringer på måter som representerer et utfall som er bedre enn hva man skulle forvente ut fra alvorlighetsgraden av disse erfaringene. Det å skape en positiv mening i erfaringene man har hatt, bidrar til at man kan bruke erfaringene som styrkende faktorer i senere møter med utfordringer og krevende situasjoner (ibid). Antonovsky sin modell fokuserer i størst grad på individuelle faktorer og hva individene gjør, mens forståelsen av hva som ligger i resiliens i de senere årene har utviklet seg fra å omhandle i hovedsak individuelle trekk og til også å ta med kontekstuelle faktorer (Ungar, 2012). Salutogenese og helsefremmende arbeid har også tilknytninger til begreper som empowerment (Walseth & Malterud, 2004).

2.4 Etterdønningene av volden.

2.4.1 Traumeteori.

Begrepet traume er hentet fra somatikken og betyr skade eller ødeleggelse på kropp eller vev, som ved kutt eller sår. Begrepet er tatt opp i psykiatrien og betyr her skader på den psykiske helse. Traumatisering kan skje etter overveldende, voldsomme og kaotiske opplevelser, som gjerne har vart over tid (Anstorp, 2014). De skriver at et kjennetegn for traumatiske reaksjoner er at opplevelsene overskrider evnene mennesket har til mestring og tilpasning.

Aktivering som kommer som følge av den/de traumatiske hendelse(-e) blir ikke stabilisert og for å håndtere det som har skjedd blir den traumatiske opplevelsen adskilt eller dissosiert fra personen forøvrig. Dette skillet forsterkes dersom den utsatte pålegges skam eller ansvar for det som har skjedd og opplevelsen setter seg i kroppen (ibid).

Varvin (2015) beskriver innholdet i traumer med tre opplevelsedimensjoner som oppsummerer hva det innebærer å bli traumatisert. Den første dimensjonen er en opplevelse av brudd på kontinuiteten i livet. Opplevelsen av trygghet forsvinner og det rapporteres om angst som er vanskelig å beskrive for den traumatiserte. Den andre dimensjonen er en opplevelse av at ingen hjelper og at den traumatiserte er overlatt til det voldsomme og grusomme alene og den traumatiserte kan få en sterk opplevelse av hjelpeløshet og angst. Den tredje dimensjonen er et fravær av opplevd empati og en opplevelse av at ingen bryr seg, en ekstrem ensomhet. Det er en opplevelse av at ingen hjelper, hverken i den ytre eller ens indre verden. Dimensjonene og plagene varierer noe med hvilke traumer en blir utsatt for, situasjon de skjer i, varigheten, hvordan den foregår og når i ens utvikling traume oppleves.

Dimensjonene er tilstede hos personen også i etterkant av traume, og det kan ta lang tid å finne trygghet igjen. Det skilles mellom traumatisering, direkte forårsaket av andre med ønske om å utøve vold eller hensynsløshet, og traumatisering forårsaket uten at den andre har hatt til hensikt å skade (ibid). Når noen forårsaker traume med hensikt, er dette svært alvorlig og kan vanskeliggjøre tilhelning for den utsatte. Varigheten av traume påvirker også i hvor stor grad skaden hos den utsatte blir. Dersom vedkommende blir utsatt for et vedvarende aggressivt miljø er dette mer skadelig enn ulykker som ikke oppleves som intenderte og hvor personen kommer seg ut av situasjonen og kjapt får nødvendig hjelp. Symptomene og plagene traumatiserte mennesker opplever varierer i både styrke og kombinasjoner (Varvin, 2015). En av konsekvensene ved å utsettes for vold i nære relasjoner er at man kan utvikle et distansert forhold til kroppen sin, dvs. det vi betegner som dissosiering, og at en kan utvikle strategier som hjelper en i å skjerme seg fra minnene kroppen bærer (Anstorp, 2014; Salvesen & Wästlund, 2015). Å bli krenket eller sveket kan for mange føre til en følelse av skam. Det vanskelige med traumer og skam er at det ofte er den krenkede som kjenner på skammen og kan føle seg uverdigg etter å bli behandlet på uverdigg vis. Mange reagerer på skam med sosial tilbaketrekking, forsøk på å kompensere for skamfølelsen, med utagerende skamløs- eller destruktiv atferd (Skårderud & Sommerfeldt, 2018). Vanlige plager ved traumatisering er depresjon, somatiseringsforstyrrelser, dissosiasjonstilstander og rusmisbruk (Varvin, 2015).

Vold som utøves i et mønster og over tid, betyr at den utsatte lever i et vedvarende traume (Alsaker, 2016). Man står i fare for å utvikle sykdommer og alvorlig helsesvikt, samt at det har omfattende og nedbrytende effekt på den utsattes selvaktelse, sosialt nettverk, arbeidsmuligheter, helse og livskvalitet (ibid). Vold i nære relasjoner er risikofaktorer for å utvikle posttraumatisk stressforstyrrelse (PTSD) (Anstorp, 2014). Dersom en person har vært utsatt for en traumatisk hendelse som vold i nære relasjoner og hvor denne innebærer en alvorlig trussel mot personens liv eller fysiske integritet, hvor personen opplever intens frykt og/eller hjelpeløshet, og hvor personen utvikler tre karakteristiske symptomer som varer mer enn en måned, oppfylles kriteriene for PTSD i henhold til DSM-IV (American Psychiatric Association Task Force on & American Psychiatric, 2000). De tre karakteristiske symptomene ved PTSD er: gjenopplevelse av den traumatiske hendelsen, unngåelse av stimuli som assosieres med volden, samt emosjonell nummenhet og tegn på økt fysiologisk aktivering (American Psychiatric Association Task Force on & American Psychiatric, 2000).

2.4.2 Menn og helse etter vold.

Også menn opplever negative fysiske og mentale konsekvenser av vold fra partner hvorav mange ligner på de konsekvensene kvinner opplever. Kjønnroller og sosiale normer kan påvirke menns muligheter for ivaretagelse av egen helse og hjelpesøkende atferd (Haegerich & Hall, 2011). Tradisjonelle kjønnroller basert på rigide oppfatninger av maskulinitet kan gjøre det mindre sannsynlig at menn søker hjelp for å løse problemer med fysisk, mental eller sosial helse. Forestillinger og ideer om at menn løser sine egne problemer kan hindre menn i å bruke relevante tjenester, eller påvirke dem til å bruke slike tjenester inkonsekvent eller når omstendighetene har blitt ekstremt pressende. Disse forholdene kan gjøre det mindre sannsynlig at problemområder vil bli oppdaget og adressert av menn (ibid). Towler, Eivers og Frey (2020) undersøkte 18 til 26 årige australieres oppfatninger av usunn partneratferd, atferd som kan utgjøre tidlige varseltegn på vold i nære relasjoner. Funnene fra deres studie viser at subtile varselsignaler, som kontroll og nedvurdering, ble i mindre grad identifisert som usunne, spesielt blant menn. En amerikansk studie av Douglas og Hines (2011) viser at menn som lever med vold i nære relasjoner vanligvis søker hjelp fra uformelle kontakter som familie, venner og internett, fremfor formelle ressurser som psykisk helsepersonell. Ressursene som viste seg å gi minst støtte var byråer som hjelper voldsutsatte, hjelpetelefoner og politiet. Mange rapporterte å bli avvist, at deres historier ble satt i tvil, latterliggjort og at

flere ble gitt falsk informasjon eller de ble avvist av politiet. Ifølge Douglas og Hines (2011) står disse funnene i sterk kontrast til vurderinger av sosiale tjenester av mishandlede kvinner i USA.

2.4.3 Foreldrekompetanse når man er utsatt for vold.

Foreldrekompetansen og omsorgsevnen endres når man er utsatt for vold fra partneren ifølge Alternativ til vold og Senter for krisepsykologi (Eriksen, 2006). Det er traumereaksjonene som skaper disse utfordringene, gjennom at man blir mindre emosjonelt tilgjengelig for barnet, evnen til å beskytte barnet svekkes både fysisk og psykologisk, samt at omsorgen reduseres av voldsutøveren. I tillegg kan den voksne utsattes traumereaksjoner være så skremmende for barnet at de også forsterker barnets traumereaksjoner. Samtidig med denne negative utviklingen av omsorgen, påpeker de også at voldsutsatte utvikler både mestringsstrategier og kompenserende strategier for å best mulig beskytte barna. Eriksen (2006) skriver videre at omsorgsevnen normaliseres et halvt år etter volden er avsluttet, og i denne prosessen er det sentralt å arbeide med den utsattes tanker og atferd knyttet til å beskytte barnet.

3.0 METODE

3.1 Teoretiske perspektiver.

Formålet med denne studien er å få frem den subjektive opplevelsen av volden og helsekonsekvensene for de voldsutsatte mennene. Studiet er forankret innen kvalitativ forskning og en humanistisk kunnskapsfilosofi der mennesket i tillegg til å være en biologisk organisme også er et bevisst, følende, sosialt, tenkende og handlende vesen (A. Johannessen, Christoffersen & Tufte, 2016; Kvale, Brinkmann, Anderssen & Rygge, 2015; Malterud, 2011). Vi ser på fenomenet vold i nære relasjoner gjennom våre informanternes subjektive erfaringsverden slik den oppleves og erfares av dem, i tråd med Malterud (2011). Forskerens rolle er sentral i alle ledd av forskningen, men hvor stor rolle avhenger av fremgangsmåten (Kvernbekk, 2002). Kunnskap dannes i relasjon mellom forskeren, intervjuobjektene og datamaterialet. Vi har tilstrebet oss å være mest mulig transparent på prosessen og har benyttet kjente analysemetoder, men påvirker naturligvis prosessen gjennom tolking av data, slik det er i enhver forskning. Vi vil i tråd med dette søke å tydeliggjøre våre valg i møte med temaet, informantene, datamaterialet og i bearbeiding av resultatene (Braun & Clarke, 2006).

3.1.1 Vitenskapsteoretisk aspekt.

Som utgangspunkt for vår kunnskapsbygging forholder vi oss til kritisk realistisk vitenskapsfilosofi etter Bhaskar (2008) sin teori fra 1975. Kritisk realisme er et perspektiv som kommer til anvendelse i samfunnsvitenskapelig forskning. Den har røtter i positivismen, og kan regnes som en kritisk videreføring av positivismens ontologi ved at den har en oppfatning om at det finnes en objektiv virkelighet, uavhengig av menneskets erfaring (Alvesson & Sköldberg, 2008). Det er den objektive virkeligheten man søker å finne frem til når man jobber med utforskning av et tema. I motsetning til positivismen, anerkjenner kritisk realisme at forskningen ikke leder frem til en objektiv sannhet - men heller et bilde av virkeligheten man har tilgang til gjennom de metodene man har brukt (Nygaard, 2005). Man kan anta at det finnes en objektiv virkelighet der ute, men tenker ikke at man har fanget

virkeligheten en gang for alle, eller at funnene man har kommet frem til kan gi en sikker kunnskap om denne virkeligheten. Virkeligheten er med andre ord ikke så absolutt som man kan oppfatte den i positivismen. Epistemologisk erkjenner man derfor at forskeren ikke er ufeilbarlig, men at den reelle virkeligheten kan utforskes og at man kan bevege seg i retning av en objektiv kunnskap (Alvesson & Sköldbberg, 2008; Nygaard, 2005).

3.2 Design og metode.

Vi har vært to forskere i gjennomføringen av denne studien. Den ene av oss har studert Midtøstenkunnskap og fysioterapi. Den andre er utdannet barnevernspedagog og har etterutdanning i vold i nære relasjoner. Begge har erfaring fra ulikt arbeid med voldsutsatte. Det å være to forskere gir muligheter for observatørtrianglering, hvor forskere med ulik fagbakgrunn deltar i utviklingen og analyse av empiriske data, og hvor det utvikles en tredje forståelse av data når forskerne sammenstiller sine individuelle analyser (Malterud, 2011). Man ser på temaet fra to relativt uavhengige kanter og med ulike briller. Slik sett kan det dannes en bredere kunnskap enn med kun en forsker (ibid). Trianglering ved bruk av flere forskere som individuelt analyserer data kan redusere farene for bias og blinde flekker i analysen, samt at det øker forskningens validitet og reliabilitet (Malterud, 2011; Patton, 1999). Ifølge Patton (1999) vil kvaliteten og kredibiliteten styrkes ved at to forskere har gjennomgått det samme materialet. Dette beskrives ytterligere også i avsnitt 3.7.2.

Det er jobbet ut fra en induktiv tilnærming med et eksplorativt design der data styrer analysen, og vi har brukt en semistrukturert intervjuguide med fokus på informantenes narrativ (Kvale et al., 2015). Vi har, som vi så i kapittel 1, lite litteratur og tidligere forskning på vår type informantgruppe og vi ønsker å bruke våre informanternes erfaringer for kunnskapsutvikling knyttet til denne gruppen voldsutsatte.

Data er samlet inn med enkeltintervjuer, vi har brukt diktafon i intervjuene og gjort en påfølgende transkribering av intervjumaterialet. Ifølge Jacobsen (2010) er intervjuer en god metode for å få tak i informantenes betraktninger og fortolkninger som gir fenomener mening. Når deltakerne deler sine erfaringer gjennom konkrete hendelser og beskrivelser, får man ifølge Malterud (2011) den rikeste kunnskapen, særlig dersom man klarer å være tilstrekkelig åpen og fokusert på samme tid. Hun skriver at gruppeintervjuer er mer nyttig når man vil se

på samhandling mellom mennesker. Tjora (2017) på sin side, påpeker at gruppeintervjuer egner seg når man vil diskutere meninger og ideer, mens individuelle intervju er bedre egnet når man er opptatt av den enkeltes personlige erfaringer. Med tanke på at temaet for intervjuene går tett inn på personlige og til dels intime erfaringer vurderte vi dette ekstra nøye. I våre tidligere møter med voldsutsatte menn på arbeidsplassen, har vi erfart at mange synes opplevelser om vold i nære relasjoner er tabu- og skambelagte, og vanskelige å dele med andre. Dette var hensyn som ville bli ivaretatt på ulike måter om vi valgte å gjøre individuelle intervjuer eller gruppeintervjuer. Vi rekrutterte menn med minoritetsbakgrunn, med forskjellig landbakgrunn og ukjent, og trolig ulikt, nivå på norskferdighetene sine. Alle skulle tilbys å bruke tolk i intervjuene. Malterud (2011) skriver at det er problemstillingen som skal avgjøre om individuelle intervjuer eller fokusgruppeintervjuer egner seg best som metode. Vi vurderte at det vi har beskrevet ovenfor var forhold som talte for å gjennomføre individuelle intervjuer. De fleste av informantene bekrefter i intervjuene at det å være mann og utsatt for vold i nære relasjoner er skambelagt og har vært vanskelig å snakke med andre om. Dette kommer vi mer tilbake til i kapittel 4 og 5. For å redusere belastningen på informantene har fokus vært full anonymisering, ivaretagelse av informantene og etterfølgelse av kravene til personvernet.

Vi avtalte i utgangspunktet at vi som forskere skulle ha ulike roller i intervjuene. Den ene var hovedintervjuer, mens den andre i større grad var observatør. Observatøren hadde likevel anledning til å stille utdypende spørsmål der den ønsket. Vi erfarte at dette var et nyttig virkemiddel. Testintervjuet ga oss verdifulle erfaringer, disse beskrives i avsnitt 3.5. Vi erfarte at vi var opptatt av ulike sider ved narrative, og slik sett var det utfyllende at begge forskere hadde anledning til å være aktive underveis. Disse erfaringene tok vi med oss i intervjuene.

3.3 Rekruttering.

Undersøkelsen har hatt et strategisk utvalg, med klare inklusjonskriterier. At utvalget er strategisk innebærer at vi velger informanter som har egenskaper eller kvalifikasjoner som er strategiske i forhold til problemstillingen og undersøkelsens teoretiske perspektiver (Thagaard, 2018). Kriteriene har vært at det er menn med minoritetsbakgrunn, men som ikke er fra Vest-Europa, USA eller Australia. Videre at de har opplevd vold fra kvinnelig partner.

Rekrutteringen har skjedd via hjelpeapparatet; krisesentre, Reform ressurscenter for menn og Mannsforum, da de er i kontakt med målgruppen for undersøkelsen. Det ble oversendt samtykkeskjema, informasjonsbrev til informantene og kontaktinformasjon til forskerne. Rekrutteringen var utfordrende da den tok lang tid og mange av instansene ikke svarte på forespørselen.

Det ble gjennomført fem intervjuer som varte 1,5 time til 3 timer. Ett av intervjuene ble senere ekskludert fra studien. Bakgrunnen for dette beskrives i avsnitt 3.6. Vi ble sittende med et stort og omfangsrikt datamateriale. Undersøkelsens overførbarhet øker ikke nødvendigvis proporsjonalt med antall informanter i materialet (A. Johannessen et al., 2016; Kvale et al., 2015; Malterud, 2011). Ved oppstarten av prosjektet hadde vi et ønske om å intervju 4-6 menn. Antallet er håndterbart innenfor rammene av en kvalitativ masteroppgave, og det antas å kunne gi tilstrekkelig mengde data for å gjøre en kvalitativ god studie. Antall informanter og metningspunkt ble vurdert underveis i intervjufasen, slik vi forstår Malterud (2011). Hun skriver at når man skal vurdere om data har overførbarhet til andre sammenhenger enn den konkrete konteksten man undersøker, så handler dette om mer enn omfanget av data. En økning i antall informanter øker nødvendigvis ikke overførbarheten, men kan i kvalitative undersøkelser tvert imot gjøre det uoversiktlig og overfladisk (ibid). Hvor mange som er nødvendig avhenger ifølge Malterud (2011) blant annet av hvor strategisk utvalget er og om forskeren har grundig feltkunnskap. Punktet for når man oppnår metning er slik vi ser det vanskelig å fastslå, og det kan antagelig sjeldent vurderes ut fra objektive kriterier. De nevnte faktorene, samt tidsrammene for masteroppgaven, ble inkludert i vurderingen av hvor mange informanter denne forskningen skulle omfatte. Dette ble gjort med en forståelse av at man naturligvis ikke med sikkerhet vet om det er metning i data, noe man trolig ikke kan vite før man har gjennomført ytterligere intervjuer som bekrefter dette.

3.4 Intervjuguide.

Alle intervjuene er gjennomført som semistrukturerte intervjuer. Intervjuguiden, se vedlegg 2, var tematisk orientert, men vi har i tråd med induktiv tilnærming etterstrebet informantens frie fortelling. At tema var kjent for informantene i forkant har vi opplevd positivt, da dette synes å ha bidratt til informantens frie fortelling. Dette er sensitive tema å snakke om, så det

å bygge tillit til deltageren har blitt vektlagt i intervjusettingen. Relasjonsbygging kan ikke alltid planlegges på forhånd, men må utvikles i den enkelte intervjusituasjonen (Malterud, 2011). En utfordring med en slik struktur på intervjuene kan være at ikke alle informantene får de samme spørsmålene, noe som igjen kan være en utfordring i analysen av datamaterialet. Intervjuguiden bidro til en viss strukturering av intervjuene, og sikret slik sett at vi berørte samme tema i alle intervjuene (Kvale et al., 2015).

Vår studie gjøres innen et fagfelt med lite kunnskapsgrunnlag fra før og vi valgte et eksplorativt design på studien, hvor det ifølge Kvale et al. (2015) gir en klar fordel å bruke semistrukturert intervjuguide. Dette åpner muligheten for at forskeren lar datamaterialet lede an til funnene ut fra en åpenhet om hva man kan finne, i motsetning til en mer strukturert intervjuguide. Intervjuguiden var inndelt i disse relativt åpne temaene: beskrivelse av hvem informantene er og deres bakgrunn, beskrivelser av informantenes voldserfaringer, informantenes opplevelse av sammenheng mellom voldserfaringer og helseutfordringer. Temaene og gjennomføringen ga informantene god mulighet til å styre informasjonen og retning for intervjuene. Det ga også rom til å reflektere rundt tema den enkelte informant uttrykte som særlig relevante.

For å kvalitetssikre at intervjuguiden fungerte godt og ga utfyllende materiale, ble det i forkant av rekrutteringsprosessen gjennomført et testintervju med en voldsutsatt.

3.5 Gjennomføring av intervjuene.

Intervjuene er gjennomført under trygge rammer for informantene. Informantene fikk selv velge hvor vi skulle møtes. Før gjennomføringen ble det avtalt oppfølging etter intervjuene av informantene med rekrutteringsinstansen. Informantene var informert om muligheten til å avbryte intervjuet. Vi var også bevisst vårt ansvar om å avbryte intervjuet dersom vi opplevde det som særlig belastende for de å fullføre intervjuet. Disse hensynene ble tatt for å sikre forsvarligheten i gjennomføringen av intervjuene, da det kan skape reaksjoner hos den voldsutsatte å snakke om potensielt traumatiske hendelser (Anstorp, 2014). Det var også en måte å sikre at gjennomføringen av studiet var etisk forsvarlig, i tråd med Kermit (2018) som skriver at det å delta i samfunnsvitenskapelig forskning kan være emosjonelt smertefullt. Intervjuene er gjennomført i tråd med A. Johannessen et al. (2016) sine anbefalinger knyttet

til intervjuer av sårbare grupper, samt med bevisstheten om forskerens maktposisjon i intervjuerelasjonen (Nortvedt & Grimen, 2004).

Vi la i utgangspunktet opp til at begge forskerne var til stede under intervjuene, men at kun en var aktiv intervjuer. Hensikten var å gi begge et likt grunnlag for den senere analysen. Denne observatørtriangleringen medførte en viktig gevinst, i tråd med det vi har skrevet i avsnitt 3.2. Med forståelse for at det kunne være ekstra krevende for informantene å ha to forskere til stede, ble de gitt muligheten til å kun ha en forsker til stede i intervjuet. Testintervjuet ga oss tilbakemelding om at det var mer naturlig og mindre skummelt dersom begge forskerne hadde en mer aktiv rolle i intervjuet. Informantene sa også at begges deltagelse gjorde minnene og historiene mer håndterbare for dem, da det gjorde at dialogen ikke ble like intens som den ble når kun en forsker var aktiv. Disse tilbakemeldingene fulgte vi opp i gjennomføringen av intervjuene med informantene, da det var av stor betydning for oss at informantene skulle oppleve å være ivaretatt samtidig som de delte sensitiv informasjon med oss. Vi opplevde at vekslingen mellom å gå grundig inn i informantenes opplevelser og å opptre ivaretagende og støttende var enklere, også for informanten, når begge forskerne var aktive i intervjuene. Grunnet sykdom ble ett av intervjuene gjennomført med kun en forsker tilstede.

3.6 Inklusjons- og eksklusjonskriterier i datasettet.

Vi gjennomførte og transkriberte 5 intervjuer, og gjennomarbeidet de til narrative råtekster. Disse intervjuene er det Braun og Clarke (2006) betegner som datasett, og refererer til at datasett er alle innsamlede data. I denne prosessen jobbet vi med å få oversikt over datamaterialet og voldshistoriene. Under arbeidet med ett av intervjuene, ble vi usikker på om det inneholdt vold. Informanten selv påpekte også selv fraværet av voldserfaringer flere ganger underveis i intervjuet. Vi valgte i samråd med veileder å utelate dette intervjuet fra analysen, da vi opplevde at det handlet mer om kulturkonflikter i et tokulturelt parforhold, samværs sabotasje og konflikter rundt barnefordeling. Informanten fortalte om vanskelige opplevelser som hadde hatt store omkostninger for han, men grunnet mangel på voldserfaringer ut fra definisjonen som ligger til grunn for oppgaven, var ikke intervjuet innenfor inklusjonskriteriene våre.

3.7 Transkribering.

Vi transkriberte opptakene av intervjuene selv. Dette for å bli kjent med data, oppklare uklarheter ved intervjuene og styrke validiteten av analysen (Braun & Clarke, 2006; Malterud, 2011). I tråd med Johansson (2005) sine anbefalinger om valg av analysemodell, tok vi stilling til viktige problemstillinger før transkriberingen. Vi avtalte derfor at intervjuene skulle analyseres som en helhet hvor meningsinnholdet skulle stå i fokus, og vi avtalte tydelige retningslinjer for hvordan vi skulle gjøre om tale til tekst. Fokus i transkriberingen var å gjengi det vi hørte på lydopptakene, inkludert viktige gester og kroppsspråk. Det tolken og informantene snakker sammen om på deres eget språk ble ikke inkludert i transkriberingen. Det utelates også noen bekreftende *hmm* og *mmm* i flere av intervjuene for å få mindre avbrudd i dialogteksten. Transkriberingene av materialet ble også gjort for å anonymisere informantene våre og vi har anonymisert navn, steder og andre opplysninger som vil være direkte identifiserende for informantene, etter retningslinjene vi ble enige om med NSD-personvern.

3.8 Tematisk analyse.

For å få frem hvilke temaer som våre informanter forteller om i lys av problemstillingen valgte vi å gjøre en tematisk analyse. Tematisk analyse er en metode for å identifisere, analysere og rapportere mønster og tema i et datamateriale og som organiserer og beskriver datasettet i detalj og gir mange muligheter for å utforske forskningsspørsmålene (Braun & Clarke, 2006). Vi har i vår oppgave valgt å bruke 6-fasemodellen til Braun og Clarke (2006), da vi opplever at den er dynamisk nok til å romme våre data samtidig som den skaper gode rammer for oss i den kvalitative analyseprosessen. Den passer også når man ønsker å jobbe med en datadrevet analyse etter induktiv metode (ibid). Modellen består av 6 faser av analyseprosessen; 1) bli kjent med datamaterialet, 2) generering av koder, 3) leting etter temaer, 4) revidering av temaer, 5) definering og navngiving av tema og 6) rapportering.

3.8.1 Fase 1- Bli kjent med data.

I vår analyse ble denne fasen den mest omfattende delen. Vi opplevde underveis i intervjuprosessen og under transkriberingen av datamaterialet at mennene vi snakket med hadde komplekse voldshistorier der vi tok inn over oss at konteksten var en viktig del av volden. Det var en krevende prosess for oss både emosjonelt, intellektuelt og tidsmessig (Johansson, 2005). Det å fortelle historier, bidrar til å etablere sammenhenger mellom momentene i historien (L. E. F. Johannessen, Rafoss & Rasmussen, 2018). Historiene vi fikk høre i flere av intervjuene var fragmenterte og hoppet en del fram og tilbake i tid. Intervjuene våre var på mellom 1,5 timer og opp mot 3 timer, så det transkriberte materialet ble stort og omfattende. Rent språkmessig var det også utfordringer, da informantene ikke hadde norsk som morsmål. Til tross for tilgangen på tolk, valgte informantene i liten grad å benytte denne. Ved gjennomgang av de transkriberte intervjuene var det i flere av intervjuene vanskelig å finne oversikten over fortellingene deres i transkripsjonene. For å lettere finne en rød tråd i data og forstå meningsinnholdet, ble de transkriberte intervjuene, i samråd med veileder, skrevet om til narrativer. I vår studie bestod den første fasen dermed av transkribering og kondensering av intervjuene til narrativer. Å kondensere intervjuer og organisere dem i narrativer fungerte i denne sammenhengen som en måte å bli godt kjent med datamaterialet på og gav oss en god oversikt over meningsinnholdet. Braun og Clarke (2006) spesifiserer ikke hvordan man kan gå frem for å bli kjent med et kvalitativt datamateriale som fremstår ganske fragmentert. Strukturen i et narrativ består i sin mest rudimentære form av en scene, et problem eller noe som avviker fra det forventede, og forsøk på å løse eller overkomme dette problemet (Bruner, 1990). Flere av informantenes fremstillinger under intervjuene fremsto ikke med en klar narrativ struktur, men heller som fragmenter av dette med beskrivelser av enkelthendelser og hvor kronologien i de hendelsene som det ble fortalt om i intervjuene kunne være uklar. I de kondenserte narrative ble hensikten å se på forløpet, strukturen og konteksten i mennenes voldshistorier. Transkriberingene ble kondensert til kronologiske og tematisk framstilte fortellinger i tråd med det Kvale et al. (2015) beskriver som en prosess hvor man konstruerer en sammenhengende fortelling av de fragmenterte fortellingene og episodene informantene presenterer i intervjuet. Vi jobbet først med utkast til narrativ hver for oss, før vi kom frem til en felles narrativ for hver informant. Kronologien og hva som kunne være mulige tema i mennenes erfaringer kom tydeligere fram for oss etter denne prosessen og

utviklingen av narrative gjorde det enklere å knytte mennenes erfaringer opp mot problemstillingen om hvordan minoritetsmenn opplever vold i nære relasjoner.

3.8.2 Fase 2 - Generering av koder.

Koder er små enheter i datamaterialet som sier noe om fenomenet som beskrives (Braun & Clarke, 2006). Koder er i vår oppgave sitater eller deler av de narrative fremstillingene som identifiserer viktige trekk i datamaterialet. Det ble gjort trinnvis, først individuelt og deretter i fellesskap mellom forskerne og i dialog med veileder. Braun og Clarke (2006) advarer mot å generere tema fra få eksempler og ikke gi alle utsagn like mye fokus i fase 2 av analysen. Vi testet derfor kodene opp mot transkriberingene for å sjekke at disse stemte med hvordan mennene ordla seg. Vi merket oss i denne prosessen også sitater til senere bruk i rapportskrivningen.

3.8.3 Fase 3 - Leting etter tema.

I fase 3 gikk vi først hver for oss, og så i fellesskap gjennom kodene fra alle intervjuene og så på hvordan vi kunne kombinere og kategoriserte dem for å skape grunnlaget for tema til den tematiske analysen. Vi jobbet oss frem til 19 *råtema* i narrative i fellesskap og testet kodene opp mot transkriberingene for å sjekke at disse stemte med hvordan mennene ordla seg.

3.8.4 Fase 4 - Revidering av tema.

I fase 4 gjennomgikk vi de 19 temaene i veiledning og drøftet hvordan vi kunne kondensere temaene ned til færre, men likevel beholde rikholdigheten i data. Vi delte opp og slo sammen flere av temaene fra fase 3 og gjennom denne prosessen kondenserte vi nye tema og undertema.

3.8.5 Fase 5 - Definerings og navngivning av tema.

Fase 5 omhandler å jobbe seg inn mot å definere hva temaene handler om - å finne *essensen* (Braun & Clarke, 2006). Etter en lengre prosess med diskusjon, skriving og omskriving av tekst og tema og tolkning av sitater kom vi frem til at intervjuene omfattet 6 hovedtema: Voldens mange uttrykk; Betydningen av familien i volden; Barnas betydning i volden; Mannen i møte med systemet; Hvordan forstår mennene volden; Konsekvenser av volden. Under de fem siste hovedtemaene fant vi flere undertema. Det er ikke alle mennene som er representert under alle undertema, og flere utsagn så vi at kunne passe under flere av undertemaene. Vi måtte derfor gjøre mange valg rundt plassering av sitater og har skrevet i teksten der vi også ser at de kan omhandle andre tema enn det temaet sitatet knyttes til. Hvordan dette er presentert er beskrevet ytterligere i kapittel fire.

3.8.6 Fase 6 – Rapportering.

Rapporten ble utviklet som et dynamisk arbeidsdokument gjennom fase 4 og 5. Underveis i skrivingen av rapporten hentet vi frem viktige sitater fra transkriberingene som belyste temaene og undertemaene ut fra vår analyse. Vi har bevisst jobbet med å fremstille rekkefølgen på temaene i rapporten ut fra en induktiv tilnærming fra voldsbeskrivelser og voldsformer, til å utforske ulike detaljer i tema som kom opp i forbindelse med voldsformene, for til slutt å beskrive tema rundt konsekvenser av volden for å belyse forskningsspørsmålene.

3.9 Utvalget i vår studie.

Alle mennene i studiet kommer fra land med andre velferdssystemer enn i Norge, fra land med patriarkalske strukturer. De har kommet til Norge som voksne, alle gift med kvinner med annen etnisk bakgrunn enn norsk. Alle har per i dag oppholdstillatelse i Norge. To kom til Norge som flyktninger, en på familiegjenforening med den voldelige partneren og en hadde opphold fra tidligere familiegjenforening med annen partner. Det varierer hvor lenge de har vært i Norge, fra 12 til 37 års oppholdstid. Alle har høyere utdanning, men ikke alle har fått godkjent utdanningen sin i Norge. Mennene har alle en lang yrkesaktiv karriere. De er alle

fedre til mellom ett og fire barn, og den voldelige partneren er mor til barna. Ingen av mennene bor per i dag sammen med denne partneren. Barnas alder varierer fra tidlig barneskolealder til å være voksne og flyttet hjemmefra. Alle mennene beskriver seg som omsorgspersoner for barna og samarbeidet med barnas mor er for alle veldig utfordrende. De mennene som har mindreårige barn har omsorgen helt eller delvis for barna per i dag, mødrene har varierende grad av samvær. Mennene presenteres ytterligere i avsnitt 4.1.

3.10 Etiske hensyn og refleksjoner.

I et prosjekt med en slik problemstilling og metode har det vært vesentlig å hele veien gjøre en grundig etisk refleksjon. Dette gjelder både for forberedelsene, i gjennomføringen, i analysen av materialet og hele veien i skriveprosessen. Temaet vold i nære relasjoner kan ofte være et sensitivt tema å intervju noen om, og voldsutsatte anses ofte som en sårbar gruppe. Kermit (2018) påpeker at det å forske på slike sårbare personer eller grupper er etisk utfordrende og man bør ha vektige grunner til å forske på slike grupper. Å forske på de som ikke automatisk passer inn i bildet vi har av den stereotypiske samfunnsborgeren, kan også bidra til en god forståelse av dette for samfunnet (ibid). Han utfordrer ideen om at voldsutsatte nødvendigvis er sårbare. Council for International Organization of Medical Sciences (CIOMS) lister opp flere kriterier som kjennetegner sårbarhet som; begrenset samtykkeevne, står i et hierarkisk forhold til forskeren, er på institusjon og at man er kvinne. For deltakerne i vår studie er ingen av disse kriteriene gjeldende. Det er ikke kjønn som et kriterium i seg selv, men spesielle omstendigheter som gjør en sårbar, slik som å være utsatt for partnervold (Kermit, 2018). Han påpeker videre at sårbarhet ikke er en absolutt størrelse og må ses opp mot relasjon. Man kan således ses på som sårbar overfor noen, men ikke overfor alle. Det har vært vesentlig for oss som forskere å være bevisst på sårbarhet, og har tatt hensyn til det i hele prosessen. Slik vi forstår Kermit (2018) er dette i tråd med Helsinkideklarasjonen, som er et forskningsetisk grunnlagsdokument for forskning hvor mennesker rekrutteres som informanter. Kermit (2018) viser til at Helsinkideklarasjonen påpeker at grupper som er underrepresentert i forskning, skal sikres deltakelse og at slik forskning må komme den sårbare gruppen til gode. Vi har vurdert disse hensynene for vår forskning. Slik avsnitt 1.7 i denne oppgaven viser, er minoritetsmenn utsatt for vold i nære relasjoner en tydelig

underrepresentert gruppe. Kapittel 1 utdyper både bakgrunnen for valg av tema og formålet med å gjennomføre forskningen.

At informantene var menn med minoritetsbakgrunn, og at vi var kvinner med norsk etnisk bakgrunn har vi også reflektert over. Dette innebærer, slik vi ser det, flere aspekter og potensielle situasjoner hvor informantene kan ha en opplevelse av makt eller underlegenhet. Informantene hadde blitt utsatt for vold fra sin kvinnelige partner, og slik sett kunne forskernes kjønn representere en utfordring for dem. Thagaard (2018) skriver at det er viktig at man reflekterer over intervjusituasjoner hvor informanten er mann og den som intervjuer er kvinne, men at det kan være et godt valg dersom man ønsker å stille utfordrende spørsmål da mange lettere åpner seg for kvinner. Vi opplevde ikke at kjønnsdimensjonen var utfordrende i intervjuene, men vi vet ikke hvordan det har påvirket informanten og datamaterialet. Videre er vi som forskere fra majoritetskulturen og stiller dermed sterkere når det kommer til språk og systemkunnskap. I tillegg kommer det faktum at vi som forskere og informantene har veldig ulik ekspert-posisjon inn mot feltet vold i nære relasjoner. Informantene besitter en unik erfaringsbasert kunnskap, mens vi besitter en mer teoribasert kunnskap som forskere i et masterstudium om vold i nære relasjoner. Dette kan medføre en hierarkisk kunnskapsposisjon til vår fordel, og det var derfor viktig for oss både i rekrutteringen og under intervjuene å presisere at de satt med en uvurderlig erfaring og kunnskap som vi gjerne ønsket å ta del i. Det kan likevel tenkes at dette er faktorer som kan ha påvirket utvalget og intervjumaterialet vårt. At informantene og vi som forskere kunne ha et ulikt utgangspunkt når det kommer til forståelse av voldsbegrepet var viktig for oss å være bevisst og vise åpenhet overfor.

Våre informanter er gitt fiktive navn. Det er kun rekrutteringsinstansene som kjenner informantenes ekte navn og identitet, det er ikke benyttet navn ovenfor oss som forskere. Samtykke til å delta i prosjektet ble gitt muntlig og dokumentert på lydfilene for å ivareta informantenes anonymitet ovenfor oss, og for at deres navn ikke skal oppbevares skriftlig i tråd med retningslinjer fra NSD. Videre er særlig identifiserende kjennetegn ved voldsopplevelsene eller familieforhold og lignende anonymisert etter transkribering og i den videre analysen. Vi har vektlagt å gi informantene og instansene vi rekrutterte via god informasjon om prosjektet, se vedlegg nummer 1. For å sikre gode prosesser med rekrutteringen og i intervjusituasjonen, er det benyttet tolk i den grad det var nødvendig eller ønskelig fra en av partene. Dette bygger på en erkjennelse av at språk er makt og at det å ikke beherske et språk fullt ut er en måte å være avmektig i situasjonen (Berg, 2018). I arbeid med

tolk vektla vi å bevare anonymiteten til informantene også overfor tolken. To av intervjuene ble gjennomført med tolk tilgjengelig på telefon. De som hadde tolk tilgjengelig valgte i hovedsak å snakke med oss uten å bruke tolken, men det var viktig for oss at de hadde tolk tilgjengelig slik at de ikke skulle hindres i å formidle det de ønsket. Berg (2018) skriver at det er en fordel å kunne få språklig bistand når man snakker om mer kompliserte tema, og hevder at kvaliteten på samtaler da blir mer likeverdig.

Ved å intervjuer om vold som har skjedd i familier med barn, har vi vært bevisst meldeplikten til barneverntjenesten vi som fagpersoner er bundet av. Informantene våre ble informert om dette i informasjonsskrivet. I forkant av rekrutteringen gjorde vi avtale med rekrutteringsstedene om at en eventuell bekymringsmelding fra oss skulle sendes aktuell barneverntjeneste via rekrutteringsstedet, da vi ikke kjente deltakernes identitet.

Som kapittel 1 viser, har vi et ønske om at kunnskapen vi får gjennom denne forskningen kan komme andre utsatte til gode på et senere tidspunkt. Vi er dog bevisst på at resultatene i mindre grad vil komme informantene til gode direkte, og som Kermit (2018) påpeker er dette et viktig skille å være klar over, slik at man ikke fordekker hensikten med studiet og antyder at resultatene kan komme den intervjuede gruppen til gode.

3.11 NSD, REK og ivaretagelse av personvernet.

Prosjektet er meldt til NSD og sendt REK for en fremleggsvurdering. Prosjektet er godkjent hos NSD, og ble av REK vurdert til å være utenfor REK sine retningslinjer for hvem som må søke godkjenning hos REK. For å ivareta informantenes rettigheter i henhold til GDPR-lovgivning av 2018 har studentene i studien fulgt retningslinjer fra NSD og OsloMet i henhold til datahåndtering og datalagring. Dette kommer til uttrykk i dette kapitlet.

3.12 Refleksjoner rundt intervjuene og forforståelse.

Som Elvegård (2018) påpeker er det viktig at man både er klar over og forsøker å legge til side egen forforståelse når man jobber i kvalitativ forskning, fordi denne påvirker resultatet man får. Malterud (2011) skriver at forforståelse handler om den ryggsekken vi har med oss når vi møter verden, og det påvirker hvordan vi både samler inn og analyserer data. For-

forståelsen vår var i stor grad basert på møtene vi har hatt med voldsutsatte menn i arbeidet vårt. Vår forforståelse var knyttet til hva vi definerer som vold, og hvordan vold kan utarte seg. Forforståelsene er også knyttet til helsebegrepet, og at menneskers helse påvirkes av livet man lever og hvilke rammer man har i livet sitt. Ut fra dette perspektivet har vi videre en forforståelse som er knyttet til at vold utgjør en helserisiko i seg selv utover de fysiske skadene man kan få av å bli utsatt for vold, men også medfører risiko for andre fysiske og psykiske plager, i tillegg til konsekvenser for livsutfoldelsen. I tråd med Elvegård (2018) sine anbefalinger har vi hatt en åpen holdning for det som utspiller seg i intervjuene. Valget om en induktiv tilnærming og datadrevet tematisk analyse har hjulpet oss med å få til slik åpenhet. Det er likevel umulig at forforståelsene ikke setter sitt preg på forskningsprosessen. Det å ha erfaring og kunnskap om temaet man skal undersøke, er også en fordel når man skal gjøre forskning, men ifølge Elvegård (2018) er dette en del av forforståelsen som det er viktig at man er bevisst.

4.0 RESULTATER

Vi har, som beskrevet i kapittel 3, inkludert og analysert intervjuer med fire menn. Vi har søkt etter tema og analysert disse. Avsnitt 4.1 inneholder en kort presentasjon av mennene. Gjennom analysen kom vi frem til at intervjuene omfattet seks hovedtema: Voldens mange uttrykk; Betydningen av familien i volden; Barnas betydning i volden; Mannen i møte med systemet; Hvordan forstår mennene volden; Konsekvenser av volden. Disse presenteres nedenfor i avsnittene 4.2 til 4.7. Alle hovedtema kommer til uttrykk hos alle fire mennene. Under alle hovedtemaene er det flere undertema. Disse blir belyst ut fra hver enkelt av informantene der hvor det fremkommer funn om de respektive tema i intervjuene. Alle undertema framkommer ikke i alle mennenes fortellinger. Det fremgår av fremstillingen nedenfor hvilke menn som forteller om hvilke undertema. Det veksler derfor mellom hvilke informanter det skrives om underveis under hvert enkelte tema. Funnene illustreres underveis ved bruk av enkelte sitater fra mennene. Det er samtidig slik at mange av mennenes uttalelser kunne plasseres under flere av temaene. Grunnet oppgavens plassbegrensninger vil hvert funn kun omtales under ett tema.

4.1 Presentasjon av informantene.

4.1.1 Hassan.

Hassan er i slutten av 40-årene og kommer fra et krigsherjet land i Midtøsten. Han og kona er fra samme land, kom til Norge som flyktning for 15 år siden og ble gift gjennom et arrangert ekteskap. Hassan har norsk statsborgerskap. Han har en 3-årig høyere utdanning fra hjemlandet. Utdanningen har blitt godkjent i Norge, men han har slitt med å få fast jobb. Hassan og kona har fire døtre i alderen 11-21 år. Han bor nå sammen med den ene datteren og har samvær med de tre andre barna annenhver helg. Hassan har besøksforbud mot kona og beskriver samarbeidet rundt barna som dårlig.

4.1.2 Jamil.

Jamil er i slutten av 60-årene og har blitt norsk statsborger. Både han og kona kom som flyktninger fra Midtøsten til Norge for over 30 år siden. Han har vært gift med kona i 37 år, gjennom et arrangert ekteskap. De er nå separert for sjette gang, og han har rømt/flyttet fra henne nærmere 20 ganger gjennom årene de har vært gift. Sammen har de tre døtre som i dag er voksne og har stiftet egne familier. Han har høyere utdanning fra Midtøsten, som er godkjent i Norge. Både han og kona har vært lenge i arbeidslivet og til tross for at Jamil er pensjonist jobber han fortsatt litt.

4.1.3 Shakir.

Shakir er i 40 årene, kommer fra et land i Midtøsten. Han kom til Norge gjennom familiegjenforening med sin kone for 15 år siden, og har i dag permanent oppholdstillatelse. Ekteskapet deres er arrangert av familien og de har ett barn sammen. Shakir og kona har vært gift med hverandre to ganger, første gang i 3 år og andre gang i 4 år. I årene imellom ekteskapene var han forlovet med en annen dame, også dette arrangert av foreldrene. Datteren er i tenårene og bor i dag sammen med Shakir og har begrenset samvær med moren.

4.1.4 Jose.

Jose er en mann i 40-årene og kommer fra et land i Sør-Amerika. Han har tidligere bodd i Norge med en norsk kvinne, og flyttet derfor til Norge av økonomiske grunner under finanskrisen sammen med sin kone fra Sør-Europa. Han har vært gift i 8 år med en kvinne fra Sør-Europa som han har en datter sammen med, i tillegg til at kona hadde en sønn som nå er i tenårene fra tidligere. Datteren har nylig startet på barneskolen. De er i dag skilt, kona og stesønnen bor i Sør-Europa med en ny mann, mens datteren foreløpig bor sammen med Jose i Norge. Omsorgssituasjonen og samvær var fortsatt et konflikttema da intervjuet ble gjort.

4.2 Voldens mange ansikter.

Vi vil i dette avsnittet presentere hvilke voldsformer mennene er utsatt for.

4.2.1 Fysisk vold.

Fysisk vold fremkommer tydelig hos tre av mennene. For Jamil og Hassan startet den fysiske volden allerede ved inngåelsen av ekteskapet og har foregått gjennom hele ekteskapet, men Jose forteller at det i hovedsak foregår etter de har avgjort at de skal gå fra hverandre. Volden har for både Jamil, Hassan og Jose vært av til dels alvorlig karakter. Som sitatet fra Jose i 4.2.1 viser opplever han både slag mot hodet og resten av kroppen samt kloring. Situasjonen er ekstra alvorlig da han blir utsatt for vold mens han holder datteren. Hassan forteller om fysisk vold, men gir få detaljerte beskrivelser. Han forteller at hun utøver vold hver gang de diskuterte.

Hele tiden er det problemer og hun snakker med høy lyd. Og noen ganger hvis hun blir sint så kaster hun ting. Hun kaster hva som helst som hun finner i nærheten av seg, på meg. (...) Hun slo meg her i bakhodet med koppen. - Hassan -

Alt dette gjorde hun uten hensyn til om barna så det eller ikke, og involverte slik barna i volden ved å gjøre de til vitne til vold.

Jamil beskriver hvordan han blir slått og utsatt for vold med undersiden av sandalen til kona, som for han har representert en sterk symbolsk ydmykende handling. For Jamil blir den fysiske volden noe han må rømme fra og hun forfølger ham for å fortsette å slå ham. Noe av den fysiske volden mot Jamil har vært i form av drapsforsøk. Han beskriver en episode som skjedde på natten mens han sov.

Hun kom inn på soverommet og sa «Hvorfor sover du og ikke jeg?» Jeg sa «Jeg vet ikke. Kanskje jeg var dum, at jeg sov når du ikke sov? Jeg beklager!» Hun tok kvelertak på meg. Jeg prøvde å dytte henne til siden. Vi løp, hun kom først til døra og stengte meg inne på soverommet. Hva skal jeg gjøre? Hun begynte å slå meg med sandalen. Hun slo, men jeg sa "Unnskyld!" Hun slo og slo. Da hun tok pause åpnet jeg døra og gikk. Hun kom etter meg.

Jeg var på do, men turte ikke å låse. Hvis jeg låser blir hun enda mer aggressiv.

- Jamil -

I tillegg til den fysiske volden opplever Jamil her at han utsettes for kontroll, at volden er uforutsigbar, og at han bruker bevisste strategier for å redusere hennes vold blant annet ved å dytte henne bort, si unnskyld og å ikke låse døren når han går på toalettet.

Volden involverer ulike mennesker. Jose forteller om personer i konas nettverk som både bistår med fysisk vold, men også med trusler om å kontakte barnevernet, som i denne hendelsen i forbindelse med overlevering av datter etter samvær.

Utleieren kom sammen med henne, og hun dyttet meg så jeg nesten falt på isen. Og datteren min begynte å gråte. (...) Damen så på meg med et hardt blick, og så dro moren datteren min bort. (...) Det var veldig, veldig ubehagelig.

- Jose –

4.2.2 Trusler og psykisk vold.

Den psykiske volden mot mennene omfatter et vidt spekter av atferd; verbal sjikane, utskjelling, devaluering, emosjonell utpressing, utspøringer og konfrontasjoner, manipulering og sosial ydmykelse. Shakir beskriver hvordan kona og svigerfamilien bruker psykisk vold for å utøve makt over ham og sette ham nederst på rangstigen hjemme.

Hjemme ville hun og broren hennes ha all makt. For å gjøre det, måtte de behandle meg som slave og snakke dårlig om meg, foreldrene mine og søsteren min. (...) De hadde makt uansett, i hjemmet også. Det er svogeren min som bestemte hva vi skulle vi kjøpe, hvilken mat vi skulle lage. Alt.

- Shakir -

I tillegg forsterkes truslene Shakir opplever fra kona om at hun skal frata han foreldre retten, gjennom at kona mange ganger forteller at hun har en nær relasjon til en advokat. Kona truer også med at en venninne skal benytte fri rettshjelp for å trekke han til retten resten av livet. Det fremkommer dog ikke at disse andre partene selv er aktive i truslene mot Jamil, kun gjennom konas utsagn.

Mennene beskriver flere eksempler på at volden er manipulerende. De opplever den utspekulert og av og til planlagt.

Hun truer meg. Hun har en sykdom som gir lett blåmerker på kroppen hennes. Hun tar bilde når hun får dem og lagrer de på mobilen. Jeg frykter hun vil bruke det mot meg senere og presse meg enda mer.

- Jamil -

Jamil beskriver også hvordan han opplever at hun manipulerer han med at hun veksler mellom det å være en omsorgsfull partner og å utøve vold mot han. Han beskriver at volden har en syklus han kjenner godt. Den repeteres gjennom hele forholdet og bidrar til at det er vanskeligere for han å bryte ut.

Hun er veldig flink til å spille på følelser. Hvis hun er voldelig mot meg, blir hun veldig kjærlig de neste dagene. Hun lager veldig god mat, tenner på telys og sånn. Men etter tre-fire dager, blir hun voldelig igjen. (...) Noen ganger tenker jeg tenker at hun er en stor katt og jeg er en liten mus. Hun bare leker med meg.

- Jamil -

Den psykiske volden innebærer trusler fra ektefellene, for alle mennene. For Hassan og Shakir kommer truslene også fra svigerfamilien. Hvordan svigerfamiliene har en egen rolle i deres fortellinger om dette beskrives ytterligere i avsnitt i 4.3.2. Shakir, Jose og Jamil beskriver å ha blitt utsatt for uttalte drapstrusler.

Hun truet med at når jeg sover skal hun legge en pute over ansiktet mitt og drepe meg. Med sånn en trussel klarer du ikke å sove på natta. (...) Hennes måte å true eller manipulere meg på er at hun kjefter meg rett opp i ansiktet, med oppspærrede øyne og veldig høy stemme. Ikke bare mot meg, men mot datteren min også.

- Shakir -

Den psykiske volden handler også om trusler i sammenheng med fysisk vold. Jamil opplevde at kona terroriserte ham en hel kveld, slo ham, før det endte opp med at hun truet han ned i knestående på kjøkkengulvet med en kniv foran halsen hans.

Jeg sa «Du kan slå meg, fordi denne ganger, nå livet er ferdig,» Hva skulle jeg gjøre? (...) Hun hadde tatt fram kniven. Da sa jeg til henne «Vær så god, slå meg.» Det var første gang jeg sa det til henne. (...) Det er veldig bekymringsfullt. Hun sa «Nei, du må sitte på kne. Jeg skal skjære over halsen din som IS gjør på filmene.» Jeg sa «Mener du det seriøst, eller?»

- Jamil -

Jamil frykter for at kona vil miste kontrollen og skal gjennomføre truslene om å drepe han. Jose blir også truet med kniv, men konteksten for trusselen oppleves annerledes for Jose og

den er derfor beskrevet i avsnittet om latent vold, 4.2.8. Jose, Hassan og Shakir beskriver alle trusler om å miste muligheten til å være far, enten ved å miste foreldreretten eller ved at barna kidnappes.

4.2.3 Sosial kontroll.

Sosial kontroll har vært et element i volden for alle. Hassan og Jamil har blitt pålagt begrensninger eller er nektet å ha kontakten med egen familie, og konene har gjerne brukt trusler og verbal sjikanering som en del av denne kontrollen. Dette blir også utdypet i avsnitt 4.3.3. Gjennom å kontrollere hvem Shakir skulle ha i sitt sosiale nettverk, både privat og på jobb, opplever Shakir at han fra han kommer til Norge befinner seg i en sosialt isolert situasjon, hvor han opplever at han ikke kan ha tillit til verken legen, banken, kollegaer eller arbeidsgiver.

Når jeg kom til Norge, så valgte hun samme fastlege til meg som hun hadde. Vi som er fra (hjemlandet), vi vet ikke noe om taushetsplikt. (...) Jeg trodde at alt jeg sa til legen, skulle bli fortalt videre til kona mi. Og når vi gikk til banken, sa eksen min at hun kjente den bankansatte godt. Så jeg følte jeg ikke kunne stole på verken legen eller banken. (...) Jobben fikk jeg gjennom eks-svogeren min, så de som jobbet der var hans venner. - Shakir -

Jamil beskriver at kona setter opp regler for Jamil for hva hun faktisk gir ham lov til, noe som undergraver hans autonomi. Hun nekter ham å ha kontakt med kvinner på sosiale media, både kollegaer, venner og bekjente. Han beskriver også at hun har kontrollert bevegelsesradiusen hans og begrenser hans mulighet for å drive med fysisk aktivitet, noe han liker og som gir ham glede.

Hun sa «Så langt går ikke jeg ute, så det får ikke du lov å gå. (...) Ok, du kan gå, men bare en halvtime. Ikke mer.» Etter turen sa hun «Hvor mye gikk du?» Hvis jeg gikk f.eks. 4-5 kilometer, så sa jeg 3, fordi hun sa «Du gikk veldig langt. Det har du ikke lov til.» - Jamil -

Hassan opplever at kona sjekker mobilen hans når hun tror han sover eller er på badet.

Mange ganger ser jeg at hun har sjekket telefonen min når jeg har vært på soverommet, toalettet eller i dusjen. - Hassan -

4.2.4 Materiell vold.

Den materielle volden beskrives både av Jamil og Hassan. For Hassan medfører volden at briller og eiendeler ødelegges, ofte i sammenheng med at hun utøver fysisk vold.

Beskrivelsene hans i avsnitt 4.2.1 viser at eiendeler brukes som slag- og kastevåpen. Jamil gir en beskrivelse av at kona ødelegger papirer som har stor verdi for å få arbeid, inntekt og sosial anseelse.

Hun tok alle vitnemålene og attestene mine og brant de. Hun sa til døtrene mine «Han søker ikke på jobb! Han jobber ikke, han er veldig lat.» - Jamil -

Utdanning og det han har å bidra med i jobbsammenheng er en viktig del av Jamils identitet. Det blir derfor ekstra ydmykende at hun ødelegger hans mulighet for å dokumentere egen kompetanse til nye arbeidsgivere og at hun involverer barna og nettverket i volden ved å si at han er lat og ikke søker jobber.

4.2.5 Økonomisk vold.

Hassan, Jamil og Shakir beskriver økonomisk vold. Kona og svigerfamilien til Shakir har hatt full kontroll på hans økonomi og han har måttet være eneforsørger for kona og svogeren.

Det er helt uvanlig og uakseptabelt ifølge mitt lands kultur, at en bror skal bo sammen med sin søster når hun er gift. Men svogeren min skulle bo sammen med oss i leiligheten. Kona mi og svogeren skulle studere, uten å ta opp studielån eller bidra til utgiftene. Jeg fikk ansvar for det økonomiske. Så det er økonomisk utpressing på en måte, sant. (...) - Shakir -

Shakir blir nektet eierskap til bil og leilighet, selv om han står for alle utgiftene. Han beskriver at han følte seg tvunget til å gi de det, da svigerfamilien og kona truet med å sende han ut av landet og hindre han fra å søke om videre opphold i Norge hvis han ikke gjorde det. Den økonomiske volden mot Shakir eskalerte bla. til utpressing i perioden rett før Shakir kunne søke om permanent opphold etter å ha vært gift og bodd i Norge i 3 år.

Jeg satt på pc'en, hun og broren kom til meg og krevde at jeg skulle vise dem saldo i nettbanken min. (...) Jeg hadde 40.000 på kontoen min og de krevde disse pengene av meg. På engelsk sier man «They had no shame». - Shakir -

Shakir opplevde at de brukte reglene knyttet til oppholdstillatelse og kjærligheten hans til datteren som et pressmiddel.

Jamil beskriver at han føler kona har tatt fra han boligen og alt han har jobbet for gjennom livet når hun kaster han ut. Videre har hun søkt å sverte han hos arbeidsgiver i håp om å få han sagt opp, og gjennom den materielle volden beskrevet i 4.2.4 hindret han i å få jobb og ha en inntekt. Hassan beskriver at kona lenge har hatt en intensjon om å kaste ham ut av huset og truer med å bruke politiet for å få ham ut.

Hun tenkte på hvordan hun kan kaste meg ut og sa «Jeg vil ikke at du fortsetter å bo i huset, du må flytte.» Jeg sa til henne «Hvis du vil at vi skal flytte fra hverandre, kan du flytte ut. Ikke jeg. Jeg bor her i mitt hus og med mine barn.» (...) Hun truet meg hver gang «Hvis du ikke vil flytte ringer jeg til politiet og sier til dem at du har slått meg. De kommer til å ta deg ut.»

- Hassan -

4.2.6 Krenkelser og ydmykelser av seksuell art.

I intervjuene tar ingen av mennene initiativ til å snakke om problemstillinger knyttet til seksuell vold eller seksuelle krenkelser. Shakir beskriver likevel som opplevd vold at kona nekter han å få flere barn, altså en mer reproduktiv begrensning/vold. Når vi i intervjuene har spurt de om seksuell vold, krenkelse og ydmykelse, beskrev Jamil at kona kunne sparke han mens de har sex.

Noen ganger når vi hadde samleie, prøvde hun plutselig å sparke meg i skrittet.

- Jamil -

Jamil, Shakir og Jose bekrefter at konene deres har snakket nedsettende om dem som mann, at de ikke duger seksuelt, at de er homofile, eller på andre måter verbalt har ydmyket dem når det kommer til kjønn og seksualitet. På spørsmål om kona sa ting som “Du duger ikke som mann”, svarer Shakir:

Åja, ja, ja, det gjorde hun. I vår kultur er det vanlig å gjøre det om man vil knuse selvtilliten til en mann.

- Shakir -

Jose utdyper den verbale krenkelsen av ham slik:

Hun begynte å kalle meg de styggeste ting og at jeg var hanrei fordi hun har andre elskere.

- Jose -

Krenkelsen av Jose går dermed på at hennes utroskap, og gjenspeiler hans utilstrekkelighet seksuelt som ektemann, han oppfatter at hun mener at han med andre ord kan takke seg selv.

4.2.7 Digital vold.

Den digitale volden beskrives av Jose, Hassan og Jamil. Kona til Hassan sjikanerer familien til Hassan gjennom talebeskjeder på sosiale medier, som beskrives i avsnitt 4.3.3. Jose beskriver digital vold gjennom at private samtaler og bilder mellom kona og hennes nye kjæreste legges tilgjengelig for ham via felles skylagring, noe som gjør ham usikker på om hun gjør med vilje for å krenke han. Videre beskriver han at ekskona bruker sosiale medier for å sverte og spre rykter og han.

Hun og familien hennes begynte å skrive på Facebook at jeg var en voldelig mann som slår en kvinne (...) De skriver at den nye kjæresten hennes reddet henne fra en veldig slem mann. Fra en mann som mishandler, en mann som er voldsom.

- Jose -

Jose forteller at han tror kona har gjort dette for å gradvis skape et bilde av ham i nettverket sitt om at det er Jose som utøver vold mot henne, og ikke motsatt. Han ser handlingene hennes i sosiale media som en måte for henne å posisjonere seg i en mulig barnefordelingssak. Alle påstandene om at han er voldelig fra kona og familien hennes har gjort han usikker på seg selv og farsrollen og synes grensesetting er vanskelig.

4.2.8 Latent vold.

Alle mennene beskriver livssituasjoner hvor de har begrenset handlingsrom og frihet grunnet frykten for vold fra kona. Latensen i volden gjør at flere av mennene lever med volden som et vedvarende og uforutsigbart fareelement i livene sine. Det fremkommer av intervjuene at de utvikler en erfaring rundt ektefellenes kapasitet til å utøve ulike former for vold, altså hva de kan være i stand til. Mennene forteller at de gjør seg erfaringer som gjør at de ikke tviler på alvorret i truslene som blir fremsatt. Truslene har ikke alltid vært eksplisitte, men det har også

vært hint om og henvisninger til trusler og vold de har utøvd tidligere. Det blir slik sett en del av den latente volden som oppleves veldig reell for mennene og som bidrar til at de er på vakt. Jamil beskriver at de daglige handlingene hans sammen med kona styres av avveininger om å ikke fremprovosere irritasjon og vold.

Den siste gangen, da jeg flyttet tilbake til henne, så hadde jeg bestemt meg; jeg må gi etter for alt hva hun vil. Akkurat som du forsøker å tette stadig nye hull som dukker opp i veggen. Jeg følte at jeg var i en sånn prosess, hele tiden. Og til slutt hadde jeg tettet alt, jeg hadde gitt etter for alt hun ønsket. Likevel kom hun til meg en dag og sa «Du vært en stor drittsekk.» Jeg spurte «Når? I går? I forgårs? For to måneder siden? Et år?» Hun sa «Nei, for 25 år siden.»

- Jamil -

Flere av konene er på denne måten uforutsigbare i når de utøver vold, både når det kommer til tidspunktet for volden og hva som er grunnlaget for at de utøver vold. Volden kan komme plutselig og i situasjoner man kunne forvente å slippe. Dette kan for eksempel være på toalettet og i senga, som beskrevet av Jamil i avsnitt 4.2.1, eller drapstrusselen mot Shakir mens han sover, som nevnt i 4.2.2. Jose beskriver en situasjon hvor det som skjer oppleves som en trussel om potensiell vold i framtiden.

«Du er en idiot, du burde være død. Jeg vil at det skjer det samme med deg som med pappaen til sønnen min.» Han ble borte, også kunne hun gjøre som hun ville. (...) Hun holdt en kniv opp foran halsen min. Jeg spurte om hun ville drepe meg, hun svarte «Ikke enda».

- Jose -

Volden mot Jose er her sammensatt. Ekskona sjikanerer ham og han frykter at hun skal sverte omdømmet hans eller drepe han.

Hassan utvikler en strategi for å sikre seg mot konas trusler. Hassan beskriver at på grunn av frykten for at kona skal melde ham til politiet filmer han kona for å kunne bevise at han ikke er den voldelige parten.

Hele det siste året har hun truet meg. Hun skulle ringe til politiet og si til dem at jeg slår henne. Jeg pleide å si til henne «Jeg har ikke slått deg, hvorfor skal du ringe til politiet?» De siste dagene før jeg flyttet truet hun meg mye oftere, hver gang hun ble sint og sur. Til slutt tok jeg mobilen min og filmet henne når hun truet meg.

- Hassan -

Hassan beskriver videre at latensen i truslene kona kommer med om å ringe politiet, er knyttet til hans forventninger til et eventuelt møte med politiet. Kona hans utsetter han også for en omsnuing av volden, slik det beskrives i kapittel 2.1.2. Dette kjønnsfortrinnet kvinner kan ha i møte med f.eks. politiet, blir ytterligere belyst i avsnitt 4.5.2. Det kan være vanskelig å vite hvilke intensjoner kvinnene har hatt da de utøvde volden. Likevel kan det, ut fra mennenes beskrivelser, tenkes at kvinnene har vært bevisst på at det har en effekt på mennene sine.

4.2.9 Motvold.

Den generelle oppfatningen er at mennene forholder seg påfallende passive og uten å ta til motmæle. Jamil beskriver enkeltepisoder med forsiktig motvold eller selvforsvar i fortellingen sin. Han beskriver at han forsøker å beskytte seg mot kvelningsforsøket til kona ved å dytte henne til siden. Jamil beskriver underveis i intervjuet at han har forsøkt flere ulike taktikker for å få henne til å endre atferd, blant annet å sette grenser for henne og besvare anklagene fra henne, som et forsøk på å begrense volden. Vi ser ikke dette som motvold, men velger å presentere det som et funn i dette avsnittet da Jamil beskriver at han vanligvis ikke synes det er greit å dytte kona si.

Hendelsen Jose beskriver, som er omtalt i avsnitt 4.2.10, hvor han tar telefonen til kona og kaster denne i gulvet så den knuser. Han beskriver også motvold når han forteller hva som skjedde litt tidligere i samme hendelse.

Hun begynte å slå og klore meg. Jeg spyttte på henne, og da ble volden verre. Hun slo overalt. Jeg husker ikke hva som skjedde, jeg bare møtte døra. - Jose -

Jose forteller at han spyttet på henne som en reaksjon på det hun gjør mot han, mens han tar fra henne og kaster vekk telefonen for å forsøke å stanse volden. Han sikter da til både den fysiske volden og det at hun truer med å ringe politiet.

4.2.10 Kompleks og sammensatt vold.

Mennene beskriver alle et sammensatt voldsbilde. Volden kommer til uttrykk på mange ulike måter, og alle mennene utsettes for mange former for vold. I tillegg til volden som er

beskrevet ovenfor, så ser vi også at juridisk og systemisk misbruk, omsnuing av volden, æresrelatert vold og negativ sosial kontroll er så store og komplekse tema at vi har valgt å skrive om dette tilknyttet temaene senere i kapittel 4. Denne miksen av voldsformer skjer både over tid og underveis i den enkelte voldshendelse. I tillegg er det flere enn de intervjuede mennene som er involvert i volden, både som utsatte og utøvere. Voldserfaringene griper inn på mange områder av livet og hverdagen, og den har tidvis en særdeles alvorlig karakter. Et framtrædende funn er dette komplekse og sammensatte voldsbildet, at en type vold avløses av en annen type vold, og glidende overganger mellom vold og ikke-vold.

Jamil beskriver hvordan de ulike voldstypene henger sammen, og at volden danner et mønster han etterhvert kjenner godt.

De siste 5-6 månedene har hun nesten hver dag brukt stygge ord og sånn. Ord som; Dum, homo, drittsekk og alt sånn. Den fysiske volden skjedde kanskje annenhver uke. Episoder hvor hun har nattlige anfall med utspørringer og ikke lar meg sove skjedde ca. fire ganger det siste halvåret. Jeg har erfaring med dette, jeg vet noen ganger når jeg skal bli utsatt og hun gir litt signaler. Jeg kjenner det når hun begynner å grave og spørre. - Jamil -

Det sammensatte og komplekse voldsbilder kommer frem når Jose beskriver en episode som involverer tre parter, mange former for vold og et forløp som strekker seg over noe tid.

Jeg satte fast skjorta mi i dørhåndtaket, mens hun står og slår meg. Jeg kunne ikke gjøre noe. Og så begynte hun å skrike og rope. Jeg ba henne ta det rolig. Datteren vår begynte å gråte. Kona begynte å dra i klærne mine, da hun trodde jeg stengte døra med vilje. Begge ville trøste datteren vår, og jeg klarte å komme meg løs. (...) Jeg kom ut og løftet datteren min. Når jeg holdt henne, sto mor og slo meg i hodet, på kroppen, overalt, og hun klorer meg på ryggen. Jeg beskyttet datteren vår med min kropp mens hun fortsatte å slå. Jeg kunne ikke gjøre noe (...) Kona sa «Jeg skal ringe politiet». Da begynte datteren min å gråte og sa «Pappa pappa!!», så jeg tok telefonen fra kona mi og ba henne roe seg. Jeg hadde fortsatt datteren min på armen, kona ble mer intens og prøvde å ta tilbake telefonen. Jeg kastet fra meg telefonen hennes og den ble ødelagt. Da sier hun «Det var det jeg trenger for å ta deg til retten.» (...) Hun var fornøyd, så veldig fornøyd. - Jose -

Det som skjer i denne situasjonen er omfattende. Det er vanskelig å putte hendelser inn under kun en kategori av vold, og det blir dermed et uttrykk for at volden er kompleks og

sammensatt. Eksemplet viser at begge de voksne har en rolle i en situasjon som eskalerer og hvor volden utvikler seg. Situasjonen inneholder både fysisk vold, psykisk vold, at datteren er vitne til og muligens utsatt for vold, motvold, trusler om omsnuing av volden, og også forsøk på å beskytte seg og datteren for volden.

4.3 Betydningen av familien i volden.

Slik avsnitt 4.2 *Voldens mange ansikter* viser, er volden kompleks i forhold til hvem som blir utsatt for vold og hvem som utøver vold. Vi vil i dette avsnittet se nærmere på hvordan tema rundt øvrig familie spiller en viktig rolle i mennenes fortellinger. Temaet om barn som utsatt blir behandlet i avsnitt 4.4. Dette temaet vil i hovedsak omhandle familie i form av voksne familiemedlemmer som mennenes foreldre, søsken, svigerfamilie og til en viss grad medlemmer av storfamilien.

4.3.1 Familiehierarki og rolleforventninger i familien.

Mennene kommer alle fra land hvor kollektive familieverdier står sterkt. For Jose handler rolleforventninger i familien om å ivareta familien og særlig være tilstede for barna. Jamil forteller at han og søsknene har fått en vestlig oppdragelse og at forventningene til ham fra familien handler om å gi omsorg til kona, barna, søstrene og moren sin.

Shakir beskriver at i hans kultur har foreldre og svigerfamilie stor makt og tar avgjørelsen om giftemål for barna sine.

I hjemlandets kultur er det helt annerledes. Det er foreldrene, uansett hvor gamle barna er, som bestemmer hvem man skal gifte seg med. - Shakir -

Shakir forteller hvordan menn med hans kulturelle bakgrunn som kommer til Norge gjennom familieforening blir sårbare for kontroll og maktmisbruk i svigerfamilien. Gjennom de hierarkiske strukturene i familien styres kvinnen de gifter seg med. Ektemennene deres havner også nederst på rangstigen.

Når det er en jente som henter en gutt fra hjemlandet, er den jenta absolutt ikke selvstendig. Det er hennes far, mor, bror og søster som styrer henne og mannen. - Shakir -

Shakir beskriver videre at svigerfamiliens forventninger til kona er at hun skal ta valg ut fra denne rangordenen der brorens familie blir prioritert over deres egen, noe hun også følger.

Hennes familie følger det konseptet at før du er gift, så er det foreldrene som bestemmer. Etter du er gift, da er det broren din. Og det er broren din som skal beskytte deg. Og når det gjelder barnas behov, da er det bror sine barn som er din framtid (...) Kona mi har kjøpt leilighet, og det er brorens datter som skal arve denne, ikke min datter. - Shakir -

Datteren til Shakir utsettes for vold etter samme hierarkiske system fra svigerfamilien, der negativ sosial kontroll er et viktig aspekt. Det innebærer både begrensninger i nettverk, klesdrakt, aktiviteter og reelle trusler og planer om å kidnappe og tvangsgifte henne i familiens hjemland på bakgrunn av ære.

I hjemlandet er jenter er en æressak. Datteren vår kunne absolutt ikke få lov til å velge norsk mann. Hun har ikke lov til å ha tanker om det. Og for å beskytte mot det, så planter man i hjernen hennes at det allerede er tiltenkt en mann for henne i hennes liv. - Shakir -

Shakir forteller at de vil gifte henne bort pga. at hun nærmer seg puberteten. Familien i utlandet involveres også i planleggingen av hvordan giftemålet skal gjennomføres.

Hassan beskriver noen av de samme mønstrene i påvirkningskraften fra svigerfamilien som Shakir. Kona til Hassan påvirkes av mennene i egen familie gjennom samme hierarkiske struktur; først far og så brødre etter at faren går bort. Hassans svigerfar var en viktig støttespiller som demper konas voldelige atferd. De har hatt en god relasjon og forståelse seg imellom. Når svigerfaren dør blir denne støtten borte.

Etter at faren hennes død kan ingen for eksempel si til henne «Hvorfor har du gjort sånn?» For faren hennes var veldig bra. Jeg hadde god relasjon med han. Men brødrene, de er veldig dårlige. - Hassan -

Hassan blir sårbare for maktmisbruk fra svigerfamilien som utøves gjennom svogerne hans.

4.3.2 Svigerfamilien som voldsutøvere.

Som beskrevet i forrige avsnitt legger familiehierarkiet i Hassan og Shakirs fortellinger et grunnlag for maktmisbruk fra svigerfamilien. For Hassan og Shakir spiller svigerfamilien en viktig rolle som voldsutøvere gjennom påvirkningskraften de har på konene deres. Hassan beskriver hvordan konas brødre skapte splid i ekteskapet deres, og opplevde dette som en manipulering av kona for å få henne til å si fra seg arven.

Brødrene hennes tok all arven etter faren, og jeg spurte henne hvorfor hun godtok det. "Du har fire barn, du trenger de til barna." Hun ble sint og sa hun ikke ville ha noe. (...) Brødrene hennes i hjemlandet, begynte å si ting som «Ikke hør på mannen din, for han vil bare ta pengene dine, før han kaster deg ut og gifte seg med en annen.» De snakket sånn for at de skulle overtale henne til å gi de arven hennes. (...) Et år etter at faren hennes døde ble volden verre og verre. Hun endret hun seg, hun ble en annen dame. - Hassan -

Hassan opplever mer vold etter denne maktforflytningen i familien. I Shakirs historie fremstår det for oss som om det er vanskelig for Shakir å skille på om det er kona eller svigerfamilien, eller de alle i fellesskap, som fremstiller truslene og utøver volden. Sammen utøver de ulike former for vold mot ham og etterhvert datteren, noe som også beskrives i avsnitt 4.4.1. Han opplever svigerfamilien som pådrivere for økonomisk og psykisk vold, samt sosial kontroll slik vi har beskrevet det i avsnitt, 4.2.2, 4.2.3 og 4.2.5

4.3.3 Vold mot andre familiemedlemmer.

Volden i mennenes fortellinger begrenses ikke til å bare ramme mennene og barna deres. I Jamil, Hassan og Shakirs fortellinger blir flere familiemedlemmer også utsatt for ulike typer direkte eller indirekte vold. De opplever dette ydmykende, en ekstra emosjonell belastning at andre de bryr seg om blir utsatt og at det kan isolere dem fra familiene sine. Shakir forteller at foreldrene hans plages av medlemmer av svigerfamilien i hjemlandet og at svigerforeldrene tar telefonisk kontakt med foreldrene hans og forteller om forholdene Shakir lever under. Shakir forteller at bekymringene for ham gjør moren hans syk. Ved en annen episode presser de Shakir og familien hans til å gi dem morens tradisjonelle smykker.

De ville ikke ha bevis på at pengene ble overført til konas konto. De sa at de i stedet for ville de ha noe fra hjemlandet. «Ja, vi skal ha 40.000, men i din mors gull.» I hjemlandets kultur er gull veldig kjær og viktig, så de sa at de skulle ha det i gull-armbånd, medgiften hennes.

- Shakir -

Den latente trusselen fra svigerfamilien om at datteren kan bli kidnappet og tvangsgiftet gjør at Shakir heller ikke tør å ta med datteren for å besøke familien i hjemlandet, eller reise dit selv før datteren er over 18 år.

Hassan forteller at kona gjør det vanskelig for ham å holde kontakt med familien i tillegg til at hun sjikanerer og truer de gjennom sosiale media.

Hvis hun hørte at jeg snakket med familien min, kom hun og ropte til meg «Hvorfor snakker du med dem her? Du må gå ut hvis du skal snakke med dem! Hvorfor gir du dem informasjon om oss?» Jeg sa til henne «Det er min familie og jeg snakker med dem om helt vanlige ting. Hva er problemet?» Hun kjefte og sendte talebeskjeder med WhatsApp hvor hun truet dem og sa stygge ord til dem.

- Hassan -

Dette gjør ham skamfull ovenfor hva hans egen familie tenker om han og kona hans, om livet hans.

4.3.4 Støtte fra familien.

Mennene beskriver i varierende grad støtte fra egen familie. Shakir beskriver at foreldrene i hjemlandet har vært bekymret for ham lenge og prøver å gjøre det de kan. Når han skiller seg fra kona første gang arrangerer de en ny forlovelse for ham med en ny kvinne for at han kan få en ny familie. Dette blir ikke noe av da han avbryter forlovelsen og gifter seg med ekskona en gang til. Han forteller også at faren hans er en støtte for ham økonomisk i etterkant av at ekteskapet er avsluttet og han har vært i retten for å avklare barnefordelingen. Han fikk hjelp fra faren når han selv sto på bar bakke økonomisk. Han beskriver det som nedverdiggende for egen selvfølelse at han som voksen mann må få hjelp fra faren sin.

Selv om det ikke høres så bra ut at en 45 år gammel mann skal få hjelp av faren, men var det et valg jeg måtte ta, enten få hjelp fra NAV eller fra far. Så jeg valgte far.

- Shakir -

Jamil har et nært forhold til søsteren sin som bor i nærheten. Jamil beskriver seg som hjelpeløs i møte med kona og hennes kontrollerende atferd når hun skaper konflikter og krangler med Jamils søster og nekter ham å ha kontakt med henne. Dette blir ekstra ille for Jamil når søsteren hans får kreft og kona eskalerer kranglingen med henne. Kona nekter ham og datteren å ringe til eller ha kontakt med hans syke søster som han er veldig bekymret for. Kona sier at dersom han har kontakt med søsteren er han ikke lojal mot henne som kone. Jamil beskriver også at kona snakker veldig nedsettende om søsteren hans og har tvunget ham til å sjikanere henne på telefonen. Det er tydelig under intervjuet med Jamil at dette er vanskelig for ham og at det bryter med verdiene han har om å gi omsorg til familien sin og at dette blir ydmykende for ham overfor resten av familien hans.

Jamil beskriver at familien har gitt ham mye støtte etter bruddet med kona. Han har fortalt de voksne døtrene hvordan han har hatt det og de viser han stor forståelse. Han tilbringer også mye tid med søsteren som er en viktig støttespiller for at han.

Søsteren min sa «Det på tide at du passer på deg selv og helsen din. Det er ingen som kan kontrollere mobilen eller iPaden din nå.» - Jamil-

Hassan derimot beskriver hvordan han som mann i liten grad får aksept i egen familie eller svigerfamilien for at hun er den voldelige parten i ekteskapet deres og at dette har bakgrunn i kjønnsstereotyper.

Min familie og hennes familien sier at det er jeg som har problemer og er voldelig, ikke henne. På grunn av at de tenker at menn må behandle damer fint. Jeg behandlet henne fint, men hun har problemer! Hun misbrakte loven mot meg! - Hassan -

For Jose virker det også til å være lite støtte i familien. Han har moren sin i Norge, men hun er syk med Alzheimers og bor på sykehjem. Han beskriver i større grad betydningen av at han har gode venner som hjelper han.

4.4 “Det er pappa som er snill med meg, mamma”.

Alle mennene vi intervjuet har barn. Deres rolle som fedre i forhold til at barna ble utsatt for vold, var noe de var opptatt av i intervjuene.

4.4.1 Vold mot barna.

I alle historiene kommer det frem at barna direkte eller indirekte er utsatt for vold. Også her har voldsuttrykket stor bredde og gjelder både fysisk som slag og lugging, og psykisk vold som; utskjelling og roping, at de snakkes nedsettende til, omsorgssvikt, negativ sosial kontroll, at de får høre usannheter om faren sin, er vitne til at faren utsettes for vold og trusler om tvangsekteskap.

Shakir beskriver at kona og svigerfamilien utsetter datteren for psykisk vold og omsorgssvikt. Han beskriver også at kona skriker høyt, tett på ansiktene til datteren, og en sterk grad av negativ sosial kontroll over datteren, allerede i ung alder. Med bakgrunn i kultur og ære nekter kona og svigerfamilien datteren nødvendig svømming som helsehjelp. På grunn av konas irritasjon rundt bråk om morgenen når datteren skulle stå opp, måtte Shakir og datteren i flere år sove under kummerlige forhold uten brannsikkerhet, selv om de hadde et ekstra soverom i huset.

Hun kastet ut dynen og puten hennes. Hun sa «Ta henne inn på ditt rom». Det var inne på boden. I tre år måtte vi sove sånn. (...) Jeg sa til henne “Hvorfor gjør du det med ditt eget barn?” (...) Om vinteren var det kaldt i boden og vi måtte sove med ovnen på. Bodene hadde et vindu som ikke kunne åpnes.

- Shakir -

Jose forteller at datteren og stesønnen involveres i og utsettes for vold fra kona til Jose på veldig ulike måter. Som vi har sett i avsnitt 4.2.10 utsettes datteren for fysisk vold og er vitne til vold mot faren, mens begge barna er vitne til den verbale utskjellingen av Jose. Kona til Jose overlater stesønnen uten omsorg når hun reiser til utlandet. Når Jose sier ifra til kona at hun behandler han og sønnen på denne måten, anklages Jose for kidnapping av stesønnen. Jose beskriver her et eksempel på hvordan volden og konfliktene går utover datteren, ved at morens fravær påvirker datteren men også ved at hun forteller datteren usannheter om faren. I andre deler av intervjuet forteller Jose at datteren strever med lojaliteten til begge foreldrene, og han ser på dette som en del av konas vold mot datteren.

Jenta på 6 år spør moren “Hvorfor er du ikke her?» «På grunn av pappaen din. Pappa er der og jeg vil ikke være sammen med pappa». Så jenta mi sier til henne «Men det er pappa som lager mat til meg, vasker klærne mine og legger meg. Det er pappa som er snill

med meg, mamma». Moren svarer henne «Jeg kan ikke komme fordi pappa har vært så slem mot meg.» - Jose -

Hassan forteller at kona ikke begrenser seg selv i voldsutøvelsen mot han selv om barna er i nærheten, og de blir dermed vitne til volden han utsettes for i tillegg til at de også direkte utsettes for hennes verbale sjikanering.

Når vi gikk på tur kunne hun kjeft hølytt på barna eller meg. Eller om vi ikke ville det samme som henne, diskuterte ting eller ba henne om noe, så ble hun veldig ofte irritert. Hvis vi fortsatte å diskutere ble hun urolig, sint og kastet ting eller slo meg. - Hassan -

Hassan forteller hvordan kona involverer barna ved å snakke nedsettende og usant om Hassan til dem. Hun tilpasser fortellingen ut fra deres protester og opplevelser av hva som skjer.

Jamil forteller at de voksne døtrene involveres i konas forsøk på å manipulere han til å flytte tilbake til henne, nå etter han flyttet fra henne sist gang. Hun har tidligere oppført seg kontrollerende mot den ene datteren ved å bl.a. nekte henne kontakt med Jamils søster. To av døtrene opplever også en episode hvor moren blir rasende og kaster mat når de tar faren i forsvar. Da er også barnebarna i nærheten.

4.4.2 Å være far i en familie med vold.

Utfordringene mennene beskriver er knyttet til både ivaretagelse av barna, verdier og forventninger som far og familie, samt bekymringer for barna både under og etter volden.

Jeg tenker på barna, på hennes framtid, på deres framtid. Men ekskona tenker bare på i dag. Og jeg tror at det er jeg som tar ansvar, for jeg som kan omsorg. (...) Det var veldig vanskelig for meg at familien min ble delt i to. Det er ikke bra. - Hassan -

Det er en bekymring for Hassan når barna er alene med kona som han mener ikke er mentalt frisk. Volden og konas atferd har gjort at Hassan har vært mye bekymret for hva døtrene opplever og lærer hjemme hos moren. Han ser med bekymring på hvordan oppveksten senere kan påvirke barna i deres ekteskap og om det kan gjøre de til voldsutøvere selv, grunnet rollemodellene de har hatt.

Jose forteller at han har tydelige familieverdier og ønsker å være pappa på fulltid, og den nye familiesituasjonen er vanskelig for han.

Jeg hadde fortalt henne at jeg ikke ville være helgepappa før vi giftet oss og fikk barn. Jeg vokste opp med helgepappa selv og ville ikke være det selv. Jeg ville ha barn og familie, så jeg ville ikke flytte fra barna. De er det viktigste i livet for meg. - Jose -

I ekteskapet tok Jose en farsrolle for stesønnen. Han uttrykker nå fortvilelse over at han har mistet denne relasjonen. Han beskriver en hjelpeløshet av å se på hvor dårlig kona behandler barna og konsekvensene det har for dem.

Farsrollen til Shakir påvirkes av truslene fra kona og svigerfamilien om å frata Shakir datteren. Han sier at de truer med dette både før og etter han får oppholdstillatelse.

De sa til meg tusen ganger, at de skal sende meg tilbake (...) Jeg skulle aldri få se datteren min igjen. (...) Hun sa «Resten av livet, så skal du være i tingretten hver dag». Også sa hun «Hvis du forlater meg denne gang; forrige gang kunne du ikke se datteren din på syv måneder, denne gang så jeg lover deg, det blir to år.» - Shakir -

Fordi Shakir ønsker å være en tilstedeværende far så begrenses han dermed i hva han kan gjøre, og unngår f.eks. å besøke hjemlandet. Han sier at han vet at de da ville nektet han innreise til Norge igjen og at han aldri ville sett datteren igjen. Han beskriver at denne frykten er medvirkende til at han gjør sånn de ber om i mange andre sammenhenger også, f.eks. når det kommer til økonomi og arbeid. Det hindrer han i å sette grenser overfor kona og svigerfamilien. Han mistet omsorgsretten for datteren for flere måneder, før han fikk den tilbake 40%.

4.5 Mannen i møte med systemet.

I dette avsnittet vil vi beskrive funnene som er knyttet til mennenes møter med hjelpeapparatet og hvordan de opplever disse møtene.

4.5.1 Møter med offentlige instanser.

Alle mennene beskriver møter de har hatt med hjelpeapparatet. Møtene beskrives i stor grad som vonde eller vanskelige erfaringer av mennene, men de forteller også om noen gode møter. Det fremstår som at det som skiller et godt og et dårlig møte fra hverandre, ofte handler om mennene føler seg tatt på alvor som voldsutsatt og om de blir trodd på. Møtepunktene de beskriver er blant annet med politi, lege, barneverntjenesten og krisesenteret.

Erfaringene fra møtene med politiet er i all hovedsak negative. Hassan uttrykker en fortvilelse og følelse av urettferdighet knyttet til denne erfaringen. Han forteller at han opplever at det å være kvinne er en fordel når man møter politiet, selv om det er hun som utøver volden. Hassan beskriver en positiv opplevelse i dette møtet, er at politiet gir han nummeret til krisesenteret. Han får i ettertid botilbud på krisesenteret, hvor han beskriver at han får god hjelp med både samtaler og midlertidig bolig. Men særlig viktig, sier han, er opplevelsen av å bli trodd og tatt på alvor av de ansatte på krisesenteret. Hassan sier at han ikke visste at krisesenter også hjalp menn som han selv, før politiet sa det.

Jeg vil også si noe om da jeg kom til krisesenteret. De hjalp meg godt! Jeg fikk god støtte her. Jeg tror det må være flere krisesentre i alle områder, for det er mange som trenger det. Egentlig er det mange krisesentre, men menn føler kanskje skam for å komme og fortelle at de er utsatt for vold fra kona. Det er kanskje grunnen til at få kommer til krisesenteret. (...) Hvis vi bare kjenner på skam og ikke tar kontakt, så fortsetter den dårlige situasjonen resten av livet.

- Hassan -

Han formidler hvor viktig det er å informere andre menn i minoritetsmiljøene om at krisesenteret kan hjelpe de. Han tror skam og mangel på kjennskap til tilbudet kan være grunnen til at de ikke tar kontakt med hjelpeapparatet.

Jamil har bodd på krisesenteret ved to anledninger. Ved det første besøket opplevde han at kona manipulerte seg til informasjon fra krisesenteret og politiet. Dette har gjort at han har vært redd for å fortelle om volden han er utsatt for til hjelpeapparatet. Den andre gangen valgte han derfor å bo på et krisesenter som var lengre unna. Her opplevde han å få god hjelp, men var lenge utrygg på om han kunne ha tillit til de ansatte. Jamil har erfart at ekskona bruker det at hun er kvinne for å manipulere hjelpeapparatet og offentlige instanser.

I etterkant av en voldsepisode oppsøker Jose og datteren barnevernvakten. Han forteller at han opplever at de ikke helt tror på han, men at de likevel henviser han til å ta kontakt med krisesenteret. Han har senere hatt samtaler med krisesenter og advokat, og beskriver da at han for første gang følte noen forsto hva han gikk gjennom.

Problemet i denne historien er at ingen til slutt tror på det. Jeg begynte å snakke med krisesenteret. Og jeg tenkte, wow, det noen som forstår meg. - Jose -

Shakir har også hatt kontakt med krisesenteret. Dette skjedde når han opplevde at kidnappingstruslene mot datteren intensiveres og at risikoen ved å bli boende hjemme blir for stor. Han forteller at han fikk vite om krisesenteret ved en tilfeldighet, men at de ga god hjelp med samtaler, botilbud og kontakt med en advokat.

Fastlegen er en annen del av hjelpeapparatet både Jose og Shakir forteller om. I intervjuene problematiserer de erfaringene de har i disse møtene.

Jo, jeg kunne gå til legen, og han sa "Hva? Men du er mann." Han hvisket "Du er en mann", og jeg svarte "Jeg forstår ikke, beskytter du henne?" "Nei, men du trenger ikke sykemelding», svarte han. Jeg skjønnte ingenting. - Jose -

Legen spurte meg mange ganger at «Hvorfor har du så mange anfall?» Migreaneanfall. «Hva stress?». (...) Jeg kunne ikke fortelle. Det var etter to år, vet du, da var det en på jobben min som fortalte meg om taushetsplikt. Han sa til meg at «Snakk med lege, lege har taushetsplikt». - Shakir -

Begge forteller om manglende samsvar mellom forventninger til hva legen kunne hjelpe de med, og hvilke erfaringer de gjorde seg gjennom kontakten med fastlegen. Sitatene belyser dog litt ulike sider av det, det å ikke bli tatt på alvor og effektene av å ikke ha kunnskap om det norske systemet. Jose opplever at plagene han forteller fastlegen om, bagatelliseres, til tross for at han beskriver at årsaken er konas vold mot han. For Shakir arter det seg litt annerledes. Som vi beskrev i avsnitt 4.2.3, så valgte kona hvilken fastlege han skulle ha. Siden taushetsplikten har helt andre rammer i hans kultur, og han ikke kjente til de norske reglene før etter flere år, så tok det lang tid før han fortalte legen om volden fra kona og forholdene hjemme. Han forteller om at han da hadde gode erfaringer med legen, og han fikk god hjelp for plagen han opplevde i tillegg til forståelse for at livssituasjonen var krevende og

at volden kunne være årsaken til plagene han hadde. Shakir har også hatt gode erfaringer med å gå til psykolog, til tross for at dette er tabu i hjemlandet.

Jose har også vært i kontakt med blant annet helsesykepleier om datterens reaksjoner. Han beskriver å ha fått god hjelp og støtte der, og forteller at han opplever at han og datteren blir trodd på.

Kontakten med rettsvesenet forteller Shakir om. Shakir beskriver hvordan han i rettssaken tas på alvor og blir trodd. Rettssaken ender med at han får full omsorgsrett for datteren.

Og da var det sånn; først var det jeg som ga min forklaring. Jeg fortalte alt og hadde bevis. Og så kom moren hennes, og hun hadde absolutt ingen svar. Det virket som dommeren skjønnte med en gang hva som var problemet. (...) Hele tiden satt dommeren og sakkyndig vendt mot mor. De sa til kona mi «Det er viktig at du fikser dette. Det er behov for at datteren din føler seg trygg. Du må snakke med datteren din, og du må gjøre henne trygg. Det er veldig uheldig at barnet ditt er så redd for deg. Vi ser at hun faktisk er redd. Vi ser at du har hatt kontroll over henne. Nå er det behov at du skal fikse det. Du skal snakke med henne, gjøre henne trygg». Jeg var så fornøyd og tenkte at jeg har gjort min jobb overfor datteren min.

- Shakir -

Han beskriver her hvor lettet han ble over at retten viste at de forsto hva som hadde utspilt seg i familien og hvilke effekter det hadde på datteren å ha en mor som var voldsutøver. Han forteller også om en følelse av at det var positivt å fortelle hjelpeapparatet hvordan livet deres hadde vært, for det fikk gode konsekvenser for datteren hans.

Shakir forteller også om andre mer indirekte møter med hjelpeapparatet, eller kanskje heller med juridiske ordninger i Norge.

Det er to ting med norske lover, norske regler som sånne folk som svigerfamilien bruker imot den nye ektefellen. Det ene er at den som kommer på familiegjensforening må bo sammen med ektefelle i minst tre år for å få bosettingstillatelse og for å få lov å bo fast i Norge. Det er en ekstrem makt den andre parten har. Og den andre tingen er; hvis jeg jobber, mens ektefellen ikke jobber, da har hun rett til fri rettshjelp. Da kan de lage all slags rettsaker for å plage meg, sant.

- Shakir -

Ordningene med reglene rundt familieforening og den såkalte 3-årsregelen og rettighetene til fri rettshjelp er offentlige ordninger som har vært viktige faktorer for at volden mot Shakir har vært mulig i det omfanget det har hatt.

Truslene mot Shakir om å trekke oppholdstillatelsen hans gjorde seg gjeldende en gang han måtte reise til hjemlandet for å besøke sin syke mor. Han forteller at han så seg nødt til å oppsøke politiet før han reiste for å få en avklaring på om svigerfamilien kunne få stanset oppholdstillatelsen hans, hvis ikke kunne han ikke tørre å reise til hjemlandet. Etter å ha fortalt om truslene fra svigerfamilien til politiet, fikk han bekreftelsen han trengte.

Mens jeg var i hjemlandet for å treffe min syke mor, søkte hun separasjon, anmeldte meg til politi for vold mot henne og barnet og trusler om at jeg skal drepe barnet mitt (...) Hennes påstand til politiet var at jeg ønsket å ta barnet med til hjemlandet sånn at hun ikke får vokse opp i norsk kultur. Hun sa også at det er stor fare for kidnapping, så det var søkt besøksforbud og alt, mens jeg var i hjemlandet (...) Jeg fikk ikke treffe dattera mi på syv måneder.

- Shakir -

Shakir beskriver videre at når han var i hjemlandet kontakter politiet han, og han ilegges besøksforbud fordi kona har anklaget ham for vold og kidnappingstrusler mot seg og datteren. Denne historien viser også hvordan omsnuing av volden kommer til uttrykk og hvordan kona, etter hans forståelse, får hjelp av politiet til å utøve makt og frata han muligheten til å være far. Den påfølgende rettssaken gjør at han ikke får sett datteren på mange måneder. Etter han kommer hjem kontakter han politiet, som han opplevde at trodde på historien hans, men de kan kun tilby han å bo på glattcelle. Han kontakter da moskeen som hjelper han. Han forteller i intervjuet også om en dårlig erfaring i møte med moskeen.

Jeg snakket med imamen, fortalte om min situasjon. Han kjente svigerfamilien min. Han sa til meg at 40.000 er ikke så mye for å få oppholdstillatelse, så han mente jeg bare skulle gi de pengene og få den bosettingstillatelsen. (...) Helt til saken var ferdigbehandlet hadde hun makt. (...) Jeg hadde jobbet veldig hardt, betalt for henne, betalt for hennes bror, hadde ikke tatt ferie, hadde ikke kjøpt fine klær, bare sparte penger for å ta førerkort. (...) Men imamen, det var ikke hans feil. Det han sa var på en måte riktig. Det var den eneste løsningen, det var ingen annen løsning.

- Shakir -

Shakir fortalte at han hadde blitt truet av svigerfamilien til å gi de 40.000 kronene, sånn at de ikke skulle hindre ham i å få permanent oppholdstillatelse i Norge. Rådene han får fra imamen beskriver han som en legitimering av den økonomiske volden svigerfamilien utsetter han for.

Jose har lydopptak av at kona og stesønnen fabrikkerer historier om at Jose har utsatt dem for vold og at datteren konfronterer moren med hennes voldsutøvelse. Disse lydopptakene har han tatt for å beskytte seg mot konas anklager, og er en del av hans strategi for å håndtere opplevelsen av kvinners kjønnsfortrinn i hjelpeapparatets møte med familievold. Advokaten støttet Jose i sin opplevelse av volden.

Krisesenteret tok meg med til en advokat og han sa til meg «Vent litt før du fortsetter. Hun gjorde sånn og sånn og sånn og sånn.» Jeg ble sjokkert «Hvordan vet du det?» Advokaten han sa hun var som en psykopat.

- Jose -

4.5.2 Kvinners kjønnsfortrinn når familievolden møter offentlige instanser.

Det at møtene med hjelpeapparatet har vært vanskelig beskrives i intervjuene å ha flere årsaker, både bruk av omsnuing av volden som voldsform, holdninger og antakelser i hjelpeapparatet og nettverk for øvrig. Hassan beskriver at kona bruker trusler om å melde ham for vold til politiet som et middel for å få skilsmisse når hun er sint på ham. Når hun til slutt gjør alvor av trusselen, kommer politiet.

Politiet, når de kommer, så sa jeg til dem «Hvorfor skal dere ta med meg og ikke henne?» De sa det var på grunn av at hun må være med barna.

- Hassan -

Hassan stiller spørsmål om hvorfor han blir tatt ut av hjemmet og ikke henne, samt at han mister et viktig vern mot volden hennes når politiet opptrer som et verktøy for kona i prosessen med å kaste ham ut.

Ingen kan hindre henne, ingen. For eksempel når hun sa til politiet at jeg hadde slått henne, så kom politiet med en gang. Datteren min sa til dem at jeg ikke hadde slått henne, men uansett tok de meg vekk og ga meg besøksforbud. Hvorfor var det ikke henne som måtte ut?

- Hassan -

Hassan ønsker seg større grad av likestilling som han mener ville fått kvinner til å tenke seg mer om før de brukte vold som et middel for å få det slik de vil.

Her i Norge støtter loven bare damer. Fordi ja, hun har gjort hva hun vil, sagt hva hun vil. Ingen kan hindre henne (...) Hvis hun ringer politiet og sier «han har slått meg», politiet kommer med en gang. (...) Uansett tar de meg og gir meg besøksforbud. Hvorfor tar de ikke henne? (...) Damer tenker at loven støtter de, at den støtter de i problemene med mannen og det gjør at de skaper mange problemer og er voldelige. De misbruker loven. (...) Men hvis loven behandler menn og damer likt, så kanskje hun tenker seg mer om før hun gjør noe galt mot meg. Hun tenker seg kanskje om før hun ringer til politiet. - Hassan -

Hassan reflekterer her omkring vold, kjønn og viktigheten av likestilling. Han sier at vi må huske på at volden ikke bare er fysisk, men psykisk. Etter hans mening har kvinner en sterkere psyke enn menn, så hvis man ser seg blind på fysikk når man snakker om vold, så blir aldri kvinner og menn likestilte som utsatt eller utøvere av vold. Hassan ser at forestillingen om at menn er den voldelige parten i ekteskapet har stor gjennomslagskraft i både hans egen kultur og nettverk.

Jamil har erfaringer om at ekskona bruker det at hun er kvinne for å manipulere hjelpeapparatet og offentlige instanser. Dette gjør at han ikke tør å anmelde henne for volden.

Og så, hun prøver å manipulere både politiet og krisesenteret og folkeregisteret. Jeg har ikke mulighet, fordi hun bruker denne svakheten; at jeg tør ikke å gå til de offentlige og fortelle akkurat sånn som jeg sier til dere nå. (...) Fortelle sannheten (...) så det blir bare en side av saken. (...) Hun truer meg. Hun har gjort så jeg ikke tør. Jeg er så redd at jeg tør ikke å anmelde henne til politiet, selv om hun har gjort masse mot meg. (...) Jeg tør ikke. Men hun er motsatt. Hun ringer til politiet. - Jamil -

Hvordan han ser på ulikheten mellom menn og kvinner som utsatt for vold, og hvilke erfaringer han har med hennes manipulering av hjelpeapparatet hindrer han i å ta kontakt med hjelpeapparatet om volden han har opplevd.

Volden og truslene mot Jose er, til dels eksplisitte, men foregår også som latent vold med manipulering av systemer og nettverk rundt. Makten hennes ligger, etter Joses forståelse, i at hun opplever at hun har en fordel i systemet som kvinne og mor. Påstanden hans underbygges

med at hun stadig truer med å kidnappe datteren til sitt opprinnelsesland, fordi der vil hun bli foretrukket i barnefordelingssaken. Jose opplever også å ikke bli trodd i hjelpeapparatet etter flere vanskelige runder hvor han har bedt om hjelp fra barnevernet og til datteren sin. Jose er en del større enn ekskona fysisk, i tillegg til at han er mann og hun er kvinne. Han forteller at han er sikker på at dette gjør at ingen noen gang ville tro på at det var hun som utøvde vold og ikke han.

Jeg forstår ikke hvorfor hele samfunnet, alle disse som skal hjelpe barn. De hjelper ikke barn, men nei, de hjelper en kvinne. (...) De tror på det jeg forteller, men problemet er at det skjer ingenting.

- Jose -

4.5.3 Skam og tabu ved å søke hjelp som voldsutsatt.

Tre av mennene forteller om skam og tabu knyttet til å søke hjelp når man som mann er utsatt for vold fra kona. Jamil beskriver hvordan det er vanskelig for mange med hans bakgrunn å oppsøke hjelp på krisesenter. Han trekker frem sosiokulturelle faktorer som er avgjørende for om menn i hans situasjon søker hjelp og hvilke holdninger han har om åpenhet. Han forteller om mye skam rundt temaet.

Det er egentlig skam at jeg kommer til krisesenteret og søker om hjelp, ifølge vår kultur. Det er ikke mange som gjør det, men det er avhengig av hvilken bakgrunn du har, hvilken skolegang du har. Om du er en mann fra bygda og er utsatt for vold fra kona di, da kommer han ikke til krisesenteret og ber om hjelp, fordi han har tenker at han mann og ikke kan gjøre det. (...) For meg er det helt ok og jeg er åpen og kan svare på alle spørsmålene, men ja jeg tror det er mange som er i samme situasjon som meg med vold, men som ikke tør å si ifra. (...) Ja, fordi de skammer seg.

- Jamil -

Hassan bekrefter dette og trekker også frem at han opplever at det norske samfunnet gir han som voldsutsatt noen muligheter, samtidig med et ansvar for å skape bedring i sitt eget liv.

Egentlig er det er mange som opplever vold hjemme, men problemet er at man kanskje føler. (...) Noen mannfolk tror at det er flaut og be om slik hjelp. At de er flau over å komme til krisesenteret og si at de er utsatt for vold fra kona og sånn. (...) På grunn av det så kommer de sjeldent til krisesenteret. Men vi er i Norge, vi er ikke i Midtøsten-land eller noen

ting. Vi er her i Norge, vi har rett til det og vi kan ikke noe for det vi har opplevd. Hvis vi ikke ber om hjelp, hvis vi bare er skamfulle og ikke sier ifra, så vil den dårlige situasjonen bare fortsette resten av livet. Mange har ikke råd til å leie et annet hus (...) Det er mange som ikke kjenner lover og rettigheter og vet hvordan de kan begynne på nytt, hvor de kan finne advokat heller.

- Hassan -

Shakir beskriver også utfordringer i forhold anseelse i hans kultur ved å søke hjelp i psykisk helsevern.

I hjemlandet er psykolog tabu. Med en gang du går inn i kontoret til en psykolog så tar hele samfunnet avstand fra deg. (...) Han er ferdig. Han er ferdig. Andre tenker han er gal.

- Shakir -

Han har på tross av dette gode erfaringer med psykolog.

4.6 Forståelse av volden.

4.6.1 Hvordan forstår mennene volden?

To av mennene forklarer årsaken til volden med forhold ved konas helse. Hassan knytter det til at hun har mange problemer, både med fysisk og psykisk helse, samt at hun har sinneproblemer. Hassan opplever henne som ustabil og nevner at kona kan bli dårlig av medisinene hun tar.

Hun er veldig vanskelig, hun er ikke stabil. Hun har masse symptomer. Hun har flere sykdommer og tar medisiner, og det gjorde at hun hele tiden var sint. (...) Etter barna kom ble det verre. Da vi kom til Norge ble hun også verre og verre.

- Hassan -

Hassan har forsøkt å få psykisk helsehjelp til kona hos fastlegen hennes. Hos fastlegen hennes blir han møtt med at helsevesenet ikke kan tvinge henne til å ta imot hjelp og kona følger ikke opp behandlingen. Hassan opplever at volden eskaleres over tid og stadig er i endring. Han tolker hennes voldsadferd det siste året som et middel for å få en rettmessig skilsmisse innenfor hjemlandets kulturelle normer. Hun bruker vold for å tvinge ham ut av ekteskapet

med å anklage ham for vold. Som beskrevet i avsnitt 4.2.5 forteller Hassan at han føler seg lurt ut av hjemmet.

Jeg tror at hun var veldig bestemt på å gå fra meg og avslutte ekteskapet. Hun måtte finne på en grunn for det og da måtte hun skape et helvete for meg. - Hassan -

Jamil knytter også sin forståelse av hvorfor kona utøver vold til hennes helse og bakgrunn. Han forteller om en kone som har vansker med egen identitet og som har hatt mange tøffe opplevelser i livet sitt som preger henne og voldsutøvelsen per i dag. Dette har vært overgrep i barndommen, selvmordsforsøk, skilsmisse og at hun har vært fengslet. Slik Jamil beskriver det er sjalusi også en grunn til volden hun utsetter han for. Han forteller videre at hun selv forklarer volden med hvordan Jamil er og at det får henne til å føle seg dårlig.

Kona mi sier «Jeg vært sterk etter alle de episode, det som skjedde med meg.» (...) «Jeg blir verre og verre bare på grunn av at jeg giftet meg med deg.» Jeg sa «Hva skal jeg gjøre?» (...) For inni meg ser jeg at hun gått gjennom alle de tingene, de har påvirket henne. Helt sikkert. (...) Og hun er syk, hun trenger omsorg fra meg. - Jamil -

Jamil opplever kona som psykisk syk og traumatisert og han ber henne om å søke hjelp i psykisk helsevern slik at volden kan slutte. Hun blir i perioder etter behandling og samtaler på DPS verre og sintere. Jamil prøver likevel å gi henne mye omsorg selv. Som vi vil se i avsnitt 4.6.2 henger dette tett sammen med hvorfor han blir i ekteskapet i over 35 år.

Shakir sier at han tror mye av årsaken til at kona utsetter han for vold er knyttet til forhold ved svigerfamilien. Han beskriver at de har et veldig annerledes syn på ekteskapet deres enn hva han har. Slik han opplever det vil de at ekteskapet skal lede til en økonomisk gevinst.

For meg var det et ekteskap. (...) For hennes side var det en business. - Shakir -

Årsaksforklaringen til Jose skiller seg litt ut fra de andre mennenes fortellinger, noe som kan henge sammen med hvor kortvarig denne volden, til sammenligning, er. Han forklarer volden med at ekskona gjerne tyr til vold når hun har gått tom for ord, og sier at han tror hun ønsker at han skal bli voldelig eller bli sint mens andre ser det.

Men vet du hva, jeg tror alle denne volden begynner når du ikke har flere ord. Da begynner det fysiske, sant (...) Jeg forstår at det var en grunn for alle disse tingene, alle disse voldsomme tingene. Hun ventet hele tiden på reaksjon fra meg. - Jose -

4.6.2 Hvorfor blir de?

Tre av mennene har levd mange år med volden, og de forteller om grunnene til at de blir værende i de voldelige forholdene. I og med at Jose ikke forteller om vold før de er i bruddfase, gjør at han heller ikke forteller om grunner til å bli til tross for volden. Jamil og Hassan forklarer hvorfor de blir værende, i lys av det de ser som årsaker til volden, og da særlig hennes psykiske helse, slik vi så i forrige avsnitt. Siden Jamil lenge ser på konas voldsatferd som et uttrykk for sykdom, så gir han også uttrykk for at han må stå i det og tåle det.

Jeg hadde to ting; Kjærlighet til henne jeg kalte kjæresten min, kona mi. Og nummer to; Jeg behandlet henne hele tiden som hun var syk. - Jamil -

Han forteller både her og andre ganger i intervjuet at det at han blir er et uttrykk for omsorgen han føler han må gi kona, forpliktelsene han kjenner på som pårørende til noen som er syk og som han er glad i. Dette er også hovedgrunnen til at han stadig har flyttet tilbake til kona.

Jeg går ut. Tar bare veska mi og går ut og tenker: Dette er slutten mellom meg og henne. Men etter en måned, to måneder så sender hun melding til meg «Unnskyld, jeg er glad i deg min kjære mann», så blir jeg svak og jeg får dårlig samvittighet, så jeg flytter tilbake. Det skjedde 20 ganger kanskje. - Jamil -

Han beskriver seg selv som svak hver gang han gikk tilbake til henne, grunnet at volden stadig gjentar seg. Han glemmer lett det vonde hun har gjort, men husker på de bra stundene de har hatt sammen. Alle disse faktorene bidrar til avgjørelsene han har tatt om å gå tilbake til henne mange ganger, til å holde ut når han bor sammen med henne og til å ta den endelige avgjørelsen om å forlate henne.

Hassan prøver å ivareta kona og hennes dårlige psykiske helse ved å be hjelpeapparatet om at hun skal få hjelp, til tross for at hun ikke ønsker det selv. Han beskriver en frustrasjon over at

disse forsøkene ikke har ført frem. Vi forstår han slik at dette hindrer han i å gå fra henne, for han sier at når hun ikke får behandlingen hun trenger kan hun skape farlige situasjoner for seg selv og barna.

Det er en dårlig situasjon for barn, det er ikke bra for barn å leve hele tiden med henne og problemene hennes. Jeg tenker at hun er syk, hun trenger behandling. Hun trenger psykologbehandling. Det var veldig vanskelig for meg at jeg hadde en god familie og plutselig skulle miste familien min, at familien min ble delt i to. (...) Det er ikke bra. Vi har det sånn i vår kultur at det ikke er bra for barna om man blir skilt. Vi trodde sånn. Og fordi vi har fire jenter, er det ikke bra. I min kultur må vi passe godt på dem. - Hassan -

Grunnen til at han blir handler dermed også om et hensyn til barna. Han vil at de skal ha det bra hos moren og han ønsker ikke at barna skal klandre han for å ha gått fra en syk mor. Han forteller også om skilsmisse som en løsning som kolliderer med hans kulturelle verdier, fordi det å ta vare på familie står sterkt i hans kultur.

Shakir beskriver at det var vanskelig for han å flytte fra ekskona, selv om han var ulykkelig. I det første ekteskapet forklarer han at det handlet om at han ikke hadde oppholdstillatelse. Som kapittelet forøvrig viser, har dette vært en stor trussel fra kona og svigerfamilien.

Så denne andre gang hadde jeg heller ingen vei ut. Selv om jeg hadde bosettingstillatelse, som var problemet første gangen. (...) Denne gang var det (...) En person som har blitt skilt eller hatt to forhold som har tatt slutt, så er det sånn i hjemlandets kultur, at den personen har absolutt ingen respekt igjen. (...) Så for meg som ønsket å ha et familieliv med kone og barn hadde jeg ingen andre muligheter. - Shakir -

I det andre ekteskapet med kona, forklarer han at han må bli fordi flere brutte forhold vil frata han all respekt i miljøet deres.

4.7 Konsekvenser av volden.

Flere ganger beskrev mennene egne følelser i møte med volden og hvilke konsekvenser volden hadde fått for livene deres. Konsekvenser av volden var derfor et sentralt tema som kom fram i intervjuene.

4.7.1 Helsekonsekvenser.

Alle mennene ga beskrivelser av hvordan de opplevde at volden på en eller annen måte hadde fått konsekvenser for helsen deres. Hassan beskriver fysiske skader etter at kona kastet gjenstander mot han. Han hadde også i enkelte situasjoner vært bekymret for at voldsepisodene kunne få fatale konsekvenser. Hassan forteller at han har hatt vekslende helse i perioden han og kona har han bodd sammen. Han forteller om utfordringer med søvnapné, stoffskifte, blodtrykk og muskelsmerter, men opplever ikke at det har noen sammenheng med hvordan han har hatt det hjemme med kona. Han forteller samtidig at han har mindre smerter i ryggen etter at han flyttet ut og at han har fokus på å tenke positivt for å unngå å bli deprimert. Nå opplever han mest stress og ubehag ved å møte kona når han leverer barna og han beskriver at han tenker mye.

Jeg føler at problemene ble mindre når jeg flytta ut. Det er ikke problemer med kona mi. For eksempel for noen dager siden hentet jeg datteren min og kona mi kom for å møte meg. Hun begynte å si stygge ord til meg og jeg følte meg dårlig. Ble litt. (...) Ja, stress. Hvorfor gjør hun sånn? Er det ikke nok sånn hun har vært? Jeg fortsetter med mitt liv, men jeg kan fortsatt ikke stoppe å tenke.

- Hassan -

Shakir har slitt mye med helsa i de 13 årene han har bodd i Norge, men særlig de to siste årene og mest etter han flyttet fra kona. Han sier at han har levd under ekstremt press og har hatt mye migrene, depressive perioder, store søvnevansker og problemer med appetitt og oppkast i de periodene de var gift. Det at han slet med depresjon og måtte ta medisiner brukte kona mot ham.

Når jeg begynte på den medisinen jeg fikk pga. stress og migrene. Det var antidepressiva. Eksen min sa noe om det og. Hun sa til meg at jeg var..det ord for gal vet du, på mitt språk. Det er et veldig nedlatende ord. Det er et banneord på en måte. Så hun sa til meg hele tiden «Nå har du blitt gal!»

- Shakir -

Truslene og de stygge ordene har ifølge han selv satt spor i kroppen hans, og han har gått til fysioterapi for behandling av muskelplagene som stresset har gitt han. Da Shakir flyttet bodde sammen med kona i den andre perioden ble han på nytt ekstremt dårlig.

Jose beskriver at problemstillingene med kona påvirker helsa hans på flere måter. Han forteller om smerter i beina og ryggen, som han har en klar forståelse om at skyldes stresset han lever med. Smertene gjør det periodevis vanskelig for han å gå eller å stå opp. Han forteller også at han har fått mye dårligere konsentrasjonsevne og hukommelse, og han er ufokusert når han gjør ting så han kan for eksempel åpne kjøleskapet når han skal i ovnen o.l.

Noen ganger åpner jeg vaskemaskinen i stedet for ovnen, eller skapet til søpla i stedet for kjøleskapet. Fordi tankene skjer ubevisst hele tiden, det surrer i bakhodet. Du blir veldig usikker. Du vet ikke hva som kommer. Det er veldig lett for andre å si jeg ikke trenger å tenke på det før det eventuelt skjer. Det er ikke sånn. Hodet fungerer ikke sånn. På jobb prøver jeg å ikke stå og tenke på det samme om og om igjen. Det samme marerittet, hvor hun kidnapper henne. (...) De tingene hun har sagt til meg, det sitter fast inni hodet. - Jose -

Jamil forteller at han har slitt med ryggplager, svimmelhet og mistet appetitten i ekskonas dårlige perioder. Han slet også mye med kvalme og ville kaste opp når han spiste. Han isolerte seg ofte hjemme i de vanskelige periodene og kunne drikke alkohol for å holde ut. Han tenkte før at han ble sterkere av å drikke, men opplevde at han neste dag ble deprimert. Etter at han har klart å flytte ut har han til nå ikke drukket alkohol og har generelt følt seg mye bedre.

4.7.2 Følelser knyttet til voldserfaringene.

Voldserfaringene gir ulike følelsesmessige avtrykk hos mennene, både mens de utsettes og i etterkant av volden. Jamil forteller om hvordan han følte mye på skam og ydmykelse, særlig når hun bruker sandalene til å utøve vold. Som vi så i avsnittet 4.6.1, legger kona til Jamil skylden på at hun utøver vold på Jamil. Han er redd for at han kanskje skal hjernevaskes og en dag tro på det hun sier. Hendelsen som gjør at Jamil flytter ut siste gang er situasjonen hvor han trues med kniv på kjøkkenet. Han beskriver det tydelige misforholdet i følelsesreaksjonene deres og hvordan hun synes å ha glede av hans reaksjoner. Det blir mer skremmende for Jamil når hans frykt gjør henne glad og han blir redd for at hun skal miste kontrollen.

Hun prøvde flere ganger å true med kniven tidligere, men jeg var redd denne gangen. Og jeg vet ikke hvor god kontroll hun har på seg selv. Det er spørsmålet, jeg vet ikke hva hun kan gjøre. Hvilke grenser hun har. (...) Hun sa «Å, nå er jeg er glad». Jeg spurte «Hvorfor?» Hun sa «Øynene dine - du er så redd, du beveger de frem og tilbake.» - Jamil -

For å håndtere følelsen av frykt beskriver Jamil at han i perioder har drukket alkohol for å holde ut og gitt alkohol til kona for å roe henne ned.

Shakir beskriver også mye frykt for kona, særlig etter at hun truet med å kvele han med en pute mens han sov. Det er likevel trusselen om å gifte bort datteren i hjemlandet og at kona og svigerforeldrene jobber i det skjulte for å få det til som er mest skremmende.

Jeg var... Jeg vet ikke hva ordet er, men redd, redsel er ikke rett ord. Redsel ganger tusen, eller redsel ganger hundre tusen. Siden jeg visste, at da ville livet til datteren min være ferdig. Hvis eksen min hadde gjort som hun truet med. (...) Jeg som en voksen mann har ingen måte å få datteren min ut av det ekteskapet. Muslimsk lover tillater det ikke. - Shakir -

Når Jose utsettes for drapstrusler fra kona vekker dette bekymringer for hva hun kan være i stand til å gjennomføre. Usikkerheten om hva som skjedde med stesønnens far forsterker denne bekymringen. Hassan beskriver også mange bekymringer. Hassan sier at volden i hjemmet ikke nødvendigvis gjorde han redd, han var i større grad bekymret for at konas vold skulle få alvorlige konsekvenser. Han kjente seg mye dårlig hjemme fordi det var en dårlig situasjon for barna å leve i. Bekymringene han fortsatt har, gjør det vanskelig for han å sove. Han kjenner også på ubehag og stress når han møter ekskona.

Jose forteller om angst for kidnapping og at han har mareritt om dette både når han sover og når han er våken. Dette gjør ham rastløs og urolig i kroppen. Det som gjør Jose mest frustrert og fortvilet er at kona tilsidesetter barnas behov til fordel for sine egne og den nye kjærestens behov. Han er han er redd for å miste datteren og er preget av den psykiske volden fra kona.

Problemet at jeg ofte har fått høre fra kona mi «Du er så slem, ingen elsker deg og derfor du skal være alene resten av livet. Datteren kommer til å forlate deg når du blir gammel, for jeg skal fortelle sannheten til henne.» - Jose -

Han beskriver hvordan dette kan bidra til å øke bekymringene hans for datterens samvær og relasjon til kona.

5.0 DRØFTING

5.1 Hva slags vold utsettes de for?

Vi vil i dette avsnittet drøfte funnene fra volden mennene opplever i lys av teori og forskning på vold. Volden kommer til uttrykk på mange ulike måter, har flere involverte parter og har foregått over lang tid.

5.1.1 Alvorlighet og omfang.

Volden mennene beskriver faller inn under de fleste av kategoriene av vold som vi beskrev i avsnitt 2.1.2, foruten stalking. Mennene har varierte og sammenvevde voldserfaringer som strekker seg over et lengre tidsforløp. Det er tidvis vanskelig for dem å skille på når det de opplever er en del av voldsutøvelsen og når det er en mer voldsfri del av samlivet. Volden kan derfor være vanskelig å kategorisere og ligger som en *kronisk stressfaktor* (Antonovsky, 2012) i relasjonen. Dette stemmer i stor grad med Johnsons (1995, 2005) begrep *intimterrorisme*. Lien et al. (2017) skriver at menn med minoritetsbakgrunn utsettes for mer kompleks vold enn etnisk norske menn. De føler også at de er mer ensomme i situasjonen sin. I tillegg inngår mindre alvorlig vold som trusler, trakassering, isolering og at de snakkes nedsettende til av voldsutøver(-ne). At menn utsettes for intimterrorisme har lenge vært et omdiskutert tema. Johnson skrev i 1995 at intimterrorisme kun rammer kvinner, at det var et patriarkalsk voldsfenomen og at menn kun opplevde episodisk vold fra sine kvinnelige partnere. Dette synet endret han i sin artikkel fra 2005 hvor han anerkjente at også menn utsettes for intimterrorisme fra kvinner (Johnson, 2005). Norske studier har også funnet at menn utsettes for intimterrorisme (Y Grøvdal & Jonassen, 2015; Lien et al., 2017). På den annen side fant både en svensk og kanadisk studie at menn ikke opplevde intimterrorisme (Ansara & Hindin, 2011; Nybergh, Enander & Krantz, 2016). Nybergh et al. (2016) fant også at mennene heller ikke opplevde den fysiske volden fra kvinnene som truende.

Intimterrorisme, slik vi forstår begrepet, framkommer tydeligst i fortellingene til Jamil, Hassan og Shakir. De lever alle i arrangerte ekteskap, opplevde vold allerede tidlig i ekteskapet og kommer fra kulturer hvor skilsmisse er mindre akseptert. Relasjonen mellom mennene og deres ektefeller preges av volden, både mens den utøves og ellers i hverdagen.

Volden er inngripende i mange sider av dagliglivet og mennene er preget av at de er utrygge på hva partnerne deres kan komme til å gjøre og når partneren blir voldelige neste gang. For Jose fremstår det litt annerledes. Han opplever episodisk vold i relasjonen mens de var gift, men volden eskalerer til å bli langt mer omfattende når ekteskapet skal avsluttes og i tiden etter bruddet. Ifølge Eriksen (2014) er det vanlig at volden eskalerer i tiden rundt bruddet. I periodene hvor det ikke er noen uttalt voldsutøvelse, er den latente volden til stede i mennenes bevissthet. Flere av mennene i vår studie beskriver en kroppslig og mental aktivering hvor de er forberedt på ny voldsutøvelse. Hvordan denne konstante aktiveringen påvirker helsen deres vil bli drøftet i avsnitt 5.6.

Jamil beskriver (avsnitt 4.2.2) konas atferdsmønster i tråd med begrepet *voldssirkel* (P. Ali et al., 2020). Han forteller hvordan kona like i etterkant av en voldshendelse blir kjærlig og omsorgsfull en periode, før stemningen igjen bærer preg av at han vet at det nærmer seg ny vold – og at denne volden etter hvert skjer. Samtlige av mennene vi intervjuet har fortalt oss om at de er utsatt for drapforsøk og drapstrusler. Også andre deler av voldsbildet har en alvorlig karakter. Dette gjelder særlig hvor inngripende og altomfattende volden er. Norske undersøkelser har vist at kun 2% av menn har opplevd vold med potensiale for fysiske skader, slik som bruk av våpen/kniv, kvelertak o.l., mens omtrent 16% har opplevd mildere vold fra partner i løpet av livet (Lien et al., 2017; Thoresen & Hjemdal, 2014). Våre informanter opplever betydelig mer av den alvorlige volden enn disse studiene viser, og man kan spørre seg hvorfor det er sånn. Johnson (2010) påpeker at dette kan ha sammenheng med at når man rekrutterer fra instanser som krisesentre, så er det naturlig at man får en høyere andel av menn som er utsatt for den alvorlige og kontrollbaserte volden. Lien et al. (2017) påpeker at det er gjort få undersøkelser på menn med minoritetsbakgrunn. Etnisitet framstilles som en risikofaktor for å utsettes for vold i nære relasjoner, men i omfangsundersøkelser har det vært lav svarprosent fra minoritetsbefolkningen. Det er derfor vanskelig å si om de er mer utsatt for slik vold (Hjemdal, 2014). En betydelig andel brukere av krisesentrene har minoritetsbakgrunn, hele 64% (Bufdir, 2019a). Fjelltun (2016) skriver at det samlet sett tyder på at forekomsten av vold er høyere i minoritetsfamilier. Drøftingene som er gjort i avsnitt 5.2 om patriarkalske familiestrukturer er også relevant i denne sammenheng.

P. Ali et al. (2020) trekker frem Bronfenbrenners økologiske modell som et mulig rammeverk for å forstå hvorfor vold utøves. Deres studie er skrevet om menn som utøver vold, men vi vil

se om deres funn kan være relevante for vår studie når det er kvinner som utøver volden. Den voldelige atferden ses ifølge P. Ali et al. (2020) på som et resultat av en interaksjon mellom de ulike faktorene i modellen. De individuelle faktorene som de trekker fram når det gjelder å utøve eller oppleve vold er kjønn, at man har vært vitne til familievold som barn, har hatt en fraværende far og alkoholmisbruk. På mikronivå trekker de fram ekteskapelige konflikter og at mannen har kontroll over økonomi og er den som tar avgjørelser i forholdet. På samfunnsnivå er det økt risiko for vold om man har dårlige sosioøkonomiske rammer, er isolert fra familien og man har et kriminelt nettverk. På samfunnsnivå mener de det handler om normer som legitimerer at menn har kontroll over kvinner, at konflikter kan løses med vold, at maskulinitetsbegrepet knyttes til dominans, ære eller aggresjon, samt rigide kjønnsroller. Ifølge Dasgupta (2002) bruker kvinnelige voldsutøvere i all hovedsak vold som en måte å forsvare seg mot mannens vold eller for å ta igjen. Det Dasgupta (2002) skriver er ikke helt i tråd med våre funn. Ut fra mennenes fortellinger, fremkommer det ikke at volden skjer fordi kvinnene forsvare seg mot vold eller at de tar igjen for mennenes vold. Vi finner derimot at en rekke av faktorene P. Ali et al. (2020) beskriver, kan sies å være gjeldende for våre funn. Andre av deres funn står derimot i motsetning til våre funn. De voldsutsatte i vår studie er menn, og de oppgir ikke at de har erfaring med vold i nære relasjoner i egen oppvekst. Dette ble heller ikke etterspurt i intervjuene. Alkoholbruk hos en av mennene i studien handler om at han bruker alkohol for å holde ut i voldssituasjonen og for å roe ned voldsutøveren. Vi får ikke inntrykk av at det er snakk om et rusmisbruk i denne familien. Alle mennene er i jobb eller har inntekt. De har høyere utdanning og lever ikke under vanskelige sosioøkonomiske kår. Shakir opplever at svigerfamilien er kriminelle, men vi har ikke belegg for å si bakgrunnen for denne påstanden. Det vi derimot ser er at flere av mennene er isolert fra familiene sine, både gjennom migrasjonen til Norge og ved konas kontrollerende atferd. Flere av mennene kommer fra kulturer som betegnes som patriarkalske, men kvinnene, og i noen tilfeller også familiene deres, beskrives hos noen av mennene som de som tar avgjørelser i familien. Dette vil bli drøftet nærmere i avsnitt 5.2. Forholdene mennene står i er preget av konflikter og disse løses med vold, men det er varierende i hvilken grad hvor anerkjent det er å løse konflikter på denne måten i mennenes kulturelle bakgrunn.

5.1.2 Makt.

Isdal og Råkil (2002) skriver at volden i de fleste tilfeller ikke er tilfeldig, men har retning i hvem den rammer. Volden uttrykker også en intensjon om å kontrollere en situasjon og den voldsutsatte. Den setter også en tydelig ramme for relasjonen mellom voldsutøver og voldsutsatt. Å utøve vold kan sees som en måte å håndtere avmakt i en situasjon eller relasjon. I avsnitt 4.6.1 legger Jamils kone skylden for volden hun utøver over på han og hvordan han er. Hun eksternaliserer årsaken til volden til å handle om forhold ved ham og at han provoserer henne. Hun relaterer det ikke til forhold ved seg selv, men uttrykker likevel at det er en situasjon hun er avmektig i. Volden blir slik sett en utøvelse av makt for å dempe følelsen av avmektighet og å gjenvinne kontroll over situasjonen. En slik eksternalisering og ansvarsfraskrivelse kan øke sannsynligheten for at det vil utøves ny vold (Isdal & Råkil, 2002).

P. Ali et al. (2020) beskriver ulike måter makt kan komme til uttrykk på i vold; bruke trusler, vise fram våpen, sjikanere, manipulere, isolere og kontrollere kontakt med andre, bagatellisere volden, gi den voldsutsatte skylden for volden, økonomisk vold, bruke barna som et middel i volden og bruke sine kjønnsfortrinn i voldsutøvelsen. Ut fra et feministisk perspektiv på vold mener de at overnevnte faktorer er tilstedeværende i menns vold mot kvinner (P. Ali et al., 2020). Alle formene for vold og maktutøvelse de beskriver ser vi også i våre funn. Det er derfor nærliggende for oss å anta at makt kan være et viktig aspekt i utøvelsen av vold også når kvinner er voldsutøvere. Makten i volden fremstår på påfallende like måter. På området hvor P. Ali et al. (2020) skriver at den mannlige voldsutøverens kjønnsprivilegier kommer til uttrykk, handler det om å behandle kona som en tjener mens mannen er "sjefen i huset" og er den som definerer rollene til ekteparet (ibid). I våre funn finner vi at kvinnelige voldsutøvere har andre fortrinn basert på kjønn, og dette drøftes ytterligere i avsnitt 5.4.1 og 5.4.3.

5.2 Hvordan kultur og verdier påvirker mennenes handlingsrom.

Mennene vi har intervjuet er alle del av minoritetsbefolkningen i Norge. De er samtidig menn, en gruppe voldsutsatte som er gitt mindre oppmerksomhet enn kvinner. De blir i denne konteksten en dobbel-minoritet. Hvilke sårbarheter ser vi hos de voldsutsatte mennene knyttet

til disse forholdene? Hvordan får holdninger og verdier i kultur og familie konsekvenser for mennenes voldsutsatthet?

5.2.1 Mannens sårbarhet i patriarkatet.

Fortellingene fra mennene i vår studie viser eksempler på at det å være mann med deres kulturelle bakgrunn ikke er ensbetydende med å ha makt i familien, eller utelukker dem som voldsutsatt. Ifølge WHO (2020b) er makrofaktorer som kulturelle normer risikofaktorer for at både kvinner og menn kan utøve eller bli utsatt for vold. Disse risikofaktorene er menns dominans over kvinner, foreldres dominans over barn og kulturelle normer som støtter vold som en akseptert metode for å løse konflikter. I lys av Bronfenbrenners (1981) modell kan vi se på hvordan det økologiske samspillet mellom individet og de ulike systemene i modellen påvirkes. Bufdir (2018) skriver at individer tilknyttet kollektivistiske kulturer kan oppleve stor grad av beskyttelse og makt under visse forutsetninger i eget mikrosystem. Både kjønn, alder, relasjoner og mulighet for sosial støtte og status i egen familie spiller inn for individet. I kollektivistiske familiekulturer har familiemedlemmene ansvar for å sørge for at familien har et godt rykte og at kollektivets beste alltid går foran individuelle behov. Samtidig gir familien omsorg, trygghet, beskyttelse og tilhørigheten til familien som er viktig for hvem man er. Å bli avskåret fra støttefunksjonen som familien representerer i kollektivistiske samfunn er en ekstra risikofaktor for å bli utsatt for vold. Verken Shakir eller Hassan har sin egen familie i Norge og mister med dette et mulig støttende nettverk eller posisjonen de kunne hatt i sitt eget mikrosystem i kraft av å være mann. I patriarkalske familier er det et kjønns- og aldershierarki hvor menn har makt over kvinner og eldre har makt over yngre (Bufdir, 2018; Wikan, 1984). Patriarkalsk makt utøves også av kvinner, og kvinner har egeninteresser i patriarkalske systemer (Bredal, 2011). I historiene til Hassan og Shakir ser vi at de begge blir sårbare i forhold til både kjønns- og aldershierarkiet. Shakir havner nederst på rangstigen i svigerfamilien. Han forklarer dette med at kona er langt nede på rangstigen og at dette gjør han sårbar siden han er uten egen familie i landet. Ved ekteskapsinngåelse er det vanlig i hjemlandet kultur at kvinnen flytter til mannen og blir en del av hans familie og deres sosiale posisjon (Aarset, 2020; Solheim, 2016). Kvinnen tilpasser seg dermed strukturen i mannens mikrosystem. Når det nå er Shakir som flytter til konas familie, så er det han som må innordne seg etter konas sosiale posisjon og hvordan mikrosystemet er organisert der.

Hassans historie viser hvor viktig relasjonen med gode støttespillere kan være for å minske risikoen for mer vold. Gjennom en god relasjon med sin svigerfar fikk Hassan hjelp til å dempe volden fra kona for en lengre eller kortere periode. Som familieoverhode sto svigerfaren i posisjon til å be datteren sin om å behandle Hassan godt. Ved maktforskyvningen som skjedde i konas familie da svigerfaren døde, må Hassan forholde seg til konas brødre som nye familieoverhoder. De har han ikke en god relasjon til. Konsekvensen av en dårlig relasjon med svogerne, deres økonomiske motiv om arv og manipulering av kona hans er en viktig årsaksforklaring hos Hassan for at kona blir mer voldelig mot ham og ville ut av ekteskapet. Ut fra Bronfenbrenners (1981) modell setter de kulturelle normene i makrosystemet rammer for familiestrukturen ved at det patriarkalske hierarkiet er tydelig på hvordan makt plasseres i familien. I patriarkalske samfunn er familieoverhoder de som tar avgjørelser, og dette påvirker helt ned på mikronivå i de enkelte familiene. For de nye familieoverhodene er det en økonomisk fordel dersom kona til Hassan sier ifra seg arven. Behovene til Hassan og konas familie må derfor vike til fordel for ønskene til de på toppen av hierarkiet. Når Hassan ikke har en god relasjon til familieoverhodene er påvirkningskraften hans på beslutninger som tas begrenset. Brødrene utøver denne rollen ovenfor Hassan og hans familie på en helt annen måte enn svigerfaren gjorde.

5.2.2 Volden rammer familien.

Som vist i avsnitt 4.3.3 er det ikke bare mennene og barna som utsettes for vold fra kona og evt. svigerfamilien. Også mennenes familier opplever vold fra disse. At volden utøves mot flere deler av mennenes familier i hjemlandet, ser ut til å ramme deres rolle som ektemann, sønn og bror. Det ser også ut til å ha betydning for mennene knyttet til ære og anseelse, slik det er beskrevet i begrepsavklaringen i avsnitt 1.6.4. Tre av mennene opplever at støttespillere i familien blir utsatt for vold eller sjikane fra svigerfamilie eller kona deres. Sjikane og handlinger mot familiemedlemmer av mennene fører til at mennene i større grad opplever distanse, skam eller isolasjon fra egen familie og sikkerhetsnett. Når Shakir forteller om at svogeren og kona presser han økonomisk til å gi dem morens tradisjonelle gullsmykker utbryter Shakir: *“they had no shame”*. Morens medgift representerer viktige kulturelle verdier for familien og i kollektivistisk orienterte samfunn generelt. Han er opprørt over at ikke

engang moren hans får være i fred og det finnes ingen grenser for hvor krenkende de kan være. I æresbaserte kulturer er tap av anseelse og at det påføres en slags offentliggjort skam en effektiv måte å uttrykke makt på (Wikan, 1984). Det at svigerfamilien tvinger Shakirs familie til å gi fra seg morens medgift er en grov ærekrenkelse i deres kultur.

5.3 Hvordan påvirkes deres posisjon som fedre?

Analysen av intervjuene viste tydelig at barna var en vesentlig del av livet til mennene. Mennene gir uttrykk for at det at barna har det bra og det å ha et familieliv er sentrale verdier for dem.

5.3.1 Utfordringen med å skape et trygt miljø i familien.

Mennene i denne studien forteller at de ønsker å gi barna sine omsorg, trygghet og beskyttelse, men opplever at det er vanskelig å få til. Å beskytte barna fra volden er en viktig måte å utøve foreldreskapet sitt på. Dette er et funn i tråd med det Kastling (2012) skriver i sin bok, og som Hauge og Kimanesh (2019) finner i sin studie av voldsutsatte minoritetskvinner. Familien er et sosialt og kulturelt system hvor man både deler tanker og opplevelser, men også kontrollerer hverandres atferd (Bø, 2018). Familien som en hovedarena på mikrosystem-nivå består av flere delsettinger (ibid), hvor de enkelte aktivitetene innad i familien er delsettinger. Dette kan være at de spiser middag sammen eller at de diskuterer hva de skal gjøre i morgen. Hos våre informanter er delsettinger for eksempel samhandlingen fedrene har med barna sine, når de er sammen med de alene og når kona er med. I Hassan, Jose og Shakir sine historier ser vi eksempler på at barna har andre rammer i aktivitetene når mor ikke er med. Hvordan foreldrerollen utøves i denne delsettingen uten mor er ganske ulik foreldrerollen som utøves når hele familien er samlet. Det er problematisk hvordan mødre utøver foreldreskap fordi de også er voldelige. Ut fra hva mennene beskriver forstår vi det slik at det derfor foregår en indre konflikt i dem når mødre også deltar i samhandlingen. Mennene forteller også om rolleforventninger knyttet til det å være fedre, slik det beskrives i avsnitt 4.4.2 Dette drøftes som en del av det å bli utsatt for krysspress i avsnitt 5.3.3.

Hassan viser bekymring for døtrene og hva de vil ha med seg hjemmefra når de en gang skal starte sin egen familie. Vil de ta etter sin mor og selv utøve vold? Den viktigste læringen skjer i de nære og første mikrosystemene, og særlig familien beskrives som viktig (Bronfenbrenner, 1981; Bø, 2018). Barns tidlige læring om foreldre-barn og foreldre-foreldrerelasjonen er en del av hva de bringer med seg, både når det kommer til verdier og hvordan man utøver rollene i praksis selv når man blir eldre (ibid). Det å oppleve vold i barndommen er også en risikofaktor for å utsettes for vold og utsette andre for vold senere i livet (WHO, 2020b). Hvordan familien som mikrosystem fungerer setter dermed viktige rammer for barns utvikling, men kan også skape et viktig grunnlag som med tiden, kronsystemet, kan sette rammer for neste generasjon (Bronfenbrenner, 1981; Bø, 2018).

5.3.2 Hvordan påvirker konas foreldrefungering omsorgsrollen til far.

Volden fra kona skaper vansker for fedrene med å gi barna en god og trygg oppvekst, både når de er gift og når barna har samvær med mor. Mennene forteller at barnas behov i flere av familiene må vike for voldsutøverens behov. Hassans utsagn om at kona ble høylytt og voldelig når han og ungene ønsket å gjøre noe annet enn henne og at de deretter føyde seg etter hennes ønsker, er et eksempel på dette. Hassan er bekymret for hvordan omsorgssituasjonen til barna er når kona er tilstede. Steinsvåg (2007) skriver at voldsutøvere kan bruke barnet til å dekke egne behov, nekter dem omsorgsbehov de har eller at voldsutøveren blir krenket når barnet ikke gjør som de ønsker. Shakirs kone setter egne behov foran datterens omsorgsbehov når datteren må sove i en bod i flere år sammen med Shakir. Kona ble vekket av at datteren sto opp om morgenen, og satte eget behov for søvn foran datterens behov for egnet seng og soverom når hun kastet datteren ut. De voldsutsatte ser ut til å ha lite rom til å være foreldre mens volden foregår, slik det beskrives av Steinsvåg (2007). Kona slår og klorer Jose når han holder datteren for å trøste henne. Han må ivareta barnet og beskytte seg selv samtidig. Flere av mennene har fokus på å ikke utløse ny vold fra voldsutøveren som eksempelet med Shakir viser. Han tillater heller at datteren sover i boden sammen med han, selv om det ikke er et bra sted for dem å sove. Jose beskriver at han er redd for at barnet hans ikke skal være glad i ham og skal være redd for ham når han setter grenser. Han tenker disse konsekvensene er et resultat av den psykiske volden fra kona. Mennenes voldserfaringer påvirker kapasiteten til å utøve foreldrefunksjoner. Bronfenbrenner (1981)

skriver at hvordan individet fungerer avhenger av samspillet med omgivelsene. Våre funn er i tråd med det Eriksen (2006) skriver om foreldrefungering hos voldsutsatte kvinner. Eriksen (2006) skriver at det synes å være en overordnet konsekvens at voldsutsatte mødres evne til å beskytte barna fysisk og psykologisk svekkes når de blir utsatt for vold.

5.3.3 Når kulturer kolliderer.

Volden datteren til Shakir utsettes for har aspekter av æresrelatert vold. Familien forsvarer sin posisjon og sitt rykte gjennom negativ sosial kontroll av datteren, slik vi har beskrevet i avsnitt 4.3.1 og 4.4.1. Volden har ifølge Shakir bakgrunn i et ønske om å opprettholde familiens ære gjennom kontroll over datterens sosiale omgang og kyskhets, slik Bufdir (2018) beskriver æresrelatert vold. Shakirs opplevelser av volden mot datteren er kjennetegnet av at volden blir sett på som legitim i svigerfamilien, det finnes flere voldsutøvere, volden kan være resultat av en kollektiv avgjørelse og Shakir selv har få støttespillere. Som beskrevet i avsnitt 1.6.3 og 1.6.4 har patriarkalske kulturer normer som legitimerer bruk av vold for å beskytte familiens ære. Kulturen, som er en del av makrosystemet, representerer en holdning til at volden svigerfamilien til Shakir utsetter datteren for er akseptert, og kanskje også forventet. Dette står derimot i kontrast til hvilke holdninger som finnes i den norske kulturen og i Shakirs egne verdier som far.

Mesosystemer er det Bronfenbrenner kaller forbindelser mellom ulike mikrosystemer. Mikrosystemer finnes også i eksosystemet i form av ulike grupperinger innenfor eksempelvis helsevesenet (Bronfenbrenner, 1981; Bø, 2018). Det kan oppstå konflikter og krysspress når de ulike mikrosystemene som har uforenelige verdier skal samhandle. I våre funn finner vi f.eks. et slikt krysspress hos Shakir hvor han står mellom forventningene fra familien på den ene siden og forventninger fra ansatte i helsevesenet på den andre siden. Svigerfamilien og helsevesenet uttrykker begge forventninger til hvordan Hassan kan være en god far, men disse er ikke forenelige. Eksempelet til Shakir omhandler svømming som helsetiltak for datterens helseplager. Helsevesenet representerer her verdier knyttet til forhold som pasientrettigheter og retningslinjer for hva som er god behandling for hennes sykdom. Svigerfamilien krever på bakgrunn av sine kulturelle verdier rundt jenter at datteren til Shakir skal være tildekket i bassenget og at det ikke kan være gutter tilstede. Det er ikke mulig å imøtekomme begge disse forventningene, og resultatet blir at datteren nektes å svømme selv om det er nødvendig

helsehjelp. At resultatet av krysspresset blir at Shakir føler seg som en dårlig far, at han ikke følger opp datteren godt nok. I våre informanternes relasjoner forsterkes slike krysspres og indre konflikter av at kona og evt. andre utøver vold for å få gjennomslag for sine synspunkt. Hoel (2014) beskriver at mange fedre med minoritetsbakgrunn beskriver slike krysspres og jobber i farskapet sitt med en *hybridisering* der de kombinerer identifiserings-elementer fra det «norske» og sin etniske minoritetsbakgrunn. Denne prosessen blir vanskelig for Shakir fordi svigerfamilien gjennom vold og kontroll presser gjennom konservative holdninger inn i oppdragelsen av datteren og har ikke rom for de norske.

5.3.4 Hvordan det å ha barn gir en grunner for å bli og for å gå.

Voldshandlinger der barna er involvert eller truet er utslagsgivende for at både Jose og Shakir flytter ut og søker hjelp. Statistikk fra krisesentrene i 2018 (Bufdir, 2019a) forteller at vold mot beboernes barn var en viktig årsak til at beboerne hadde oppsøkt krisesenteret. Men beboerne som hadde med seg barn under 18 år til krisesenteret, hadde gjennomgående levd med overgrep over lengre tid enn beboerne uten barn. Også i vår studie ser vi at mennene bor lenge sammen med voldsutøverne. Alle mennene ønsker at barna skal vokse opp i en familie. De frykter for hvordan barna vil ha det hos mor dersom de går fra hverandre. Hassan velger å holde familien sammen, selv om forholdet med kona lager problemer for barna. Han sier det i hans kultur er viktig å passe godt på døtrene og at det gjør man best gjennom å bo sammen som en familie.

I alle intervjuene kommer det frem at barna på ulike måter blir brukt som et maktmiddel i volden. Shakirs kone bruker foreldreretten i truslene mot ham for å hindre ham i å gå fra henne. Etter at Shakir ble far forteller han at han har en større grunn til å føye seg etter svigerfamiliens vilje så lenge han ikke har permanent oppholdstillatelse. Han er redd for at han ellers vil miste kontakten med datteren. Partnerne til Jamil, Hassan og Jose forteller barna at far har utøvd vold mot henne eller andre usannheter som setter faren i et dårlig lys. Mennene frykter dette skal ødelegge barnas syn på dem som fedre. Trusler om å aldri skulle få se barna igjen er også utbredt. Gjennom kvinnes bruk av bla. omsnuing av volden og bruk av kjønnsfortrinnet til kvinner i systemet (beskrevet i avsnitt 2.1.2 og funn i avsnitt 4.5.2) frykter mange av mennene at de mister kontakten med barna. De opplever maktesløshet

når kvinnene spiller på denne frykten. Mennene frykter at de mister kontakten med barn hvis de går eller ikke gjør som kvinnene ønsker. Konsekvensene ved å gå vil også kunne innebære at barna blir boende i et hjem med kun den voldelige moren. Frykten for disse konsekvensene gjør at de blir lengre i forholdet, og gir de mindre handlingsrom.

5.4 Mennenes møter med det offentlige.

Kontakten mennene har hatt med hjelpeapparatet og de offentlige tjenestene har vært ulike. Jamil har vært i kontakt med politiet, ulike krisesentre og han vurderte å kontakte konas psykolog. Shakir har vært i kontakt med barnevern, krisesenter, politi, advokat, utlendingsmyndigheter, tingretten, imamen i moskeen, lege, fysioterapeut og psykolog. Hassan har vært i kontakt med politi og krisesenter samt helsetjenester knyttet til kona. Kontakten de har hatt med politiet har hos alle, foruten Jose, vært med bakgrunn i at kona har beskyldt mennene for vold mot dem. For Jose sin del er politiet et tema i to situasjoner. Den ene gangen truer kona med å ringe politiet, men han forlater da leiligheten og oppsøker barnevernvakta selv. Den andre gangen oppsøker politiet Jose etter at kona har kontaktet politiet med påstand om at Jose har kidnappet stesønnen. For alle mennene er det mer akutte situasjoner, som gjerne er knyttet til valg voldsutøveren tar, som gjør at de kommer i kontakt med hjelpeapparatet. De har ikke selv valgt å ta den første kontakten. Den første kontakten med politiet eller barnevernvakten har derimot sørget for at de kommer i dialog med krisesenter og eventuelt videre med advokat. De øvrige hjelpeinstansene har mennene i all hovedsak tatt kontakt med selv.

5.4.1 Å ikke bli forstått eller anerkjent.

Mennene i vår studie har varierende erfaring med hjelpeapparatet. Ingen har anmeldt kona for volden. Tre av mennene hadde fått sanksjoner fra politiet for vold og trusler de sier de ikke hadde utøvd. Sanksjonene de fikk var besøksforbud som gjorde at de sto uten bopel, hadde opphold på glattcelle, fikk forenklet forelegg, anmerkning på vandelsattest og stans av samvær med barn. Hassan beskriver hvilke holdninger han møter hos politiet. De tar ham med ut av hjemmet selv om datteren til Hassan vitner til politiet om at han ikke har vært voldelig.

For mennene i vår studie ble det å ikke få aksept som voldsutsatt av politiet og straffet for noe de ikke har gjort en stor belastning. Signaleffekten fra politiet til kvinnene som utøver volden er at de har funnet en effektiv måte å ramme mennene på som får store konsekvenser. Nye trusler fra partneren om å ringe politiet fratrukket mennene en viktig trygghet om at det finnes rett og galt og at det finnes rettferdighet. Det skaper også lite forutsigbarhet med tanke på omsorgssituasjonen for barna, økonomi og konsekvenser for plettfri vandelsattest ved jobbsøking. Funnene fra vår studie samsvarer med det Grøvdal skriver i NKVTS-studien fra 2019 om ikke-anmeldt vold i parforhold. Uberettigede anmeldelser av vold fra ekssamboerens side, er til en viss grad kjent fra tidligere forskning om menns erfaringer med vold i parforhold. Menn som tidligere har vært utsatt for vold fra partneren har beskrevet det som en videreføring av volden etter bruddet, der kvinnen bruker politiet som et slags redskap. Menn med slike erfaringer har imidlertid gitt ulike beskrivelser av politiets handlemåter som har vekslet mellom å ha følt seg plassert i en svært utrygg posisjon, til at politiet har vært på kvinnenens «parti» og har avdramatisert anmeldelsene. Undersøkelsen til Y. Grøvdal (2019) avdekker at hvordan måten politiet gikk frem på var en enorm påkjenning. Den kunne bidra til undergraving av troen på Norge som en rettsstat og på at politiet var voktere av rettssikkerheten. Selv om de falske anmeldelsene for vold uten unntak ble henlagt, var det vanskelig å skulle være mistenkt for slike handlinger. I flere tilfeller ble altså politiets handlemåter opplevd som en forverring av en allerede vanskelig livssituasjon og politiet bidro til å videreføre maktulikheten som eksisterte i parforholdet. Selv om Y. Grøvdal (2019) skriver om ekspartnere i denne studien ser vi i våre funn at denne volden også kan skje i parforhold der de fremdeles bor sammen og er gift.

Flere av de voldsutsatte mennene beskriver vansker med å få hjelp til seg selv, partneren eller barnet sitt i flere av helse- og hjelpetiltakene. Jose opplever vansker med å få hjelp fra barnevernet til datteren og opplevde holdninger hos fastlegen på egen voldsutsatthet som stilte spørsmål ved om han var voldsutsatt fordi han var mann. Williamson et al. (2015), fant i sin studie at klinikere i primærhelsetjenesten ikke anså at menn var voldsutsatte og sånn sett var en lite aktuell problemstilling for dem å arbeide med. De anså at i den grad menn var voldsutsatte, så gjaldt det homofile menn. Williamson et al. (2015) understreker et behov for økt bevissthet rundt menn som voldsutsatte i helsevesenet og hjelpeapparatet, da det forekommer en del myter og kunnskapshull om denne gruppen. Shakir var lenge ikke klar over det norske helsevesenets taushetsplikt. Han hadde store plager med migrene som mulig

effekt av stresset hjemme. Først etter at han fikk vite om taushetsplikten gjennom nettverket sitt turte han å fortelle om hva som skapte stresset for ham og fikk riktig helsehjelp. Det retter et viktig fokus på helsepersonellet sine plikter til å opplyse pasienter om hvilke grunnleggende pasientrettigheter de har, særlig til innvandrere. Helsetjenestene har et særlig ansvar for å legge til rette for å øke forståelsen for egne tilbud blant personer med innvandrerbakgrunn (Westerlund, Ogie, Jørstad & Bjørgen, 2010). Ifølge studien til Williamson et al. (2015) kom det frem at ved å ha mer fokus på vold i samtalen med pasientene så førte det til flere henvisninger til hjelpetiltak for både voldsutøvere og voldsutsatte.

Både Jamil og Hassan opplevde partnerne sine som syke og forsøkte å skaffe hjelp til dem for voldsatferden deres, se avsnitt 4.6.1. Jamil oppfordret kona til å søke hjelp for psykiske vansker. Hassan søkte hjelp hos fastlegen til kona for sinneproblematikken hennes og ble frustrert over at ingen hjalp henne når hun nektet å gå i behandling. Helsepersonell skal ivareta pasientens og pårørendes rettigheter, samtidig beholde relasjonen til pasienten og gi forsvarlige helsetjenester. Taushetsplikten og pasientautonomi kan være til hinder for godt pårørenderarbeid (Pedersen & Weiman, 2017).

5.4.2 De gode møtene.

Shakir forteller om hvor viktig det var med anerkjennelsen han fikk ved å få full foreldrerett for datteren etter å ha blitt trodd i retten. Han forteller også at han fikk god hjelp etter han fikk sagt ifra til fastlege om stressorer og har i ettertid fått god hjelp av psykolog.

I alle våre intervjuer oppgir informantene at de har blitt trodd når de har vært i kontakt med et krisesenter. Krisesentrene gav god hjelp både akutt med botilbud til flere av mennene og som en viktig støttespiller i å søke annen hjelp som advokat og bistand til å skaffe bolig. Y. Grøvdal and Saur (2014) trekker frem at det var viktig for de som kontaktet hjelpeapparatet at opplevelsene deres ikke ble bagatellisert, men at de ble møtt med respekt og aksept. Flere av mennene fortalte at de ikke hadde tenkt at krisesenteret var et sted for dem. De påpekte et informasjonsbehov i innvandrerbefolkningen om tilbudet krisesentrene har. Mennene trakk også frem at det må en holdningsendring i innvandrerbefolkningen til om det å søke hjelp. De

forteller om flere forhold som hadde betydning for at de kom i kontakt med offentlige instanser og hjelpeapparat. Jamil nevner at hans sosiokulturelle bakgrunn, oppdragelse, utdanning og verdier etter å ha vokst opp i en sekulær familie gir ham et annet utgangspunkt enn mange andre for å kunne søke hjelp. Hassan beskriver at han kom på krisesenter etter tips fra politiet. Shakir reiste ikke på krisesenter før datteren hans var i overhengende fare for kidnapping og tvangsekteskap. Jose valgte å bo hos venner da han og datteren måtte ut av hjemmet, men har hatt samtaler på krisesenteret. Flere av mennene oppgir at de har lite nettverk. Shakir beskriver at han en gang tidligere når kona kastet ham ut, søkte hjelp i moskeen. Å søke hjelp i moskeen har for ham hatt både positive og negative erfaringer, basert på om han opplevde å bli forstått av imamen.

Anerkjennelse, forståelse, riktig helsehjelp, praktisk bistand for å mestre bosted og foreldresituasjon ser ut til å være viktig for hva mennene i vår studie anser som god hjelp. Dette blir viktige punkter å ta med seg inn i klinisk arbeid med voldsutsatte, men også viktig kunnskap å ha med seg i arbeidet for å avdekke vold. Hjelpetiltakene bidrar til at voldsutsatte kan få bedre rom til å utnytte individuelle mestringsressurser og skape mulighet for å overkomme vanskelige stressorer (Antonovsky, 2012). Funnene i vår studie viser at individuelle holdninger, kunnskap om menn som voldsutsatt og voldsforståelse hos ansatte i hjelpeapparatet har stor betydning for hjelpen som blir gitt. De personlige faktorene den ansatte i hjelpeapparatet har, påvirker hvilke tjenester eksosystemet gir. Dette påvirker igjen individet som mottar tjenester. Vi ser også at rammer i eksosystemet som organisering av tjenester, samarbeid mellom ulike offentlige instanser og hjelpetiltak blir viktig. Når mennene snakker om de hjelpetilbudene som har gitt dem god hjelp, nevner de blant annet at krisesenteret setter dem i kontakt med advokat. To av mennene ble henvist til krisesenteret av andre offentlige instanser. Det at tjenestene kjenner til hverandre og henviser videre, har mennene opplevd både nyttig og viktig. De mennene som har forsøkt å få hjelp til partnerens voldsutøvelse i helsevesenet, har opplevd å bli møtt med stengte dører. Helsevesenet har opplyst dem om rammene som begrenser de i å kunne gi hjelp til voldsutøveren, men de har heller ikke satt mennene i kontakt med aktuelle hjelpetilbud for voldsutsatte. Pedersen and Weiman (2017) trekker frem at for godt pårørendearbeid i helsetjenestene kreves organisering av tjenester, prioritering av ressurser, kompetanse hos ansatte, helsepersonells paradigmer, profesjonsetikk, anvendelse av kunnskap, prioritering og samarbeid med uformelle og gratis

hjelpetiltak som viktig. Dette er ekstra viktig når mennesker som kontakter helsetjenestene har barn (Helsedirektoratet, 2017).

5.4.3 Å ikke søke hjelp

Mennene søker i liten grad hjelp for volden de er utsatt for. En del av den kontakten de faktisk har med hjelpeapparatet er det ikke de selv som tar initiativet til. Det å ha minoritetsbakgrunn, lite kjennskap til hva hjelpeapparatet kan tilby, og at hjelpetilbudene er dårlig koordinerte kan gjøre det vanskelig å søke og få hjelp (Douglas & Hines, 2011; Westerlund et al., 2010) skriver at når menn i langt mindre grad enn kvinner kontakter hjelpeapparatet om sine opplevelser som voldsutsatt, kan dette skyldes at deres posisjon som mann og voldsutsatt ikke er i samsvar med det dominerende feministiske perspektivet på vold i nære relasjoner. Et feministisk perspektiv på vold kom i undersøkelsen deres til uttrykk gjennom at mennene ble møtt med at hjelpetilbudene kun ga hjelp til kvinner som er voldsutsatte, eller de ble anklaget for å være voldsutøver selv. Dette er også en medvirkende faktor til at menn kan synes det er vanskelig å søke hjelp på dette området (ibid).

5.4.4 Omsnuing av volden og legitimitet - blir de faktisk trodd?

Tre av mennene i vår studie beskriver at de har levd i mange år i de voldelige og destruktive relasjonene med konene sine og har en ganske høy terskel for å søke hjelp. Et viktig premiss for at man føler seg berettiget til å kontakte hjelpeapparatet er at man kjenner til at det finnes et hjelpetilbud som retter seg mot deg og dine utfordringer. Lien et al. (2017) har funnet at det er mangelfull kunnskap om hjelpetilbudet til voldsutsatte menn. Selv om krisesenteret er best kjent, er det kun 40% i deres undersøkelse som kjenner til at krisesentrene også har et tilbud til menn. Vetrhus (2016) skriver at minoritetskvinner har mindre kjennskap enn norske kvinner til rettigheter, det norske samfunnet og hvilke hjelpetilbud som finnes. Funnene våre viser det samme. Mennene forteller at de manglet kunnskap om hjelpetiltak for menn utsatt for vold i nære relasjoner, og mener at dette særlig er gjeldende i minoritetsmiljøene. De uttrykker tydelig at dette må endres, da det er mange som har behov for hjelp da de utsettes for vold i nære relasjoner. Våre informanter beskriver at de har manglende kunnskap om f.eks. oppholdsregler, taushetsplikt og at krisesentrene også har tilbud til menn. Det er

nærliggende at dette kan være en del av årsaken til at mennene i liten grad kontakter hjelpeapparatet på eget initiativ. Vetrhus (2016) påpeker at mangelen på kjennskap til det norske samfunnet gjør det er ekstra vanskelig for de med minoritetsbakgrunn å forlate voldsutøveren. At hjelpetilbudene for menn som utsatte er lite kjent kan også henge sammen med at voldsfeltet og krisesenterbevegelsen internasjonalt i veldig mange år har hatt et ensidig fokus på kvinner som voldsutsatte. Menn er først i de senere årene gitt plass i offentlige dokumenter og retningslinjer på dette området (Fjell, 2013; Langsether, 2019; Lien et al., 2017). Selv om menn i politiske planer, på makronivå, nå anerkjennes som utsatte for vold i nære relasjoner, kan det synes som holdningen og kunnskapen bruker lang tid på å spre seg via eksosystemene og videre til ulike mikrosystemer, både hos ansatte i hjelpeapparatet og hos privatpersoner. Eksempler på eksosystemer hvor kunnskapen har brukt lang tid på å spre seg er for eksempel politiet eller fastlegen, hvor vi i funnene våre har sett at mennene blir møtt med utsagn og holdninger som ikke er i tråd med det som er besluttet på makronivå, altså at menn også utsettes for vold i nære relasjoner. Lien et al. (2017) og Grøvdal (2019) beskriver tilsvarende funn i sine studier.

I intervjuene forteller alle mennene om hvordan det at de opplever det tabuiserte med kvinner som voldsutøvere truer deres legitimitet som voldsutsatt på flere måter. Mennene forteller at partneren er bevisst på makten og muligheten hun har gjennom samfunnets oppfatning av vold og kjønn. Dette viser de kanskje særlig når de truer med å kontakte politiet og fortelle at det er mennene som utsetter dem for vold. Lien et al. (2017) finner at mennene i deres studie føler at de ikke passer inn i hjelpeapparatets oppfatning av å være voldsutsatt og de var redd for å ikke bli trodd. Jose og Shakir gir også eksempler på at partneren bruker forestillingene om kjønn og vold som et argument når de truer mennene med å ta fra de omsorgen for barna. At det har foregått vold i nære relasjoner blir sjeldent tillagt vekt i retten og tas i liten grad hensyn til når samvær og bosted avgjøres (Steinsvåg, 2007). Støtten kvinnene opplever fra eksosystemet som politi og barnevern, blir en tilleggsfaktor i truslene kvinnene bruker mot mennene. Dette belyses også i avsnitt 5.4.1. Mennene beskriver at gjennom omsnuing av volden og juridisk og systemisk vold frarøves de muligheten til å bli trodd og få støtte fra nettverket og hjelpeapparatet. Gjennom det Bronfenbrenner (1981) kaller mesosystemer, spiller blant annet holdninger til vold og kjønn i rettssystemet og i samfunnet en rolle. Kvinnene gis en mulighet for å kunne utøve juridisk og systemisk vold og bruke omsnuing av volden mot mennene sine. Kvinnenes historier blir forstått som det mest sannsynlige scenariet

fordi de passer godt med samfunnsnormen og etablerte forestillinger om utøver-utsatt. Mennenes fremstilling blir ikke akseptert på samme måte. En konsekvens av dette er at mennene fratras muligheten til sosial støtte og forståelse for opplevelsene sine. Som Antonovsky (2012) skriver, så er denne sosiale støtten en viktig mestringsressurs og dermed en viktig faktor for å forebygge stress og uhelse. Når den sosiale støtten er fraværende og mennene fortsetter å leve i det voldelige forholdet, kan man se på det som mer kroniske stressorer, da mennene ikke har funnet noen gode løsninger på situasjonen de står i.

5.4.5 Skammens rolle i hjelpesøkingen.

I deler av mennenes fortellinger kommer opplevelsen av skam fram. Skam over å være utsatt og skam for å søke hjelp. En vanlig problemstilling etter vold og overgrep er at den utsatte sitter igjen med en skamfølelse (Skårderud & Sommerfeldt, 2018). Skammen henger ifølge Langsether (2019) sammen med at man over lang tid ikke har fortalt noen om volden, tiden gjør at skammen utvikler seg og skammen bidrar til at man ikke er åpen om situasjonen. Jamil beskriver hvordan han skammer seg og frykter at noen har sett ham bli ydmyket av kona, noe som fører til at han isolerer seg. I voldsepisodene trekker han også ut på verandaen hvor naboene har innsyn. Slik vi forstår det gjør han dette for å unngå å bli utsatt for mer vold. Han tenker at hun ikke vil utøve vold mot han i påsyn av naboene, og spiller således på hennes skam. Hassan beskriver at familien hans og svigerfamilien legges skylden for ekteskapsproblemene på ham som mann. I en studie om menn utsatt for vold i nære relasjoner skriver Drijber, Reijnders og Ceelen (2013) at noe av hovedgrunnen til at få menn tok kontakt med hjelpeapparatet var at de var redd for å ikke bli tatt seriøst, at de selv skulle bli mistenkt og at de kjente på skam. Som vi har sett i dette avsnittet og avsnitt 5.4.3 er dette også faktorer som mennene vi intervjuet forteller om. Den voldsutsatte påvirkes også av hva han *tror* om hvordan han kan bli evaluert av andre. Det er mange faktorer som virker samtidig på kryss og tvers på system-nivåene i Bronfenbrenners modell når det kommer til skam og hjelpesøking. Følelser hos enkeltindividet og dets handlingsrom påvirkes av hva som foregår i eksosystemene, på mikro- og makronivå (Bronfenbrenner, 1981; Douglas & Hines, 2011). Holdninger som kommer til uttrykk fra hjelpeapparatet og familie, lovverk knyttet til vold i nære relasjoner og hvor godt hjelpetiltak er kjent er eksempler på faktorer på ekso- og makronivå og som påvirker den enkelte voldsutsatte mannen. Totalt sett har dette negative

konsekvenser for mennenes opplevelse av sammenheng og helse (Antonovsky, 2012). Opplevelsen av handlingsrom reduseres, dermed også muligheten til å håndtere situasjonen gjennom å mobilisere ressurser.

Mye av volden mennene i studien vår opplever synes å ha til hensikt å sverte mennenes rykte i nettverket eller utsette dem for sosial ydmykelse på andre vis. Skammen som beskrives sees også opp mot tap av anseelse i Shakirs fortelling. Knyttet opp mot mannsidealet i patriarkalske kulturer hvor menn i utgangspunktet har større makt i kjønnshierarkiet og hvor kvinnene er bærere av mannens ære, får skambegrepet en utvidet funksjon. Mannens ære og anseelse er avhengig av oppførselen til hans kvinner, eller rettere sagt, kvinnens rykte i den offentlige sfæren (Wikan, 1984). Ære er i mange patriarkalske kulturer knyttet opp mot mannens fremferd og holdninger (ibid). Som Shakir beskriver i sin fortelling er anseelsen hans skadet i hjemlandet ved at han har skilt seg, avlyst en forlovelse med en ny kvinne og har valgt å gå tilbake til ekskona. Når hun er voldelig igjen opplever han at han har få valg for fremtiden, og ingen av valgene etterlater han med anseelse i hans miljø. Selv om Jose ikke har bakgrunn fra Midtøsten eller Sør-Asia som de tre andre, kommer han også fra en kollektivistisk kultur. Han kommer fra et land med et tradisjonelt kjønnsrollemønster (Castellanos & Gloria, 2018) og beskriver ekskonas handlinger som et uttrykk for mangel på respekt for ham, familien og barna. Når ekskona bruker skjellsord som hanrei legges skylden for konas krenkelse over på ham som mann knyttet opp mot æresbegrep om maskulinitet - å ha kontroll på kvinnens seksualitet. Alle mennene opplever at kvinnene bruker nedsettende ord om deres maskulinitet, om deres evne som menn og som ektemenn.

5.5 Hvorfor blir de i volden og hvorfor er de så hjelpeløse?

En reaksjon blant observatører til vold i nære relasjoner er “Jeg hadde aldri akseptert å bli utsatt for vold! Hvorfor går han/hun bare ikke?” (Eriksen, 2014; Saur & Grøvdal, 2019). Tre av mennene forblir mange år i volden og forteller om årsakene til at de blir værende i forholdet, slik vi beskriver i avsnitt 4.6.2. Vi har jobbet nærmere 15 år med mennesker utsatt for vold i nære relasjoner, og sett at når noen forblir i et voldelig forhold, lager de seg gjerne forklaringsmodeller hvor de rettferdiggjør ovenfor seg selv at de velger å bli i forholdet. De prøver å skape mening i egen situasjon (Antonovsky, 2012). Disse forklaringsmodellene kan være mer eller mindre bevisste, og den utsatte har nødvendigvis ikke gjort seg refleksjoner

om at det å forbli i forholdet også er et valg de tar. Flere av mennenes handlinger i møte med volden kan ved første øyekast virke merkelig passive. Vi synes det er mer legitimt å spørre; Hvilke muligheter for handlingsrom og mobilisering av tiltak og ressurser har de egentlig?

5.5.1 Viktigheten av å være en familie.

Mennene forteller om et ønske om å være en samlet familie, og de strekker seg langt for å få til det. Det har både en kulturell og en individuell verdi for mennene at barna vokser opp i en familie. Varvin (2008) skriver at mange som kommer til Norge fra ikke-vestlige land er mer familieorienterte. Familien og gruppen får en større betydning og enkeltmennesker mindre betydning. Den vestlige tenkemåten kan bli sett på som egosentrisk. Hvordan mennene i studien skaper mening i volden og hvorfor de velger å bli ser ut til å være forankret i tanker knyttet opp til kultur og omsorg for familien. Forholdene som drøftes i avsnitt 5.3 med rollen som far og hvordan dette påvirker situasjonen deres er også faktorer som de beskriver som viktige i vurderingen av om de skal forlate kona eller ikke. Studien til Drijber et al. (2013) viste at barna ble brukt som et maktmiddel i volden, og at trusselen om å ikke få se barna gjorde at mennene følte seg hjelpeløse. Slik vi tidligere har sett er drøftingene om hvordan det er å ha barn påvirker om de blir eller går, samt mennenes møter med det offentlige, relevante i denne sammenheng. Det gjelder kanskje særlig Jose som får direkte trusler om å bli fratatt barna fordi kvinner blir foretrukket som omsorgsgiver i barnefordelingssaker. Skyld og skam over å ikke kunne beskytte seg selv og barna sine mot vold, kan gjøre det problematisk for den voldsutsatte å forholde seg til omverdenen (Kastling, 2012). Mennene forteller at skam henger sammen med at barna brukes som et maktmiddel og hjelpeløsheten de føler. De strever mye for å finne løsning på utfordringene de står i. Veien ut av ekteskapet er en lang og slitsom prosess med prøving og feiling, som bidrar til et regressivt forløp fra vondt til verre i historiene deres. De har brutt med partneren etter livstruende, grov vold, på grunn av trusler mot barn eller for at de har blitt tvunget ut gjennom bruk av politi og besøksforbud og opplevd maktesløshet, vilkårlighet og uforutsigbarhet (Antonovsky, 1991). Når de endelig velger å forlate kona, ser verdiene om å ta vare på barn ut til å trumfe de grunnene mennene har hatt for å bli værende i forholdet.

5.5.2 Det å gå er en lang og vanskelig prosess.

Mennene bruker lang tid på å komme ut av forholdet. De har alle levd lenge med vold, tre av dem helt siden ekteskapet ble inngått. Mange som lever med vold bruker lang tid på å bryte ut av forholdet, dersom de noen gang gjør det (Langsether, 2019). Noen kan trenge hjelp for å forstå situasjonen og å avslutte forholdet. Den voldelige hverdagen kan ha blitt så normalisert at man bagatelliserer volden som har skjedd (Langsether, 2019). Deler av nettverket til flere av mennene kjenner til at de er utsatt for vold, men det virker som de ikke får hjelp til å forstå hva som skjer eller blir vist at de har muligheter til å forlate forholdet. Mikrosystemene de er del av deler de samme kulturelle verdiene som mennene selv, og understøtter dermed passiviteten til mennene gjennom at den felles tilknytningen forsterker familieverdiene, omsorgsansvaret og årsaksforståelsen til volden.

Den stadige sirkelen av vold og ikke vold bidrar til at volden normaliseres for den utsatte (Kastling, 2012). Slik forvandles mennene fra å være aktører i eget liv til å bli et offer, hvor man lever ut fra voldsutøverens virkelighetsforståelse. Kastling (2012, s. 33) skriver at man *tvinges til å velge, gjennom å ikke kunne velge*, fordi volden internaliseres og tvinger den utsatte til å ta ansvar for voldshandlingene. Hvordan mennene både forstår at konene bruker vold og at de fortsetter å bli i forholdet, kan ses på som et uttrykk for akkurat dette. Det at man forklarer volden som et uttrykk for at de er syke, eller at man kaller det manipulering eller galskap gjør at man ikke så lett ser hele bildet (Lien et al., 2017). Forklaringene deres gir de som pårørende ansvar for at volden skal ta slutt fordi de sitter med et (med-)ansvar for at den syke skal få riktig hjelp.

Gjennom hvordan mennene forstår årsaken til volden, kan man trolig også finne noe av grunnen til at det tar lang tid før de forlater partneren sin. Hassan og Jamil uttrykker at de tror volden kommer av at hun er syk, og at de har et ansvar som pårørende. De beskriver både individuelle, familiære og kulturelle verdigrunnlag for denne ansvarsfølelsen. Det er et tema som gjenspeiler seg i alle systemene i Bronfenbrenners (1981) modell, helt fra individet og ut til makronivået. På individnivå forteller Jamil og Hassan om verdier de har om å ta vare på partnerne sine når de er syke, de ser det som sin oppgave å vise dem omsorg. På makronivå er det etablerte verdier at man hjelper mennesker som trenger hjelp og at man tar vare på mennesker man er glad i, som man ser både i den norske kulturen og i mennenes kultur. I

møte med eksosystemet, altså helsetjenestene rundt kvinnene, får ikke mennene den hjelpen de ønsker. Dette gjør at de blir stående alene med omsorgsoppgaven.

Shakir mener lenge at årsaken til volden fra kona handler om svigerfamiliens påvirkningskraft på henne. Han ser volden ut ifra de patriarkalske samfunnsnormene som er dominerende i svigerfamilien. Han forklarer at han blir i ekteskapet fordi han ønsker å fortsatt kunne bo i Norge og ha et familieliv. Kostnaden hans hvis han forlater kona er at han mister oppholdstillatelsen og muligheten til å være far for datteren. Lien et al. (2017) finner lignende funn. Risikoen for å miste oppholdstillatelsen sin gjør at mennene i deres studie holder ut lenger i volden og skaper flere negative konsekvenser av volden for minoritetsmennene enn for de etnisk norske mennene.

5.5.3 Opplevelse av handlingsrom.

Mennene beskriver i intervjuene en stor grad av passivitet i møte med volden - for det meste verbal motstand eller de trekker seg bort. I vår studie gjør mennenes egne verdier om maskulinitet, ivaretagelse av konene og holdninger om kvinners rettigheter, i tillegg til norsk lov som forbyr vold, at de har få reelle grep de kan ta for å få kontroll på situasjonen. De står igjen med få akseptable muligheter. De må enten gå fra kona, med de konsekvenser det kan medføre, eller bli værende og gjøre det beste ut av situasjonen. De nevner tap av anseelse i eget nettverk, økonomi, å bli fratatt barna, urettmessige anklager fra politi og barnevern. De må også gi slipp på drømmen om et familieliv. I mange kulturer er det å skille seg ansett som lite ærbart (S. R. Ali, Liu, Humedian & Kenkel, 2004; Salimi, 2000). Jamil beskriver vanskene med å ta avgjørelsen om å gå når han velger å flytte tilbake til kona gjentatte ganger. Hans stadige retur til kona kan ses som et uttrykk for at han ikke ser at han har så mange reelle alternativer.

Verdier er viktige mestringsressurser gjennom at de gir retning, mening og forankring i livet (Antonovsky, 2012). Volden rammer muligheten til å ta vare på barn og andre familiemedlemmer mennene er glad i og undergraver viktige roller som mennene har. Antonovsky (1972) kaller dette kulturelt stress hvor det blir et gap mellom de sosiale forventningene og de mulighetene man har for å innfri forventningene. Det skaper et emosjonelt stress å se mennesker de er glad i ha det vondt uten å kunne stoppe det. Mangel på

kontroll og håndterbarhet skaper ifølge Antonovsky (2012) hjelpeløshet. Hvis forventningene oppleves som en umulig utfordring å møte, kan det medføre at man undertrykker opplevelsene sine ved å holde volden skjult for omverdenen. Dette kan igjen styrke opplevelsen av håpløshet ytterligere. Hvordan de skaper mening i volden og hvorfor de velger å stå i volden ser ut til å være forankret i tanker knyttet opp til kultur og omsorg for familien. Mennene bruker egne ressurser og kognitive evner til å skape opplevelse av sammenheng i livssituasjonen sin, og knytter meningen av egne handlinger opp mot egne verdier om ivaretagelse av barna, familien og kona. Man kan spørre seg om det å bli i et voldelig forhold er gode valg med hensyn til å ta vare på egen og barns helse og trygghet i en individ-kontekst. Antonovsky (2012) beskriver at mangel på håndterbarhet i OAS er på grunn av mangel på ressurser, eller at det dersom man ikke ser en mening med å hente frem ressurser kan føre til at mange slutter å reagere på stimuli og verden blir ubegripelig.

5.6 Hvilke konsekvenser har volden på helsen?

Som vi har vist i avsnitt 4.7.1 opplever mennene en rekke helseplager som strekker seg over et vidt spekter av problematikk, både av fysisk, psykisk, kognitivt, emosjonelt og psykosomatisk karakter. Tre av mennene forteller om en tydelig opplevelse av at det er volden de er utsatt for og hvordan ekteskapet har vært, som er årsaken til mange av de helsekonsekvensene de forteller om. Hassan sier derimot tydelig at han mener det ikke er en slik sammenheng. Når vi ber han fortelle om helsen underveis i samlivet og i tiden etterpå så fremkommer det tydelige endringer i positiv retning, særlig knyttet til hans psykiske helse. Det å se at det er sammensatte årsaker til hvordan man opplever egen helse og sammenhengen mellom opplevelser man har hatt og helsekonsekvenser, er i samsvar med det økologiske prinsippet i Bronfenbrenners (1981) modell også. Det økologiske prinsippet innebærer at individet lever i en verden bestående av mange systemer rundt seg, som påvirker det. Opplevelser man har i relasjon til voldsutøveren, altså det som skjer i et mikrosystem, har innvirkning på hvordan individet har det. Det har også påvirkning på hvordan individet forholder seg til, kommuniserer og samhandler med andre mikrosystemer om vold. Det kan for eksempel påvirke om og hva man forteller om sine helseplager, og om man tror plagene skyldes volden. Denne opplevelsen av sammenheng er Antonovsky (2012) opptatt av. Når

man forstår hvordan ting henger sammen skaper det mer mening for en selv at man har de plagene man har og de blir enklere å forholde seg til. Plagene oppleves ikke like stressende som de ellers kunne gjort (ibid). Når individet deltar i andre mikrosystemer enn familien, er det også av betydning hva som foregår i mesosystemene og hvordan normene og kulturen i samfunnet man lever i er. Hvis den voldsutsatte forteller om helseplagene sine til noen utenfor familien, men ingen av de påpeker eller utforsker en mulig sammenheng mellom helse og vold kan dette påvirke om den voldsutsatte selv ser en potensiell sammenheng mellom vold og helse.

5.6.1 Faktorer ved volden som påvirker helsen.

Skam er et sentralt tema i det mennene forteller. Skam handler i materialet om å ikke fylle rollene sine i familien, frykt for å miste anseelse og følelsene de bærer på selv som voldsutsatte. Skammen hindrer de også i å oppsøke hjelpeapparatet (avsnitt 4.5.3). Sammenhengen mellom skammen og tausheten om at man er voldsutsatt, slik vi beskrev i avsnitt 5.4.5, er tett knyttet sammen med opplevelsen av å svikte seg selv (Anstorp & Benum, 2014). I et helseperspektiv skaper skammen hos mennene på flere måter en lav grad av opplevelse av sammenheng. Den hindrer dem også i å mobilisere ressurser for å ivareta egen helse. Skam blir dermed patogen faktor som kan gi helseplager Antonovsky (2012). Å snakke om skammen kan bidra til å redusere den, og dermed også helsekonsekvensene det kan føre med seg (Anstorp, 2014). Flere av mennene i studien forteller at helseplagene reduseres etter at de flytter fra kona. Dette kan tenkes å ha flere årsaker. For det første reduseres eller opphører volden mot dem, så de påføres ikke lenger ny skam for dette. Videre har de alle snakket med noen om opplevelsene sine og kanskje har de da også satt ord på skammen, slik de gjorde i intervjuene med oss. Til slutt har de tatt grep om sitt eget liv, disse grepene innebærer at de har tatt et aktivt valg som medfører mer salutogene rammer, mer håndterbarhet, og de har handlet i tråd med ønsket om å leve uten vold og beskytte barna. Valgene de tar gir mening, de er håndterbare og det virker som det gir mennene mer ro og framtidstro enn de hadde da de bodde sammen med kona.

Vold kan gi både fysisk og psykisk sykdom (Alsaker, 2016; Sørbo, 2014). Gjennom at volden angriper mange av mestringsressursene og at den fratrukket individet muligheten til kreativitet, å være tilstede i eget liv, å være avslappet, ha sosialt nettverk og arbeid legger det rammene for

at uhelse kan oppstå (Antonovsky, 2012). Helsekonsekvenser etter vold inkluderer økt risiko for skade, dårlig helse, kronisk fysisk og psykisk sykdom, depressive symptomer og rusmisbruk (Coker et al., 2002). Sørbo (2014) skriver at kvinner utsatt for vold i nære relasjoner har økt risiko for nedsatt livskvalitet, dårligere selvopplevd helse, kortere levealder, økt risiko for selvmord, PTSD, depresjon og angst. Å være utsatt for flere typer vold, repeterende og alvorlig vold gir flere negative symptomer, enn de som er utsatt for enkeltepisoder (ibid). Selv om Sørbo sin studie omhandlet kvinner utsatt for vold, finner vi at mange av helseplagene som beskrives også er funn vi finner i mennenes beskrivelser i avsnitt 4.7.1. Omfanget av plagene påvirkes av kontakten med partneren. For eksempel forteller Jose at plagene tiltar når det nærmer seg at ekskona skal komme til Norge og Shakir beskriver hvordan hans migrene er mest plagsom i de periodene han bor sammen med kona. Konsekvensene av et traume forsterkes av at volden utføres med intensjon, av noen man kjenner og at man utsettes over tid (Varvin, 2015). Mennene beskriver at de ser at det er en grunn til at partnerne deres utsetter de for vold, slik vi viste i avsnitt 4.6.1, men de uttrykker samtidig at de opplever at det er feil at de utsettes for vold. Opplevelsen blir dermed mer uforståelig for de og opplevelsen av sammenheng svekkes.

Å flytte til Norge innebar for alle mennene å miste fysisk nærhet til eget familiesystem. For mennene fra Midtøsten og Sør-Asia mistet de sikkerhetsnettet som kunne snakke deres sak og stå opp for deres rettigheter gjennom det patriarkalske hierarkiet og i egen familie. I møte med volden utfører de mer eller mindre aktive tiltak, uten at det ser ut til å få slutt på volden eller at mennene får det noe særlig bedre. Volden blir for mennene etter hvert en kronisk stressfaktor; en betingelse eller et særtrekk som ifølge Antonovsky (2012) på avgjørende vis definerer eller legger tydelige rammer for deres liv. Det handler i stor grad om hvordan volden begrenser mennenes mestringsressurser. Mennene får ofte lite rom til å mobilisere ressurser i form av gode håndteringsstrategier (Ungar, 2012).

5.6.2 Økonomi som begrensning.

Graden av den materielle og økonomiske volden får innvirkning på hvilke muligheter mennene i vår studie har til å skape seg et økonomisk livsgrunnlag utenfor ekteskapet. I etterkant av den voldelige relasjonen sitter mange igjen med et dårlig økonomisk utgangspunkt og utfordringer i omsorgen for barna. Dette kan bli stressorer som innebærer lav

grad av håndterbarhet, og kan bidra til uhelse (Antonovsky, 2012). Disse stressorene finner vi blant våre informanter. De opplever det vanskelig å befinne seg i en situasjon med et veldig begrenset handlingsrom på grunn av marginale økonomiske ressurser etter de flytter fra kona. De forteller også at dette er forhold som har bekymret dem når de tidligere har vurdert å forlate kona.

5.7 Drøfting av oppgavens begrensninger.

Denne studien har hatt som formål å analysere menn med minoritetsbakgrunn sine opplevelser av vold i nære relasjoner. Vi har i vår studie jobbet med et lite utvalg med fire informanter. Vi har med dette fått tak i kun et lite sjikt av minoritespopulasjonen. Vi har likevel snakket med informanter med bakgrunn innenfor de geografiske og kulturelle områdene vi rekrutterte etter. På grunn av begrensede tidsrammer og utfordringer med rekruttering endte vi opp med et forholdsvis lite utvalg. Rekrutteringsprosessen tok tid delvis på grunn av at studien omhandler et sensitivt tema og at rekrutteringsinstansene opplyste at de var i kontakt med et begrenset antall potensielle informanter.

Arbeidet med oppgaven baserer seg på hva mennene forteller oss i intervjuene om sine voldserfaringer og opplevelser. Vi kan ikke med sikkerhet vite at det de forteller om virkelig forholder seg på den måten de sier, men vi har ingen grunner til å tro at det ikke er slik. Fortellingene deres fremstår troverdige og de viser emosjonelle reaksjoner som er adekvate i forhold til historiene de forteller.

5.7.1 Særtrekk hos mennene i denne studien opp mot resten av minoritetsbefolkningen.

Det er interessant å drøfte utvalget vårt opp mot minoritetsbefolkningen i Norge med den bakgrunnen vi søkte etter. Utvalget i vår studie består av menn som innehar mange egenskaper og ferdigheter som vi i utgangspunktet tenker er viktige mestringsressurser. Alle fire har måtte håndtere raske *kulturendringer* som ifølge Antonovsky (2012) kan ha negative helsekonsekvenser på grunn av vanskeligheten med å tilpasse seg samfunnets nye verdier, krav og forventninger. Mennene viser stor grad av kulturell fleksibilitet ved at de har blitt godt integrert i Norge til tross for at de har levd med vold. En ressurs de alle har er at de

sosiokulturelt sett har høyere utdanning og er fra større byer i hjemlandene. De har gjennom livet i Norge tilegnet seg en viktig systemkunnskap samt en bevissthet rundt sine muligheter for selvstendighet. Intervjuene viser at mennene har tanker om hvorfor andre menn med minoritetsbakgrunn ikke søker hjelp. De tankene de har er i tråd med funn i forskningen til Lien et al. (2017) som skriver at menn ikke kjenner til hjelpetjenestene de kan benytte, og langt mindre at tjenestene også retter seg mot menn som er voldsutsatte. Alle våre informanter har oppsøkt krisesenter, men i rekrutteringsarbeidet jobbet vi også opp mot *Reform ressurscenter for menn* og interesseorganisasjonen *Mannsforum*. Det vil si at vi ikke har vært i kontakt med menn som ikke har søkt hjelp hos en av disse instansene. Dette var et bevisst valg vi tok, slik vi har beskrevet i kapittel 3. Det at alle mennene i studien har erfaringer fra møter med hjelpeapparatet kan ha påvirket funnene våre. Menn som oppsøker hjelpeapparatet har ifølge Johnson (2010) oftere opplevd mer alvorlig vold enn de som ikke oppsøker hjelpeapparatet. Vi vet ikke om dette stemmer for menn med minoritetsbakgrunn, da det ikke finnes relevante studier på dette i Norge.

5.7.2 Språkutfordringer og forståelse av meningsinnhold.

Mennene vi har intervjuet har norsk som fremmedspråk. Det er utfordrende når man ikke har felles språk, for som Berg (2018) påpeker, er språk makt. Det kan oppleves som en avmektig situasjon om man ikke behersker språket godt nok. Vi har forsøkt å ivareta disse hensynene og deres mulighet til å formidle sine opplevelser og synspunkter ved å tilby de å bruke telefontolk. Mennene har bodd mange år i Norge og er godt integrerte. Språket deres bærer likevel preg av at det ikke er morsmålet deres, gjennom grammatiske feil og begrensninger i ordforrådet. I tillegg til hjelpen tolken ga, ble kroppsspråk og mimikk som fremkom under intervjuet viktige supplement for å forstå mennene. Som beskrevet i kapittel 3 har vi også søkt å ivareta meningsinnholdet i intervjuene gjennom analysen. De språklige utfordringene gjorde at vi i stor grad jobbet med å få frem meningsinnholdet i intervjuene og i sitater. Dette gjorde at vi som forskere måtte jobbe mye med tolking av mennenes utsagn og å sette dem i en riktig kontekst, noe som kan ha sine feilkilder. Vi har gjennom å være to forskere i denne prosessen brukt mye tid på å drøfte meningsinnholdet for at det skal bli så korrekt som mulig. Dette var viktig for å ikke la de språklige barrierene få fokus, men innholdet i utsagnene (Berg, 2018). Vi har i stor grad vært bevisste på det kultursensitive aspektet av oppgaven både i

datamaterialet, i intervjusituasjonene, under transkriberingen av materialet, i tolkingsarbeidet og i analysen.

5.8 Avslutning/konklusjon.

Vi har gjennom vår studie jobbet med å svare på problemstillingen; *hvordan opplever minoritetsmenn vold i nære relasjoner, og hvilke konsekvenser opplever de at voldserfaringene har for helsen deres?* Vi ser at mennene i vår studie opplever vold av sammensatt karakter, og beskriver i stor grad intimterrorisme. Volden er til dels grov og innebærer drapstrusler for alle mennene. Volden har flere involverte parter og har foregått over lang tid. At de har barn med voldsutøveren byr på særskilte utfordringer knyttet til foreldreskap og det å skape en trygg oppvekst for barna. Voldsbildet de opplever er forskjellig ut fra familietype og kulturen mennene og ektefellene deres kommer fra. Likevel ser vi at det er et fellestrekk at selv om de kommer fra kulturer hvor menn har en dominerende rolle i familien, så hindrer ikke dette de i å utsettes for vold.

Det fremkommer en rekke sårbarhetsfaktorer hos våre informanter. De forteller om personlige holdninger som er en ressurs for de når det kommer til integrering i det norske samfunnet. Holdningene fungerer vel så mye som en risikofaktor for dem. De bryter med de tradisjonelle kjønnsrollemønstrene som kulturen deres fra hjemlandet bringer med seg og dette setter de i en sårbar posisjon ovenfor voldsutøverne. At de mangler familien og nettverket sitt, som kulturelt og sosialt sett kunne gitt de støtte, gjør de også sårbare. De blir stående ganske alene i opplevelsene og bekymringene sine. Mennene i denne studien står i et krysspress mellom rammene til majoritets- og minoritetskulturen. Dette kan være en årsak til at de møter andre typer utfordringer enn andre voldsutsatte. Som nevnt er de både minoritet i kulturell forstand, men de er også minoritet på voldsfeltet ved at de er en mann utsatt for vold fra partneren. Dette gjør at de er i en særskilt sårbar posisjon ved at de kan bli usynlige for offentlige instanser og hjelpetilbudet. Som vi har vist gjennom oppgaven utnytter partnerne til mennene deres sårbarhet som dobbeltminoritet ved at de skaper et bilde av de voldsutsatte som voldsutøvere i nettverket og til offentlige instanser som politi og barnevern. Dette gir store konsekvenser for de voldsutsatte og fører til at flere mister tilliten til at de kan få hjelp fra det offentlige i frykt for å ikke bli trodd. Det er også et utstrakt behov for kunnskap om vold, og

at hjelpetilbudet til voldsutsatte menn gjøres mer kjent. Sistnevnte er i tråd med anbefalingene fra Lien et al. (2017).

Det er et intrikat samspill mellom de ulike økologiske systemene som kommer til uttrykk når noen utsettes for vold. Volden er kompleks og utgjør ikke bare en direkte trussel mot biologiske og fysiske helseressurser, men også mot verdier i kulturen deres, økonomi, kontakten med og støtte i nettverket, sosial anseelse, synet på seg selv og egoidentitet, kontinuitet og kontroll over eget liv, helse og muligheter for fremtiden.

5.8.1 Kliniske implikasjoner.

Menneses minoritetsbakgrunn og de øvrige sårbarhetsfaktorene kan gjøre det vanskeligere for menn å snakke om hva de utsettes for. Det kan derfor kreves en tilnærming som er tilpasset deres særegne utfordringer når man skal hjelpe dem. Den kulturelle kompetansen hos hjelperen er vesentlig, ved å forstå hvordan vold og familiestruktur kan henge sammen. Det er også viljen til å utforske den enkeltes erfaringer, slik at man bedre kan forstå dynamikken og de medvirkende faktorene i voldsbildet deres. Studien avdekker et stort forbedringspotensial i arbeidet med å avdekke og støtte voldsutsatte menn med minoritetsbakgrunn og familiene deres. Samtidig belyser den også at det er kulturelle og individuelle faktorer som medvirker til om de utsatte synes volden kan være vanskelig å snakke om. Det å gå fra en voldelig partner ser for disse mennene ut til å være en lang og vanskelig prosess der individuelle behov ikke nødvendigvis kommer i første rekke.

5.8.2 Anbefalinger til videre forskning.

Arbeidet med denne oppgaven har gjort at vi ser mange områder som gjerne kan utforskes ytterligere. Vi ser et behov for langt mer forskning og heving av kunnskapen om menn som voldsutsatte i Norge, og særlig knyttet til menn med minoritetsbakgrunn. En omfangsstudie som legger til rette for at mennesker fra minoritetsbefolkningen kan delta, også dersom de har behov for tolk, tenker vi kan bidra til å tette et viktig kunnskapshull. Det vil også gi nyttig kunnskap å bygge videre på når man skal planlegge videre forskning.

Vi ser i vår studie en sammenheng mellom helseutfordringer og voldsutsatthet hos våre informanter, noe som bør utforskes videre. Det vil også være nyttig å gjøre holdningsstudier, tiltak og opplæring i primærhelsetjenesten lignende Williamson et al. (2015) sin studie.

Den norske litteraturen vi har lest som handler om møtet mellom voldsutsatte menn og hjelpeapparatet, handler ofte om møtet med krisesenteret. Vi tenker det er viktig at man også utforsker møter med andre deler av hjelpeapparatet, og de som ikke har oppsøkt offentlige instanser. Geir Aas ved Politihøgskolen har tidligere skrevet en studie om politiets rolle i familievolden (Aas, 2014). Denne handlet om kvinner som voldsutsatte. Vi er kjent med at Aas i skrivende stund jobber med en studie som fokuserer på voldsutsatte menns erfaringer med kontakt med politiet, og håper dette blir et bidrag til at kompetansen i politiet øker. En følge av at kunnskapen om denne gruppen voldsutsatte er liten er at man også har lite kunnskap om hva slags hjelp de ønsker og har behov for. Å utvikle slik kunnskap vil kunne bidra med tjenester som treffer brukerne og antagelig også øke bruken av disse hjelpetjenestene.

LITTERATURLISTE

- Aarset, M. F. (2020). «Å holde hverdagslivet sammen». Hjem, familie og tilhørighet blant etterkommere av innvandrere fra India og Pakistan. *Norsk antropologisk tidsskrift*, 31(01-02), 48-62. doi:10.18261/issn.1504-2898-2020-01-02-05
- Aas, G. (2014). *Politiet og familievolden*. Oslo: Universitetsforl.
- Abebe, D. S. (2010). *Public health challenges of immigrants in Norway : a research review* (Bind 2/2010).
- Ali, P., McGarry, J. & Bradbury-Jones, C. . (2020). Domestic violence and abuse: theoretical explanation and perspectives. I P. Ali, & J. McGarry (Red.), *Domestic violence in health contexts : a guide for healthcare professions* (1st ed. 2020. utg.).
- Ali, S. R., Liu, W. M., Humedian, M. & Kenkel, M. B. (2004). Islam 101: Understanding the Religion and Therapy Implications. *Professional Psychology: Research and Practice*, 35(6), 635-642. doi:10.1037/0735-7028.35.6.635
- Alsaker, K. (2016). Vold i nære relasjoner. I K. Underlid, K. Dyregrov, & F. Thuen (Red.), *Krevende livserfaringer og psykisk helse*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Alvesson, M. & Sköldberg, K. (2008). *Tolkning och reflektion : vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod* (2. uppl. utg.). Lund: Studentlitteratur.
- American Psychiatric Association Task Force on, Dsm-Iv & American Psychiatric Association. (2000). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders : DSM-IV-TR* (4th ed., text revision. utg.). Washington, DC: American Psychiatric Association.
- Andreassen, K. K., Dzamarija, M. T. & Slaastad, T. I. (2013). Stort mangfold i lille Norge; innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre - befolkningsstatistikk. *Samfunnsspeilet*, 27(5), 11-19.
- Ansara, Donna L. & Hindin, Michelle J. (2011). Psychosocial Consequences of Intimate Partner Violence for Women and Men in Canada. *Journal of Interpersonal Violence*, 26(8), 1628-1645. doi:10.1177/0886260510370600
- Anstorp, T. (2014). Skam som motor i utvikling av traumelidelser. I T. Anstorp, & K. Benum (Red.), *Traumebehandling : komplekse traumelidelser og dissosiasjon*. Oslo: Universitetsforl.
- Anstorp, T. & Benum, K. (2014). Hva trenger terapeuten for å gi god traumebehandling? I T. Anstorp, & K. Benum (Red.), *Traumebehandling : komplekse traumelidelser og dissosiasjon*. Oslo: Universitetsforl.

- Antonovsky, A. (1972). Breakdown: A needed fourth step in the conceptual armamentarium of modern medicine. *Social Science and Medicine*, 6(5), 537-544. doi:10.1016/0037-7856(72)90070-4
- Antonovsky, A. (1991). The structural sources of salutogenic strengths. I C. L. Cooper, & R. Payne (Red.), *Wiley series on studies in occupational stress. Personality and stress: Individual differences in the stress process* (s. 67-104): John Wiley & Sons.
- Antonovsky, A. (2012). *Helsens mysterium : den salutogene modellen* (A. Sjøbu, Overs.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Berg, B. (2018). Kommunikasjon via tolk - faglighet, rettssikkerhet, makt og avmakt. I B. Berg, G. M. D. Haugen, K. Elvegård, & P. Kermit (Red.), *Marginalitet, sårbarhet, mestrings : metodiske utfordringer i praksisnær forskning*. Oslo: Universitetsforl.
- Bhaskar, R. (2008). *A realist theory of science* (2. utg.). London: Routledge.
- Bjørnholt, M. (2019). Vold i parforhold - fortsatt et likestillingsproblem. I K. Skjørten, E. Bakketeig, M. Bjørnholt, & S. Mossige (Red.), *Vold i nære relasjoner* (s. 33-48): Scandinavian University Press (Universitetsforlaget).
- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101. doi:10.1191/1478088706qp063oa
- Braut, G. S. (2018). *Helse*. Hentet 14. oktober fra <https://sml.snl.no/helse>
- Bredal, A. (2011). *Mellom makt og avmakt : om unge menn, tvangsekteskap, vold og kontroll* (Bind 2011:4).
- Breet, E., Seedat, S. & Kagee, A. (2016). Posttraumatic Stress Disorder and Depression in Men and Women Who Perpetrate Intimate Partner Violence. *Journal of Interpersonal Violence*, 34. doi:10.1177/0886260516660297
- Bronfenbrenner, U. (1981). *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. Cambridge, UNITED STATES: Harvard University Press.
- Bruner, J. S. (1990). *Acts of meaning*. Cambridge, Mass: Harvard University Press.
- Bufdir. (2018). *Æresrelatert vold*. Hentet 26. april fra [https://bufdir.no/Barnevern/Fagstotte/Negativ sosial kontroll tvangsekteskap og are srelatert vold en veileder til barnevernstjenesten/Fenomenforstaelse/Aresrelatert vold/](https://bufdir.no/Barnevern/Fagstotte/Negativ_sosial_kontroll_tvangsekteskap_og_are_srelatert_vold_en_veileder_til_barnevernstjenesten/Fenomenforstaelse/Aresrelatert_vold/)
- Bufdir. (2019a). *Krisesentertilbudet i norske kommuner- Om beboerne*. Hentet 3. mai fra [https://bufdir.no/Statistikk og analyse/Vold og overgrep tall og statistikk/Krisesen tilbudet i norske kommuner/Om beboerne/?fbclid=IwAR0w-](https://bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Vold_og_overgrep_tall_og_statistikk/Krisesen_tertilbudet_i_norske_kommuner/Om_beboerne/?fbclid=IwAR0w-)

- Bufdir. (2019b). *Menn på krisesenter*. Hentet 26.03. fra https://bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Vold_og_overgrep_tall_og_statistikk/Krisesen_tertilbudet_i_norske_kommuner/Menn_pa_krisesenter/
- Bø, I. (2018). *Barnet og de andre : nettverk som pedagogisk og sosial ressurs* (5. utg. utg.). Oslo: Universitetsforl.
- Campbell, R., Dworkin, E. & Cabral, G. (2009). An Ecological Model of the Impact of Sexual Assault On Women's Mental Health. *Trauma, Violence, & Abuse, 10*(3), 225-246. doi:10.1177/1524838009334456
- Castellanos, J. & Gloria, A. M. (2018). Cuban Americans: From Golden Exiles to Dusty Feet—Freedom, Hope, Endurance, and the American Dream. I P. Arredondo (Red.), *Latinx Immigrants: Transcending Acculturation and Xenophobia* (s. 75-94). Cham: Springer International Publishing.
- Coker, A. L., Davis, K. E., Arias, I., Desai, S., Sanderson, M., Brandt, H. M. & Smith, P. H. (2002). Physical and mental health effects of intimate partner violence for men and women. *American Journal of Preventive Medicine, 23*(4), 260-268. doi:10.1016/S0749-3797(02)00514-7
- Dalgard, O. S. . (2018). *Sosiale risikofaktorer, psykisk helse og forebyggende arbeid*: Nasjonalt folkehelseinstitutt, Divisjon for psykisk helse. Hentet fra <https://www.fhi.no/globalassets/dokumenterfiler/rapporter/2009-og-eldre/rapport-20062--pdf-fil.pdf>
- Dasgupta, S. D. (2002). A Framework for Understanding Women's Use of Nonlethal Violence in Intimate Heterosexual Relationships. *Violence Against Women, 8*(11), 1364-1389. doi:10.1177/107780102237408
- Douglas, E. & Hines, D. (2011). The Helpseeking Experiences of Men Who Sustain Intimate Partner Violence: An Overlooked Population and Implications for Practice. *Journal of Family Violence, 26*(6), 473-485. doi:10.1007/s10896-011-9382-4
- Drijber, B., Reijnders, U. & Ceelen, M. (2013). Male Victims of Domestic Violence. *Journal of Family Violence, 28*(2), 173-178. doi:10.1007/s10896-012-9482-9
- Dzamarija, M. T. (2014). *Oversikt over personer med ulik grad av innvandringsbakgrunn* (Bind 2014/16).

- Elvegård, K. (2018). Når vold er tema. I B. Berg, G. M. D. Haugen, K. Elvegård, & P. Kermit (Red.), *Marginalitet, sårbarhet, mestring : metodiske utfordringer i praksisnær forskning*. Oslo: Universitetsforl.
- Eriksen, I. (2006). *Voldsutsatte kvinners omsorg for barn* (Bulleteng nummer 4 fra prosjektet ”Barn som lever med vold i familien”). Alterantiv til Vold (ATV) og Senter for Krisepsykologi. Hentet fra https://kyber.blob.core.windows.net/krisepsykologi-umbraco/1214/bulleteng-nummer-4-moedre-og-omsorg.pdf?fbclid=IwAR1Py4o0YeAtMbyB9g_hH3ZZ_gSyyPw0gYIELkiVZy6Q1o_oIb52vgwUge04
- Eriksen, I. (2014). Forlate eller forlate? Et Essey om kvinners vei ut av voldelige forhold. I K. Narud (Red.), *Vold mot kvinner*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Ett liv uten vold - Handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2014–2017*. (2013). Regjeringen.no: Justis- og beredskapsdepartementet.
- Fjell, T. I. (2013). *Den usynliggjorte volden : om menn som utsettes for partnervold fra kvinner*. Trondheim: Akademika forl.
- Fjell, T. I. (2014). Sterke kvinner - svake menn. Partnervold og humor. *Tidsskrift for kjønnsforskning*, 38(3), 302-318.
- Fjelltun, A.M. . (2016). Vold mot barn i minoritetsfamilier. I K. Mevik, O. G. Lillevik, & O. Edvardsen (Red.), *Vold mot barn. Teoretiske, juridiske og praktiske tilnærminger*.
- Fosshagen, K. . (2018). *ære*. Hentet fra <https://snl.no/%C3%A6re>
- George, M. (2007). The "Great Taboo" and the Role of Patriarchy in Husband and Wife Abuse. *International Journal of Men's Health*, 6(1), 7-21. doi:10.3149/jmh.0601.7
- Grøvdal, Y & Jonassen, W. . (2015). *Menn på krisesenter. Rapport 5/2015*: Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. Hentet fra https://www.nkvts.no/content/uploads/2015/10/Menn-p%C3%A5-krisesenter-NKVTSrapport-5-2015_web.pdf
- Grøvdal, Y. (2019). *"Ikke verdt å gå til politiet med": Om vold i parforhold som ikke er anmeldt.*: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. Hentet fra https://www.nkvts.no/content/uploads/2019/12/NKVTS_Rapport_5_19_Ikke-verdt-%C3%A5-g%C3%A5-til-politiet-med.pdf
- Grøvdal, Y. & Saur, R. (2014). *En velvillig og oppmerksom tilhører : mennesker som har vært utsatt for vold og deres møte med hjelpeapparatet og politiet* (Rapport 2/2014). Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. Hentet fra

- <https://www.nkvts.no/rapport/en-velvillig-og-oppmerksom-tilhorer-mennesker-som-har-vaert-utsatt-for-vold-og-deres-mote-med-hjelpeapparatet-og-politiet/>
- Gulbrandsen, L. M. (2017). Urie Bronfenbrenner : en økologisk utviklingsmodell. I *Oppvekst og psykologisk utvikling* (s. 50-71). Oslo: Universitetsforl., cop. 2006.
- Haegerich, T. M. & Hall, J. E. (2011). Violence and Men's Health: Understanding the Etiological Underpinnings of Men's Experiences With Interpersonal Violence. *American Journal of Lifestyle Medicine*, 5(5), 440-453.
doi:10.1177/1559827611410263
- Hammerlin, Y. (2002). Den "totalitære familie" og dens volds- og maktformer. I M. Råkil (Red.), *Menns vold mot kvinner : behandlingserfaringer og kunnskapsstatus*
Oslo: Universitetsforl.
- Hauge, M. & Kiamanesh, P. (2019). Mothering and everyday life during and in the aftermath of domestic violence among women with immigrant backgrounds in Norway. *Child & Family Social Work*. doi:10.1111/cfs.12710
- Helsedirektoratet. (2015). *Teoretiske perspektiver på hvordan trivsel kan fremmes i skolen*. Hentet 06. mai fra <https://utdanningsforskning.no/artikler/teoretiske-perspektiver-pa-trivsel/>
- Helsedirektoratet. (2017). *Pårørendeveileder: Veileder om pårørende i helse- og omsorgstjenesten (Veileder IS-2587/2017)*. Hentet fra <https://helsedirektoratet.no/retningslinjer/parorendeveileder>
- Hjemdal, O. K. (2014). Vold mot kvinner - definisjoner, forekomst og risikofaktorer. I K. Narud (Red.), *Vold mot kvinner*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Hoel, A. S. (2014). Mer enn norsk: Kulturell hybridisering og farskap blant minoritetsetniske menn. *Tidsskrift for kjønnsforskning*, (03-04), 219-234.
- Integrerings- og mangfoldsdirektoratet. (2020). *Negativ sosial kontroll og tvangsekteskap*. Hentet 20. mars fra <https://www.imdi.no/om-integrering-i-norge/kunnskapsoversikt/negativ-sosial-kontroll-og-tvangsekteskap/>
- Isdal, P. (2018). *Meningen med volden* (2. utg. utg.). Oslo: Kommuneforl.
- Isdal, P. & Råkil, M. (2002). Volden er mannens ansvar – behandling av mannlige voldsutøvere som tiltak mot kvinnemishandling. I M. Råkil (Red.), *Menns vold mot kvinner : behandlingserfaringer og kunnskapsstatus*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Jacobsen, D. I. (2010). *Forståelse, beskrivelse og forklaring : innføring i metode for helse- og sosialfagene* (2. utg. utg.). Kristiansand: Høgskoleforl.

- Johannessen, A., Christoffersen, L. & Tufte, P. A. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (5. utg. utg.). Oslo: Abstrakt.
- Johannessen, L. E. F., Rafoss, T. W. & Rasmussen, E. B. (2018). *Hvordan bruke teori? : nyttige verktøy i kvalitativ analyse*. Oslo: Universitetsforl.
- Johansson, A. (2005). *Narrativ teori och metod : med livsberättelsen i fokus*. Lund: Studentlitteratur.
- Johnson, M. P. (1995). Patriarchal Terrorism and common couple violence - 2 forms of violence against women. *J. Marriage Fam.*, 57(2), 283-294. doi:10.2307/353683
- Johnson, M. P. (2005). Domestic Violence: It's Not About Gender—Or Is It? *Journal of Marriage and Family*, 67(5), 1126-1130. doi:10.1111/j.1741-3737.2005.00204.x
- Johnson, M. P. (2010). *A Typology of Domestic Violence : Intimate Terrorism, Violent Resistance, and Situational Couple Violence*. Lebanon: Northeastern University Press.
- Jonassen, W. (2013). Fra kvinnemishandling til vold i nære relasjoner ; regjeringens handlingsplaner mot vold. *Tidsskrift for kjønnsforskning*, 37(1), 46-62.
- Kastling, L.-Å. (2012). *Mænd der slår kvinder. Om mænds vold og skam i nære relationer*. Århus: Forlaget Klim.
- Kermit, P. (2018). Forståelse av begrepet sårbarhet i lys av forskningsetiske tradisjoner. I B. Berg, G. M. D. Haugen, K. Elvegård, & P. Kermit (Red.), *Marginalitet, sårbarhet, mestring : metodiske utfordringer i praksisnær forskning*. Oslo: Universitetsforl.
- Kvale, S., Brinkmann, S., Anderssen, T. M. & Rygge, J. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg., 2. oppl. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Kvernbekk, T. (2002). Vitenskapsteoretiske perspektiver. I T. Lund (Red.), (s. 19-78). Oslo: Unipub, 2002.
- Langsether, H. (2019). Et hjelpetilbud som hjelper voldsutsatte? “Jeg har prøvd alt. Det er ikke hjelp å få. Man får hjelpe seg selv!”. I O. G. Lillevik, J. S. Salamonsen, & I. Nordhaug (Red.), *Vold i nære relasjoner : diskurser og fenomenforståelse*. Oslo: Gyldendal.
- Lee, A. & Lincoln, R. (2017). Chapter 7 - Reciprocity and Exchange: Perspectives of Male Victims of Family Violence. I W. Petherick, & G. Sinnamon (Red.), *The Psychology of Criminal and Antisocial Behavior* (s. 233-256): Academic Press.
- Lien, M. I., Staalesen, P. D., Lorentzen, J. & Ekenstam, C. . (2017). *Den mannlige smerte – menns erfaringer med vold i nære relasjoner*: Proba samfunnsanalyse på oppdrag fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet.

- Likestillings og Diskrimineringsombudet. (2020). *Digital vold*. Hentet 8.mai fra <https://www.ldo.no/ombudet-og-samfunnet/ombudets-arbeid/digital-vold/>
- Lillevik, O. G. (2019). Fenomenforståelse - Vold i nære relasjoner. I O. G. Lillevik, J. S. Salamonsen, & I. Nordhaug (Red.), *Vold i nære relasjoner : diskurser og fenomenforståelse*. Oslo: Gyldendal.
- Lynum, C. (2014). Psykisk vold - den usynlige volden. I K. Narud (Red.), *Vold mot kvinner*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Malterud, K. (2011). *Kvalitative metoder i medisinsk forskning : en innføring* (3. utg. utg.). Oslo: Universitetsforl.
- ManKindInitiative. (2014). #ViolenceIsViolence: Domestic abuse advert Mankind Hentet 10. mai fra <https://www.youtube.com/watch?v=u3PgH86OyEM>
- NKVTS. (2018a). *Negativ sosial kontroll - press, tvang og overvåking*. Hentet 8.mai fra <https://dinutvei.no/om-vold/920-negativ-sosial-kontroll-press-tvang-overvaking>
- NKVTS. (2018b). *Ulike former for vold*. Hentet 8.mai fra <https://dinutvei.no/om-vold/244-ulike-former-for-vold>
- NKVTS. (2018c). *Veileder for helse- og omsorgstjenestens arbeid med vold i nære relasjoner*. Hentet 9. mai fra <https://voldsveileder.nkvts.no/>
- Nortvedt, P. & Grimen, H. (2004). *Sensibilitet og refleksjon : filosofi og vitenskapsteori for helsefag*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Nybergh, L., Enander, V. & Krantz, G. (2016). Theoretical Considerations on Men's Experiences of Intimate Partner Violence: An Interview-Based Study. *Journal of Family Violence*, 31(2), 191-202. doi:10.1007/s10896-015-9785-8
- Nygaard, C. (2005). *Samfundsvidenskabelige analysemetoder*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Ot.prp. (2008-2009) nr. 96 : Om lov om kommunale krisesentertilbud*,. (2009). Oslo.
- Pape, H. & Stefansen, K. . (2006). Kjønn og vold. I J. Lorentzen, & W. Mühleisen (Red.), *Kjønnforskning : en grunnbok*. Oslo: Universitetsforl.
- Patton, M. Q. (1999). Enhancing the Quality and Credibility of Qualitative Analysis. *Health Services Research*, 34(5 pt 2), 1189.
- Pedersen, R. & Weiman, B. (2017). Pårørende i psykiske helsetjenester. I R. Pedersen, & P. Nortvedt (Red.), *Etikk i psykiske helsetjenester* (s. 168-189). Oslo: Gyldendal akademisk.

- Pitts-Rivers, J. A. (1961). *The people of the Sierra*. Illinois: Illinois: University of Chicago Press.
- Rasmussen, I., Strøm, S., Sverdrup, S. & Vennemo, H. (2012). *Samfunnsøkonomiske kostnader av vold i nære relasjoner*. vista-analyse.no: Justisdepartementet. doi:http://www.vista-analyse.no/site/assets/files/5823/va-rapport_2012-41_samfunnsøkonomiske_konsekvenser_av_vold_i_nære_relasjoner.pdf
- Rogers, M. (2020). Domestic violence and abuse and hidden groups. I P. Ali, & J. McGarry (Red.), *Domestic Violence in Health Contexts: A guide for healthcare professions*: Cham: Springer.
- Salimi, F. (2000). *Skilsmisse i Islam (Utdrag fra "Til døden skiller oss ad")*. Hentet 11.05.2020 fra <https://mirasenteret.no/om-mira/nyheter/debatt-innlegg/skilsmisse-i-islam-utdrag-fra-ltil-d-skiller-oss-adr/>
- Salvesen, K. T. & Wästlund, M. (2015). *Mindfulness og medfølelse : en vei til vekst etter traumer*. Oslo: Pax.
- Saur, R. & Grøvdal, Y. (2019). *Beskyttelse og verdighet: Handlemåter hos kvinner som ikke kontaktet hjelpeapparatet mens de levde med vold fra mannlig partner*. (Rapport 6/2019). Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. Hentet fra https://www.nkvts.no/content/uploads/2019/12/NKVTS_Rapport_6_19_Beskyttelse-og-verdighet.pdf
- Shoon, I. (2012). Temporal and Contextual Dimensions to Individual Positive Development: A Developmental– Contextual Systems Model of Resilience. I M. Ungar (Red.), *The social ecology of resilience : a handbook of theory and practice*. New York, NY: Springer.
- Skjørten, K., Bakketeig, E., Bjørnholt, M. & Mossige, S. (2019). Vold i nære relasjoner - et felt i bevegelse. I S. Mossige (Red.), *Vold i nære relasjoner*: Scandinavian University Press (Universitetsforlaget).
- Skårderud, F. & Sommerfeldt, B. (2018). *Miljøterapi boken : mentalisering som holdning og handling* (1. utgave. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Sogn, H. & Hjemdal, O. K. . (2009). *Vold mot menn i nære relasjoner*: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. Hentet fra https://www.nkvts.no/content/uploads/2016/04/vold_mot_menn_i_nære_relasjoner_rapport-2010.pdf

- Solheim, J. (2016). Bringing it all back home - familien som generativ kulturell formasjon i det moderne. *Norsk antropologisk tidsskrift*, 27(1), 7-21. doi:10.18261/issn.1504-2898-2016-01-02
- Steinsvåg, P. Ø. (2007). *Voldsutøvende fedre og omsorg* (Bulleteng nummer 5 i prosjektet Prosjektet "Barn som lever med vold i familien"): Barne- og likestillingsdepartementet, Alterantiv til Vold (ATV) og Senter for Krisepsykologi. Hentet fra https://kyber.blob.core.windows.net/krisepsykologi-umbraco/1215/bulleteng-nummer-5-fedre-siste-090507.pdf?fbclid=IwAR24p2bJ0Ow-1_c_fg8amFYjXj_7MYzaVfm_bHNz04KX3oHBU-xII2azXow
- Sørbrø, M. F. (2014). Helsekonsekvenser av vold mot kvinner. I K. Narud (Red.), *Vold mot kvinner*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse : en innføring i kvalitative metoder* (5. utg. utg.). Bergen: Fagbokforl.
- Thoresen, S. & Hjemdal, O. K. (2014). *Vold og voldtekt i Norge. En nasjonal forekomststudie av vold i et livsløpsperspektiv*. Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress.: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress.
- Tjora, A. H. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (3. utg. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Towler, A., Eivers, A. & Frey, R. (2020). Warning Signs of Partner Abuse in Intimate Relationships: Gender Differences in Young Adults' Perceptions of Seriousness. *Journal of Interpersonal Violence*, 35(7-8), 1779-1802. doi:10.1177/0886260517696869
- Tranøy, K. E. (2017). *Individualisme*. Hentet 14. oktober fra <https://snl.no/individualisme>
- Tranøy, K. E. (2018). *Kollektivism*. Hentet 14. oktober fra <https://snl.no/kollektivism>
- Ungar, M. (2012). *The social ecology of resilience : a handbook of theory and practice*. doi:<http://dx.doi.org.ezproxy.hioa.no/10.1007/978-1-4614-0586-3> doi:10.1007/978-1-4614-0586-3
- Varvin, S. (2008). *Flyktningpasienten : behandling, rehabilitering og utvikling*. Oslo: Universitetsforl.
- Varvin, S. (2015). Overgrep og traumatisering. I F. Skårderud, E. Stänicke, S. Haugsgjerd, D. Maizels, & S. Engell (Red.), *Psykiatriboken : sinn - kropp - samfunn* (4. utg., s. 411-421). Oslo: Gyldendal akademisk.

- Vetthus, I. S. (2016). *Krisesentrenes møte med en mangfoldig voldsproblematikk - de ansattes forståelser*, Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi, Universitetet i Oslo). Hentet fra https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/53748/Masteroppgave-Ina-Storkj-rrren-Vetthus.pdf?sequence=1&isAllowed=y&fbclid=IwAR2mOppnCiwSVnd03ItyzHyem uP2nxRUIjgPepC6jL-G-EJuU1_Fj6GJXA
- Walseth, L. T. & Malterud, K. (2004). Salutogenese og empowerment i allmenntilleggsmedisinsk perspektiv. *Tidsskrift for Den norske legeforsking*, 124(1), 65-66.
- Westerlund, H., Ogie, O., Jørstad, P. M. & Bjørgen, D. (2010). *Innvandrer og Helse: Kompetansesenter for brukererfaring og tjenestutvikling*. Hentet fra https://kbtmidt.no/wp-content/uploads/2017/07/innvandrer_og_helse_2010-1.pdf
- WHO, World Health Organization. (2002). *World report of violence and health: Verdens helseorganisasjon*. Hentet fra https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/42495/9241545615_eng.pdf;jsession
- WHO, World Health Organization. (2020a). *Constitution*. Hentet 30.04.2020 fra <https://www.who.int/about/who-we-are/constitution>
- WHO, World Health Organization. (2020b). *The ecological framework*. Hentet fra <https://www.who.int/violenceprevention/approach/ecology/en/>
- Wikan, U. (1984). Shame and Honour: A Contestable Pair. *Man*, 19(4), 635-652.
doi:10.2307/2802330
- Williamson, E., Jones, S. K., Ferrari, G., Debonnaire, T., Feder, G. & Hester, M. (2015). Health professionals responding to men for safety (HERMES): feasibility of a general practice training intervention to improve the response to male patients who have experienced or perpetrated domestic violence and abuse. *16*(3), 281-288.
doi:10.1017/S1463423614000358
- Wæhle, E. (2018a). *minoritet*. Hentet 3. april fra <https://snl.no/minoritet>
- Wæhle, E. (2018b). *patriarkat*. Hentet 30. april fra <https://snl.no/patriarkat>

VEDLEGG 1: Informasjonsskriv

Vil du delta i forskningsprosjektet

”Vold i nære relasjoner mot menn med minoritetsbakgrunn”?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt om vold i nære relasjoner. Formålet med prosjektet er å få økt kunnskap om hvordan menn med minoritetsbakgrunn, som i heterofile parforhold har opplevd vold fra sin partner, beskriver volden de er utsatt for og hvordan dette evt. har konsekvenser for deres helse. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Dette forskningsprosjektet er en masteroppgave på mastergradstudiet i Psykisk helsearbeid ved Oslo Met. Forskningsprosjektet består av 4-6 intervjuer med menn med minoritetsbakgrunn som har opplevd vold i nære relasjoner fra sin kvinnelige partner. Hensikten med forskningsprosjektet er å få økt kunnskap om hvordan menn beskriver volden de er utsatt for og hvordan dette evt. har konsekvenser for deres helse.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Oslo Met- storbyuniversitetet er ansvarlig for prosjektet under veiledning av leder for Voldsprogrammet ved NOVA- velferdsforskningsinstituttet, Svein Mossige.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får spørsmål om å delta grunnet dine erfaringer som er relevante for vårt forskningsprosjekt om vold i nære relasjoner. Vi ønsker å høre dine beskrivelser av dine opplevelser og om du opplever at det har fått konsekvenser for helsen din. Du bestemmer selvsagt hva du ønsker å svare på og hva du ønsker å fortelle.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at:

- *Du deltar på et intervju som varer ca. 1-1,5 timer. Det kan ta lengre tid dersom vi bruker tolk i intervjuet. Intervjuet vil bli utført på et sted som føles trygt for deg, eksempelvis krisesenter, eller lignende.*
- *Du kan være anonym og trenger ikke å oppgi personopplysningene dine.*
- *Dersom du trenger tolk for å delta vil vi organisere dette. Vi vil organisere enten telefontolk eller at en tolk er tilstede under samtalen. Dersom du har ønsker knyttet til tolk, ber vi deg gi oss beskjed så tidlig som mulig. Vi vil søke å etterkomme dine ønsker.*
- *Spørsmålene i intervjuet vil handle om dine erfaringer med vold i nære relasjoner og hvilke konsekvenser det har fått for deg.*
- *Vi tar lydopptak av intervjuet. Lydopptakene vil bli slettet etter at studien er ferdig våren 2019. Lydopptaket vil bli skrevet ned og anonymisert slik at du ikke vil kunne identifiseres i noe skriftlig materiale etter forskningsperioden er over. Anonymiserte sitater vil bli brukt og gjengitt i publisert utgave i form av en masteroppgave.*
- *Det vil være en eller to kvinnelige studenter tilstede på intervjuene. Vi har begge lang erfaring med å jobbe med vold i nære relasjoner. Dersom du opplever det som vanskelig at vi er to, kan du be om at kun en av studentene er tilstede under intervjuet.*

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg. Det vil verken påvirke tilbudet du får ved krisesenter, REFORM eller andre hjelpetiltak du har behov for.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrevet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- *Det er kun studentene og veileder i forskningsprosjektet som vil ha tilgang til lydopptakene gjort under intervjuene.*
- *Vi er ikke kjent med ditt navn, men du kan bruke et fiktivt navn/informantnummer i din dialog med oss. Lydfilene vil bli oppbevart innelåst og slettet etter at forskningsperioden er over våren 2019.*
- *Samtykke gir du oss muntlig i starten av intervjuet.*

- *Du velger selv hva du ønsker å fortelle eller svare på av spørsmålene i studien. Som helsepersonell er vi underlagt taushetsplikt og forskningsprosjektet vil ivareta ditt personvern. Vi er likevel forpliktet gjennom norsk lov en meldeplikt til barnevernet dersom studien skulle avdekke forhold som vekker alvorlig bekymring for barns sikkerhet eller oppvekstvilkår.*
- *De som skal utføre og analysere intervjuene er masterstudenter ved Oslo Met- storbyuniversitetet og heter Renate Iversen og Berit Eggebø Næss. Studentene er under veiledning av Svein Mossige, leder for voldsprogrammet til velferdsforskningsinstituttet NOVA.*
- *Kun anonymiserte sitater vil bli brukt og gjengitt i publisert utgave i form av en masteroppgave.*

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes 30.juni 2019. Da vil personopplysninger og lydopptak destrueres.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Oslo Met- Storbyuniversitetet har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Berit Eggebø Næss på epost: [REDACTED] eller Renate Iversen på epost: [REDACTED] eller på telefon: Renate: [REDACTED], Berit: [REDACTED]
- NOVA ved veileder Svein Mossige på epost: [REDACTED]
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost personvernombudet@nsd.no eller telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig
Svein Mossige

Studenter
Renate Iversen og Berit Eggebø Næss

VEDLEGG 2: Intervjuguide

Semistrukturert intervjuguide til forskningsprosjekt om vold i nære relasjoner mot menn med minoritetsbakgrunn

Intervjuet er et semistrukturert intervju med eksplorativt design. Intervjuene vil bli utformet for å besvare følgende tema/forskningsspørsmål:

Hvordan beskriver minoritetsmenn sine opplevelser av vold i nære relasjoner?

Hva ser mennene på som vold? Er det voldsopplevelser som forklares som noe annet enn vold?

- Hvilke årsakssammenhenger og forklaringsmodeller kommer fram i mennenes beskrivelser?
- Hvilke konsekvenser, både eksplisitte og mer indirekte, beskriver de utsatte at voldserfaringene får for deres psykiske og fysiske helse?

I forkant av intervjuet vil den som blir intervjuet bli informert om samtykke og retten til å trekke seg når som helst i forløpet.

Faser i intervjuet med tilhørende tema:

- 1) Bygge relasjon til intervjuobjektet gjennom spørsmål om f.eks.
 - a. Hvem personen er (innenfor rammene for anonymisering)
 - Hjemland/etnisk identitet
 - Familierelasjoner - forventninger
 - Rolle i familien
 - Hvem mannen bor sammen med
 - Kontakt med familie i hjemlandet
 - Årsak til at mannen er bosatt i Norge
 - Jobb/utdanning
- 2) Søke narrative ang. relasjon til partner og søke deskriptive fremstillinger av konflikter og voldshendelser. Her vil følgende tema/spørsmål tenkes å være aktuelle:
 - a. Hvem bor du sammen med
 - b. Kan du fortelle om din kone/partner
 - c. Årsak til at du har søkt hjelp ved krisesenter/reform
 - d. Hvordan ser en konflikt ut hjemme hos dere?
 - e. Kan du fortelle om en voldshendelse- hvordan dette opplevdes for deg?
 - f. Vet noen at du er i kontakt med hjelpeapparatet og hvorfor- kjenner du til andre som har opplevd lignende problemstillinger/
 - g. Støtte i nettverk
- 3) Kartlegge opplevd helse gjennom følgende tema:
 - a. Søvn og matvaner – sammen med partner og når de ikke er sammen.
 - b. Hvordan ser et vanlig døgn ut for deg- er det noen faktorer som hindrer deg i å gjøre det du opplever som viktig for deg?
 - Arbeidsførhet
 - Dyrking av sosiale relasjoner og fritidsinteresser
 - Smertetilstander eller andre utfordringer med helse
 - helsen i konfliktperioder / andre relasjoner/faktorer som påvirker helsen din?
- 4) Avrunding og takk for at intervjupersonen valgte å dele erfaringene sine i intervjuet

VEDLEGG 3: Tilbakemelding fra REK

Emne: Prosjektet er ikke fremleggingspliktig

Vår ref.nr.: 2018/1606 A

Til Svein Mossige,

Vi viser til skjema for framleggingsvurdering mottatt 22.08.2018 angående prosjektet «Vold i nære relasjoner mot menn med minoritetsbakgrunn».

Fremleggingsvurderingen er vurdert av komiteens leder i REK.

Slik prosjektet og dets formål vurderes, basert på de opplysninger som fremkommer av framleggingsvurderingen er hensikten med denne masteroppgaven å undersøke vold i nære relasjoner mot menn i heterofile parforhold med minoritetsbakgrunn.

Gjennom kvalitative intervjuer ønsker vi å se på hvordan mennene i prosjektet beskriver sine voldserfaringer og opplevelser av eventuelle helsekonsekvenser av volden.

Viktige forsknings spørsmål vil være:

- Hvordan beskriver minoritetsmenn sine opplevelser av vold i nære relasjoner?
- Hva ser mennene på som vold? - Er det enkelte voldsopplevelser som forklares som noe annet enn vold?
- Bærer beskrivelsene preg av kulturelle forhold, at de er menn som er utsatt eller andre forhold?
- Hvilke konsekvenser beskriver de utsatte at voldserfaringene har for deres helse og forholdet til egen kropp?
- Er det fysiske eller psykiske helseutfordringer mennene selv (eksplisitt) ser i sammenheng med volden de er utsatt for?
- Er det helseutfordringer mennene mer indirekte beskriver at har sammenheng med volden de er utsatt for?

Data vil samles inn med 4-6 enkeltintervjuer, ved hjelp av lydopptak og påfølgende transkribering av intervjumaterialet. Utvalget vil bli rekruttert blant menn som har oppsøkt

frivillige hjelpetiltak med sine voldserfaringer. Utvalget vil bli rekruttert blant menn som har oppsøkt frivillige hjelpetiltak med sine voldserfaringer som eksempelvis krisesentra og REFORM - Ressurscenter for menn.

Etter REKs vurdering faller prosjektet, slik det er beskrevet, utenfor virkeområdet til helseforskningsloven. Helseforskningsloven gjelder for medisinsk og helsefaglig forskning, i loven definert som forskning på mennesker, 'humant biologisk materiale og helseopplysninger, som har som formål å frambringe ny kunnskap om helse og sykdom, jf. helseforskningsloven §§ 2 og 4a. Formålet er avgjørende, ikke om forskningen utføres av helsepersonell eller på pasienter/sårbare grupper eller benytter helseopplysninger.

Prosjekter som faller utenfor helseforskningslovens virkeområde kan gjennomføres uten godkjenning av REK. Det er institusjonens ansvar på å sørge for at prosjektet gjennomføres på en forsvarlig måte med hensyn til for eksempel regler for taushetsplikt og personvern.

Vi gjør oppmerksom på at vurderingen og konklusjonen er å anse som veiledende jf. forvaltningsloven § 11.

Dersom dere likevel ønsker å søke REK vil søknaden bli behandlet i komitemøte, og det vil bli fattet et enkeltvedtak etter forvaltningsloven.

Med vennlig hilsen
Elin Evju Sagbakken
Seniorrådgiver og komitesekretær
Telefon 22845502

VEDLEGG 4: Vedtak fra NSD

NSD Personvern

08.11.2018 09:22

Det innsendte meldeskjemaet med referansekode 695546 er nå vurdert av NSD.

Følgende vurdering er gitt:

Prosjektet ble opprinnelig vurdert av NSD 29.10.2018. Grunnet endringer med hensyn til informasjonssikkerhet, har vi vurdert prosjektet på nytt.

Det er vår vurdering at behandlingen vil være i samsvar med personvernlovgivningen, så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet 8.11.2018 med vedlegg. Behandlingen kan starte.

VURDERING AV REK

Prosjektet er sendt til framleggingsvurdering hos REK sør-øst, og er vurdert å falle utenfor helseforskningsloven, deres referanse 2018/1606 A.

VURDERING AV BEHOV FOR DPIA

Det behandles i prosjektet særlige kategorier av personopplysninger (sensitive opplysninger) om en sårbar gruppe, og det unntas fra rettigheter til tredjepersoner. Vi vurderer likevel at det ikke er snakk om høy risiko for de registrertes friheter og rettigheter, og at det dermed ikke er nødvendig å gjøre en personvernkonsekvensvurdering (DPIA) jf. personvernforordningen art. 35.

Dette er begrunnet i følgende momenter: Prosjektvarigheten er kort, og det registreres ikke direkte identifiserende opplysninger om hverken utvalg eller tredjepersoner. For å redusere faren for identifisering, innhentes samtykke muntlig på lydopptak i stedet for ved bruk av signatur. Informantene oppfordres i forkant av intervjuene til å unngå bruk av navn eller spesielt identifiserende bakgrunnsopplysninger i sin omtale av tredjepersoner.

MELD ENDRINGER

Dersom behandlingen av personopplysninger endrer seg, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. På våre nettsider informerer vi om hvilke endringer som må meldes. Vent på svar før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle særlige kategorier av personopplysninger frem til 30.6.2019.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra utvalget til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 nr. 11 og art. 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse, som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes uttrykkelige samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 a), jf. art. 9 nr. 2 bokstav a, jf. personopplysningsloven § 10, jf. § 9 (2).

Det vil i tillegg fremkomme enkelte opplysninger om tredjepersoner i intervjuene, ved at informantene omtaler sine respektive partnere. Opplysningene vil være av lite omfang, og det registreres ikke direkte identifiserende opplysninger om hverken utvalget eller tredjepersonene. Behandlingen er nødvendig for å oppnå prosjektets vitenskapelige formål.

Det vurderes å ha stor potensiell samfunnsnytte at partnervold mot menn med minoritetsbakgrunn belyses. Vi vurderer dermed at samfunnets interesse i at behandlingen finner sted klart overstiger ulempen for den enkelte. Prosjektgruppen har videre oppfylt den særskilte rådføringsplikten.

Lovlig grunnlag for behandlingen av opplysninger om tredjepersoner vil være allmenn interesse, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 e, jf. art. 9 nr. 2 bokstav j, jf. personopplysningsloven §§ 8 og 9.

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD finner at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen

- om lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER: UTVALGET

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20).

NSD vurderer basert på informasjonsskriv lastet opp under Tilleggsopplysninger (datert 29.10.2018) at informasjonen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og

innhold, jf. art. 12.1 og art. 13. Vi anbefaler imidlertid at datainnsamlingen ikke omtales som anonym, ettersom det vil registreres stemmer på lydopptak samt bakgrunnsopplysninger som kan være identifiserende.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

DE REGISTRERTES RETTIGHETER: TREDJEPERSONER

Det gjøres unntak fra rettighetene til tredjepersoner som blir omtalt i intervjuene, ettersom det vil kunne være fare for informantenes sikkerhet dersom tredjepersoner får informasjon om prosjektet. Det unntas således fra retten til informasjon (art. 14) og innsyn (art. 15) på grunnlag av at det er påkrevd å hemmeligholde av hensyn til forebygging av straffbare handlinger jf. personvernforordningen art. 23 d jf. personopplysningsloven § 16 b.

Tredjepersoners rett til retting (art. 16) og begrensning (art. 18) gjelder ikke ettersom behandlingens formål er knyttet til vitenskapelig forskning og disse rettighetene sannsynligvis vil gjøre det umulig eller i alvorlig grad hindre at målene med behandlingen nås, jf. personvernforordningen art. 23 d jf. personopplysningsloven § 17 andre ledd.

På samme grunnlag unntas det fra retten til sletting (art. 17) jf. personvernforordningen art. 17 nr. 3 bokstav d samt protest (art. 21) jf. personvernforordningen art. 21 nr. 6. Retten til underretning (art. 19) gjelder med grunnlag i art. 16–18, og utgår således også. Retten til dataportabilitet (art. 20) er ikke gjeldende ettersom opplysningene ikke er innhentet fra den registrerte selv.

Dette innebærer oppsummert at tredjepersonene ikke har rett til åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19) eller protest (art. 21).

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og eventuelt rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Kontaktperson hos NSD: Lasse André Raa

VEDLEGG 5: Dokumentasjon for bidrag til arbeidet

Dokumentasjon for bidrag til arbeidet når to studenter skriver masteroppgave sammen

Tittel på masteroppgaven: «Det var som en flytur med konstant turbulens.»

En kvalitativ studie av minoritetsmenn utsatt for vold i nære relasjoner.

Navn på student 1: Berit Eggebø Næss

Navn på student 2: Renate Iversen

Beskrivelse av eget bidrag til monografi eller artikkel <u>30 stp.</u>
Kandidat: Berit Eggebø Næss Kandidatnummer 111
Viser til tekst nedenfor om samarbeidet. Den enkeltes bidrag utover dette har vært fagkunnskapen og arbeidserfaringen vi har fra tidligere. Jeg er fysioterapeut og har utdanning i Midtøstenkunnskap. Jeg har jobbet 3 år innen psykisk helsetjenester og til sammen 7 år som fysioterapeut. I arbeidsprosessen har vi har vært sammen om planlegging, intervjusituasjonen, analyse, drøfting og skriving av alle deler av oppgaven. Videre har samarbeidet bestått i å oppmuntre, støtte og pushe den andre, samt å dele kunnskapen og erfaringen man har. Engasjement, aktiv deltakelse og prioritere samarbeidet har også vært viktig bidrag fra den enkelte.
Kandidat: Renate Iversen Kandidatnummer 100
Viser til tekst nedenfor om samarbeidet. Den enkeltes bidrag utover dette har vært fagkunnskapen og arbeidserfaringen vi har fra tidligere. Jeg er barnevernpedagog, har utdanning innen vold i nære relasjoner og har jobbet 11 år på krisesenter i tillegg til andre sosialfaglige arbeidsplasser. Vi har vært sammen om planlegging, intervjusituasjonene, analyse, drøfting og skriving av alle deler av oppgaven. Videre har samarbeidet bestått i å oppmuntre, støtte og pushe den andre, samt å dele

kunnskapen og erfaringen man har. Engasjement, aktiv deltakelse og prioritere samarbeidet har også vært viktig bidrag fra den enkelte.

Beskrivelse av samarbeidet:

Samarbeidet med oppgaven har fungert godt. En vesentlig del av oppgaven har vært forskertriangleringen, som beskrevet i kapittel 3. Arbeidet med analyseprosessen er detaljert beskrevet i oppgaven. Prosessen med skrivingen av kapitlene har vært:

- sammen drøfte hva vi ønsker at de ulike avsnittene skal inneholde og hva som er viktig for oss å få med i det enkelte avsnitt
- fordelt avsnitt mellom oss og skrevet utkast
- jobbet gjennom hverandres avsnitt og gitt kommentarer og ønsker om endringer, men ikke minst tilført avsnittene egen tekst
- sammen drøftet oss igjennom teksten i avsnittene og kapitlene som helhet, kommet fram til en enighet om hvordan vi har ønsket det

Det har vært viktig for oss at begge skal kjenne eierskap til hele oppgaven og kjenne til teorien og fagkunnskapen som er brukt. Vi har ulik bakgrunn og det er naturligvis forskjeller i hva vi har hatt i kunnskap fra tidligere og hvilke områder vi har brukt lengre tid på å sette oss inn i. Sluttproduktet er så gjennomarbeidet av begge to, helt ned på setnings-nivå så det er derfor umulig å si noe annet enn at samarbeidet har fungert godt og virkelig har resultert i ett felles produkt.

Sted og dato: 12.05.2020 Fredrikstad og Frogner

Signaturer: Grunnet korona og manglende mulighet til å møtes er disse ikke signert fysisk

Navnene med blokkbokstaver: BERIT EGGEBO NÆSS OG RENATE IVERSEN

VEDLEGG 6: ROS-analyse

Oppsummering/tiltaksplan på grunnlag av risikovurderingen:

I risikovurderingen (neste ark), beskrev du ulike hendelser, risikonivåer og eksisterende samt nye tiltak knyttet til disse.

I denne oppsummeringen/tiltaksplanen ønsker vi at du beskriver nærmere hvordan du har prioritert de valgene du har gjort knyttet til å behandle data i prosjektet.

Skriv gjerne kort om hvilke vurderinger du har gjort for tiltakene du har valgt, og hvilke risikoreduserende tiltak som skal gjennomføres i den forbindelse.

Det er viktig at du tar med alle handlingstrinn, fra innsamling til endelig avslutning. Inkluder kort plan og tidsramme for tiltak som ikke allerede er gjennomført. (Tenk deg også inn i en situasjon der du skal overta prosjektrollen fra noen andre, og hvilken informasjon det er viktig at du kjenner til når det gjelder risikoanalyse).

OPPSUMMERING: All behandling av data i planen på foregående side er tiltak som er avtalt med NSD i forkant av intervjuene. Tiltakene er dermed vurdert av kvalifisert fagpersonell. Vi har i hele prosjektet fokus på å følge tiltakene, slik at risiko reduseres. I dette arbeidet har det vært en fordel å være to studenter, slik at vi kan bidra til god oppfølging. Tiltakene vil ikke gjengis her i sin helhet, da de står god beskrevet på forrige side. Prioriteten vi har hatt i valgene våre har vært å først og fremst å ha en god dialog med NSD og veileder ved utforming av tiltak, dernest å følge de oppsatte tiltakene i sin helhet. Vi har hatt fokus på anonymiteten til informantene og deretter sikre at uvedkommende ikke har hatt tilgang til data. Slik sett har det hatt lavest prioritering å sikre at vi ikke mister data, men det har likevel vært en naturlig positiv konsekvens av å være to studenter. Vi har hele veien tatt hensyn til hvor vi jobber med sensitive data, og har kun gjort dette når vi har kunnet sikre at uvedkommende ikke får tilgang til eller overhører sensitiv informasjon fra datamaterialet. Vi har ikke behov for kodenøkkel da samtykker skjer verbalt på lydfilene og vi vil gi informantene fiktive navn og vil bli benevnt i arbeidsprosessen etter disse i tillegg til intervjunummer. All tid lydfilene oppbevares på data, har disse ikke vært tilkoblet nettverk.

RISIKO- OG SÅRBARHETSANALYSE FOR FORSKNINGSPROSJEKT VED OSLOMET

Fyll ut arkene 1) Risikovurdering og 2) Oppsummering_Prioritering.
Se på arkfanen "Veileder" for ytterligere informasjon.

Forskningsprosjekt - tittel: Vold i nære relasjoner mot menn med minoritetsbakgrunn
 Prosjektleder: Svein Mossige
 Prosjektnr NSD (hvis aktuelt): 695546
 Prosjektnr REK (hvis aktuelt):
 Prosjektnr i UBW (Agresso) (hvis i Tall):
 Prosjektets formål (kort beskrivelse): Utforske menn med minoritetsbakgrunn i som er utsatt for vold
 Antall registrerte informanter: 4
 Kategorier av registrerte informanter (f.eks. studenter, medlemmer i et forening):
 Beskriv hvordan eventuelle koblingsnøkler lagres: Voldsutsatte menn med minoritetsbakgrunn
 Antall prosjektmedarbeidere i forskningsprosjektet? Det brukes ikke koblingsnøkler i prosjektet. 2

Dokumentet skal lagres i arkivsystemet P360. Slik gjør du det:

- 1) Trykk på 360" øverst på høyre side i menylinje, etter at du har fylt ut skjemaet.
- 2) Logg på P360.
- 3) Trykk: Lagre som nytt dokument i P360. Det åpnes et vindu/sak i P360. Velg "Notat uten oppfølging".
- 4) Fyll ut saksnummer som gjeld ditt fakultet/sentra og tittel på dokumentet. (Se egen bruksanvisning).
- 5) Trykk "Fullfør".

Saksnr i P360:

HV: 18/12622
 LU: 18/10490
 SAM: 18/11207
 SPS: 18/11221
 SVA: 18/11208
 TKD: 18/09703

Nr.	Kategorier	Underkategorier	Hendelse	Beskrivelse/verdivurdering	Risikoelement	Eksisterende tiltak	Risikonivå			Nye tiltak
							S	K	Risiko	
	Vurder kun hendelser og risikoelement som er reelle og relevante for dette prosjektet. Bruk nedtrekksmeny (drop down). Du kan velge samme kategori på flere linjer.	Benytt nedtrekksmeny (drop down).	Hva kan skje?	Hva er den uønskede hendelsen? Hvilke tap oppstår? Hvilken betydning for prosjektet?	Brudd på KIT (K = Konfidensialitet, I = Integritet, T = Tilgjengelighet). Se på arkfanen "Veileder" for ytterligere informasjon. Fyll ut kolonnene til høyre, om eksisterende tiltak, risikonivå og nye tiltak, basert på de	Hva kan hindre det i å skje? Hvordan kan det oppdages? Spesifiser allerede eksisterende tiltak.	Sannsynlighet og konsekvens på en skala fra 1 til 4. 1 = Lav/liten, 4 = Svært høy. Risiko generes automatisk som resultat av sannsynlighet og konsekvens.			Beskriv forslag til nye tiltak. De kan deles opp i organisatoriske, menneskelige og teknologiske sikringstiltak.
1	Datainnsamling	Lyddopptak	Mister diktafon på vei fra informant til kontoret.	Uvedkommende får tilgang på opplysninger om informanter. Alle intervjudata som er lagret på diktafon mistes. Betydning for prosjektet avhenger av hvor mye informasjon som er lagret på diktafonen.	Konfidensialitet (At informasjon ikke blir kjent for uvedkommende)	Overføre informasjon fra diktafon til annen passordbeskyttet lagringsenhet etter hvert intervju. Begge studentene har filene, slik at det ikke er nødvendig å sende de elektronisk. Lydfilene slettes straks etter transkriberingen var fullført.	1	1	2	Ikke aktuelt pr d.d. da alle lydfiler er slettet. Kunne på et tidligere stadi i prosjektet vurdert å kryptere diktafon eller vurdert å bruke mobilapp.
					Integritet (At informasjon ikke blir endret utilsiktet eller av uvedkommende)	Oppbevare diktafon innlåst i boks. Oppbevare nøkkel adskilt fra boksen. Passordbeskyttet lagring på data.	1	1	2	Ikke aktuelt pr d.d. da alle lydfiler er slettet. Se for øvrig kommentar på konfidensialitet og tilgjengelighet.
					Tilgjengelighet (At informasjon er tilgjengelig ved behov)	Lydfilene tilgjengelig på passordbeskyttet data inntil sletting.	1	1	2	da alle lydfiler er slettet. Dersom det skjedde tidligere i
2	Mellomlagring	Konvertering/kryptering	Mister/glemmer passord	Mister viktig data til prosjektet, andre kan få tilgang til datamaterialet	Konfidensialitet	Kun studentene i prosjektet har tilgang til passord.	2	1	3	Benytt passord man ikke andre kjenner til.
					Integritet	Kun studentene i prosjektet har tilgang til passord.	2	1	3	Benytt passord man ikke andre kjenner til.
					Tilgjengelighet	Alle data oppbevares	1	1	2	Beide studenter har
3	Analyse	Transkribering	Sensitive data ikke anonymiseres i teksten	Sensitiv informasjon kan komme på avveie og informanter kan bli indentifisert	Konfidensialitet	Transkriberes uten sensitive data. Navn og steder anonymiseres i transkriberingen.	2	2	4	Transkriberingen raskt etter intervjuene, slik at sensitive data kun oppbevares kort tid.
					Integritet	Kun studentene i prosjektet har tilgang til passord. Gjennomføre transkriberingen selv.	2	2	4	Gjennomføre transkriberingen raskt etter intervjuene, slik at sensitive data kun oppbevares kort tid.
					Tilgjengelighet	Lydfilene er kun tilgjengelig lokalt på passordbeskyttet data uten nettværkstilgang. Tekstfiler uten sensitive data oppbevares i passordbeskyttet sky.	1	2	3	Se kommentarer på konfidensialitet og integritet.
4	Teknisk	Minnepenn/Ekstern disk	Miste minnepenn/tyveri	Sensitiv informasjon kan komme på avveie og informanter kan bli indentifisert	Konfidensialitet	Ingen kodeøngkel anvendes. Overføre informasjon fra diktafon til annen passordbeskyttet lagringsenhet etter hvert intervju. Begge studentene har filene, slik at det ikke er nødvendig å sende de elektronisk. Lydfilene slettes straks etter transkriberingen var fullført.	1	2	3	når det gjelder lydfiler, da alle lydfiler er slettet. Kunne på et tidligere stadi i prosjektet vurdert å kryptere diktafon eller vurdert å bruke mobilapp. Gjennomføre transkriberingen raskt etter intervjuene, slik at sensitive data kun oppbevares kort tid.
					Integritet	Oppbevare diktafon innlåst i boks. Oppbevare nøkkel adskilt fra boksen. Passordbeskyttet lagring på data. Kryptering på minnepenne.	1	2	3	Ikke aktuelt pr d.d. da alle lydfiler er slettet.
					Tilgjengelighet	[Tekst]			0	[Tekst]
5	Avslutning	Slette	At sensitiv data ikke destrueres	Oppgaven fyller da ikke kravene til datalagring og det vil få konsekvenser for informantene som har gitt samtykke til å delta	Konfidensialitet	Slette sensitive data straks etter transkribering. Slette arbeidsdokumenter straks etter bestått eksamen. Makulere eventuelle utskrifter straks de er ferdig jobbet med.	2	2	4	Ikke aktuelt pr d.d. når det gjelder lydfiler, da alle lydfiler er slettet. Førrest mulig utskrifter, til tross for at de ikke innehar sensitiv informasjon.
					Integritet	Kun studentene i prosjektet har tilgang til passord.	1	2	3	da vi ikke benytter kodeøngkel, og alle lydfiler og dermed all sensitiv informasjon er slettet. Benytte passord man ikke
					Tilgjengelighet	Lydfilene er kun tilgjengelig lokalt på passordbeskyttet data uten nettværkstilgang. Tekstfiler uten sensitive data oppbevares i passordbeskyttet sky.	1	2	3	Ikke aktuelt pr d.d. når det gjelder lydfiler, da alle lydfiler er slettet. Førrest mulig utskrifter, til tross for at de ikke innehar sensitiv informasjon.